

Śląskie.
Pozytywna energia

CZĘSTOCHOWSKI BIULETYN OŚWIATOWY

KWARTALNIK REGIONALNEGO OŚRODKA DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI „WOM” W CZĘSTOCHOWIE

wom
CZĘSTOCHOWA

**1 (99)
2016**

ISSN 1425-011X

Ośrodek Szkoleniowy
w Złotym Potoku

wom
CZĘSTOCHOWA

**49 miejsc
noclegowych
ZAPRASZAMY!**

Oferujemy możliwość zorganizowania:

- szkoleń
- konferencji
- rad pedagogicznych
- wycieczek szkolnych
- wyjazdów integracyjnych
- kolonii, zielonych szkół, obozów itp.
- imprez okolicznościowych
- pobyków indywidualnych

osrodek.womczest.edu.pl
zlotypotok@womczest.edu.pl

ul. T. Kościuszki 99
42-253 Janów, Złoty Potok
tel. 34 327 81 24, tel./faks 34 327 82 62

Spis treści

ROK OTWARTEJ SZKOŁY

- J. Banasiak* – Współpraca przedszkola ze szkołą podstawową 3

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI

- K. Wilk* – Zaproszenie do współpracy 13
A. Jura – Organizacja przestrzeni edukacyjno-wychowawczo-opiekuńczej w świetlicy szkolnej. Sześciolatek w świetlicy 14
M. Rozpondek – Rozbudzanie pasji uczniów poprzez motywację i podejmowanie działań 17

FORUM NAUCZYCIELI KONSULTANTÓW

- B. Harasimowicz* – Spełnienie wymagań postawionych przez państwo wobec szkół i placówek w teorii i praktyce 21
S. Kurcab – XVIII Ogólnopolski Konkurs Krasomówczy im. Wojciecha Korfańskiego 23
E. Straszak – Rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza 26
M. Żyłka – Regionalna konferencja „Zmiany w szkolnictwie zawodowym – realizacja doradztwa zawodowego” 29

FORUM BIBLIOTEK I BIBLIOTEKARZY

- A. Grabna, B. Policińska, M. Pasternak* – Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Częstochowie w 2015 roku 31

FORUM PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNYCH

- R. Przytułska* – Rola rodziny w kształtowaniu prawidłowej osobowości człowieka 35

EDUKACJA W TEORII I PRAKTYCE

Edukacja przedszkolna i wczesnoszkolna

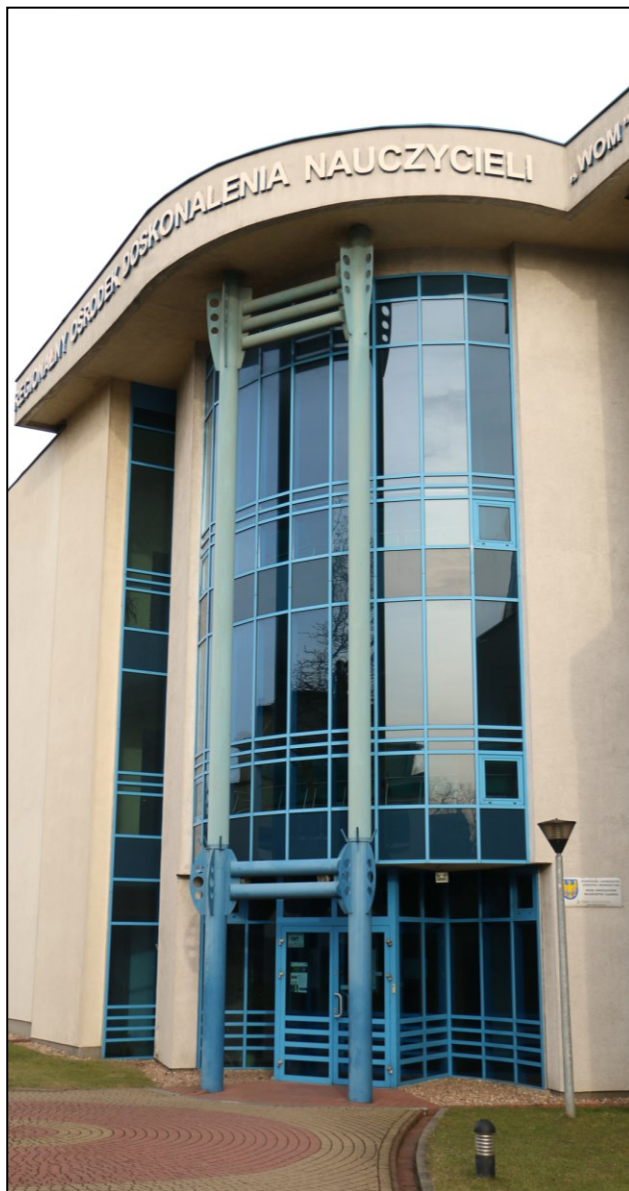
- A. Stefanek* – Scenariusz zajęć otwartych dla rodziców dzieci przedszkolnych połączony z obserwacją zajęć 39
B. Lis, A. Szalińska – Rodzice – aktorami. Formy współpracy w Miejskim Przedszkolu nr 2 w Częstochowie 41
J. Szejok, J. Monkos, J. Franciszczok – „Pomaganie fajna sprawa, w tym jest dobro i zabawa!” 42
B. Wyderka, K. Szczurak, A. Urbańska – Przedszkolaki pomagają 43
K. Badora – Realizacja innowacji pedagogicznej „Żyję w zgodzie z przyrodą” 44

Edukacja kulturalna

- S. Kurcab* – VIII Forum Edukacji Twórczej „Sztuka w sztuce” połączone z warsztatami kreatywności artystycznej 48

Częstochowski Biuletyn Oświatowy

nr 1/2016 (99)

Regionalny Ośrodek
Doskonalenia Nauczycieli
„WOM” w Częstochowie

Częstochowa 2016

M. Wiśniewska-Cabala – Biblioterapia jako forma nauczania i wychowania	51
--	----

Edukacja historyczna i obywatelska

E. Straszak – Upamiętnienie ofiar zbrodni katyńskiej	54
G. Berbesz-Kupiec – Sprawozdanie z pobytu nauczycieli w Instytucie Yad Vashem w Jerozolimie	56

Edukacja informacyjna

K. Żurawska – Projekt lekcji z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej do przeprowadzenia w klasie III gimnazjum	58
--	----

Edukacja regionalna

A. Majewska – Ścieżka dydaktyczna – teoria i praktyka. Projekt dla miejscowości Lelów	60
---	----

Edukacja europejska

R. Badura – „Ruszajmy do Europy!” – z programem Erasmus+ do Portugalii	69
K. Janik, B. Kostyra, J. Sierańska, A. Strózik – „Iść, ciągle iść w stronę słońca, czyli na naukę nigdy nie jest za późno”	71

Rubryka szkolnych specjalistów

A. Jaluwiecka-Frania – Uzyskanie prawidłowego brzmienia głoski przedniojęzykowo-zębowej „s” – izolacja, sylaby, wyrazy. Scenariusz zajęć logopedycznych	72
K. Grochowina – Poradnictwo zawodowe jako wsparcie dla procesu edukacji	74

PROJEKTY, PROGRAMY, SCENARIUSZE

M. Słomian-Żelazny – Kreatywność w pracowni języka angielskiego. Refleksje dotyczące realizacji projektu	78
A. Martalek – Realizacja projektu „Sześciolatek na start!” w Szkole Podstawowej w Olsztynie	79
E. Bukowska – Sprawozdanie z projektu „Mowa nienawiści – jestem przeciw” realizowanego w Gimnazjum nr 2 im. J. Piłsudskiego w Koniępolu	81

Z ŻYCIA SZKÓŁ

I PLACÓWEK OŚWIATOWYCH

B. Górniak, A. Gryś, M. Orszulak – Jubileuszowy Dzień Patrona w Gimnazjum nr 12 im. Jana Matejki w Częstochowie. „Ojczystych dziejów wskrzesić pamięć...” Jan Matejko – Polak, Patriota, Pedagog	86
--	----

RAZEM Z LEGALNĄ KULTURĄ

Strefa edukacji

A. Równy – Dozwolony użytek osobisty i publiczny, czyli co możesz wykorzystać zgodnie z prawem	92
--	----

INFORMACJE I KOMUNIKATY

Filharmonia Częstochowska	97
Muzeum Częstochowskie	99

RADA PROGRAMOWA

prof. zw. dr hab. MARIA NOWICKA-SKOWRON
prof. nadzw. dr hab. JOLANTA KARBOWNICZEK
dr JAROSŁAW DURKA
dr JULIUSZ SETOWSKI
RENATA LIPNIEWSKA
KATARZYNA WILK
przewodnicząca

KOMITET REDAKCYJNY

Nauczyciele konsultanci RODN „WOM” w Częstochowie
Nauczyciele bibliotekarze PBP RODN „WOM” w Częstochowie

REDAKTOR NACZELNY

GRAŻYNA BOCHENKIEWICZ

ZASTĘPCA REDAKTORA

IWONA KMIĘCIAK

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

PAWEŁ WŁODARCZYK
fotoedycja, grafika, skład
JOLANTA CZARNOTA
MARIUSZ TREND

Zdjęcia na okładce © by Marcin Błoch

© **Copyright by Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” Częstochowa 2016**

Wydawca

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Jana Pawła II 126/130
tel. 34 360 60 04, 34 360 60 14, wew. 212, 253
cbo.womczest.edu.pl
bochenkiewicz@womczest.edu.pl

Skład, druk, oprawa

Wydawnictwo Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Jana Pawła II 126/130
tel. 34 360 60 04, 34 360 60 14, wew. 552

- Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania niezbędnych poprawek, uzupełniania i skracania artykułów oraz nadawania własnych tytułów bez naruszania zasadniczych myśli autora.
- Nadesłane materiały są publikowane bez honorariów dla ich autorów.
- Redakcja nie zwraca nadesłanych materiałów.

Jolanta Banasiak

Przedszkole Publiczne we Wrzosowej

WSPÓŁPRACA PRZEDSZKOLA ZE SZKOŁĄ PODSTAWOWĄ

Każdego roku część wychowanków Przedszkola Publicznego we Wrzosowej opuszcza jego mury, aby rozpocząć naukę w szkole. Często jest to trudny moment zarówno dla dzieci, jak i dla rodziców. Stąd nasz pomysł organizowania systematycznych spotkań z przyszłymi wychowawcami oraz z uczniami klas I–III Szkoły Podstawowej we Wrzosowej. Głównym celem współpracy jest złagodzenie momentu przekroczenia progu szkolnego i oswojenie dzieci z nowym otoczeniem.

Aby współpraca była systematyczna, został opracowany „Plan współpracy przedszkola ze szkołą podstawową”. Zawiera on cele ogólne i szczegółowe oraz cele operacyjne dotyczące łagodnego przekroczenia progu szkolnego przez dzieci.

CELE I ZAŁOŻENIA

- przygotowanie dzieci 5- i 6-letnich do bezstresowego podejmowania obowiązków szkolnych,
- nawiązanie pozytywnych interakcji umożliwiających dzieciom przedszkolnym pełnienie roli uczniów, a dzieciom starszym kształtowanie postawy opiekuńczości i tolerancji wobec młodszych kolegów.

Przy wspólnej pracy

Plan współpracy przedszkola ze szkołą podstawową

Zadania	Sposób realizacji	Miejsce i termin realizacji
Nawiązanie współpracy	✓ Nawiązanie kontaktów z dyrektorem szkoły, nauczycielką klasy pierwszej (z przyszłą wychowawczynią przedszkolaków). ✓ Analiza i akceptacja planu współpracy przez obie strony.	szkoła/ wrzesień wrzesień
Droga do szkoły	✓ Spacer po Wrzosowej, m.in. celem poznania najbardziej charakterystycznych obiektów, budynków, instytucji oraz bezpiecznych przejść przez ulicę.	pobliski teren szkoły/ wrzesień
Pierwsza wizyta w szkole	✓ Zwiedzanie budynku szkoły ze szczególnym uwzględnieniem pomieszczeń i miejsc przydatnych w pierwszych dniach nauki szkolnej: szatnia, sala zajęć, łazienka, wyjście na boisko, świetlica, plac szkolny.	szkoła/ październik
Edukacja ekologiczna	✓ Udział nauczyciela i uczniów kl. III w przedstawieniu ekologicznym w wykonaniu dzieci 5- i 6-letnich oraz w zajęciach „Przygotowujemy się do otwarcia ptasiej stołówki”.	przedszkole/ listopad
Zajęcia teatralne	✓ Zaproszenie dyrektora szkoły, nauczycieli kl. I, II i III wraz z dziećmi na przedstawienie jasełkowe w wykonaniu dzieci 5- i 6-letnich. Wspólne kolegowanie.	przedszkole/ styczeń
Zajęcia sportowe	✓ Obserwacja lekcji wychowania fizycznego w sali gimnastycznej i uczestniczenie przedszkolaków we wspólnych zabawach.	szkoła/ luty
Spotkanie z rodzicami	✓ Spotkanie rodziców z nauczycielką Szkoły Podstawowej we Wrzosowej „Szkoła otwarta dla rodziców”.	szkoła/ marzec
Zajęcia przyrodnicze	✓ Zabawy badawcze w kąciку przyrody.	przedszkole/ marzec
Konkursy	✓ Powiatowy konkurs „Palma Wielkanocna” pod honorowym patronatem Starosty i Wójta Gminy Poczesna.	szkoła/ marzec
Cała Polska czyta dzieciom	✓ Zwiedzenie biblioteki szkolnej. Słuchanie utworów czytanych przez nauczycieli dotyczących dbałości o najbliższe środowisko przyrodnicze.	szkoła/ maj
Wspólne zabawy	✓ Zabawa w podchody z udziałem przedszkolaków i uczniów szkoły wraz z przyszłymi wychowawczyniami w ramach ruchu na świeżym powietrzu. Wykonanie pamiątkowego zdjęcia.	szkoła/ czerwiec
Kształtowanie właściwych postaw rodziców wobec problemu startu szkolnego ich dzieci	✓ Ulotka dla rodziców „Jestem gotowy do szkoły”.	przedszkole, szkoła/ czerwiec

PRZYKŁADOWE SCENARIUSZE SPOTKAŃ

I. Warsztaty plastyczne – „Niezapominajki”

CELE OGÓLNE:

- integrowanie się dzieci z przedszkola z uczniami szkoły podstawowej i przyszłymi wychowawcami,
- zapoznanie z ideą Dnia Polskiej Niezapominajki,
- rozbudzanie świadomości ekologicznej,
- rozwijanie zainteresowań przyrodniczych, wrażliwości na piękno i poszanowanie przyrody,
- wspomaganie rozwoju myślenia twórczego oraz zdolności plastycznych,
- rozbudzanie wyobraźni plastycznej,
- kształtowanie umiejętności wspólnej zabawy i współdziałania w grupie,
- rozwijanie wrażliwości estetycznej, plastycznej.

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- współtworzy radosną atmosferę i integruje się z innymi dziećmi i przyszłymi wychowawcami,
- wie, jak wygląda niezapominajka,
- potrafi wykonać niezapominajkę z papieru,
- dba o kulturalne zachowanie się podczas spotkania.

METODY:

- słowna,
- pokaz,
- działania praktycznego.

FORMY PRACY:

- zbiorowa,
- grupowa,
- indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

książka A. Nożyńskiej-Demianiuk „Ekologiczne dzieciaki, czyli bon ton w przyrodzie”, wiersz M. Konopnickiej „Niezapominajki”, naturalne okazy niezapominajek, niezapominajki do wycięcia, niezapominajki wykonane z kartonu, nożyczki, kartony, szablony, klej, ołówki.

PRZEBIEG SPOTKANIA:

1. Powitanie przedszkolaków i gości.
2. Przedstawienie tradycji i idei Dnia Polskiej Niezapominajki.
*Święto to zainicjował redaktor Andrzej Zalewski, który z małej niezapominajki uczynił symbol pamięci i miłości. Niezapominajka zbliża ludzi, uczy serdeczności i popularyzuje piękną polską przyrodę. W tym dniu sadi się w ogrodach, na balkonach małe, niebieskie kwiaty, które mówią: „nie zapomnij o mnie, o miejscu, w którym żyjesz, o tradycji, o przyrodzie, o serdecznych ludziach”. Na **Dzień Polskiej Niezapominajki** wybrano **15 maja**. W sekretnym języku kwiatów niebieski kolor zarezerwowany jest dla wzniosłych uczuć. W ten sposób te niepozorne, ale piękne kwiatki stały się symbolem miłości do człowieka, miłości do Ziemi. Anglicy mają swoje ulubione hiacynty, Francuzi – konwalie, Holendrzy – tulipany. Polacy mają Dzień Polskiej Niezapominajki. Niech niezapominajka przypomina wszystkim o tym, żebyśmy dbali o przyrodę, o nasz wspólny dom.*
3. Pokaz niezapominajek i recytacja wiersza M. Konopnickiej „Niezapominajki”:
*Niezapominajki
to są kwiatki z bajki!
Rosną nad potoczkiem,
patrzą rybim oczkiem.*

*Gdy się płynie łódką,
Śmieją się cichutko
I szepcą mi skromnie:
„Nie zapomnij o mnie”.*

4. Omówienie sposobu wykonania niezapominajek i przydzielenie pracy:
 - uczniowie kl. III – odrysowują kwiatki za pomocą szablonów, wycinają i sklejają,
 - przedszkolaki – wycinają niezapominajki i nakleją im środki.
5. Integracja poprzez wspólną pracę – przedszkolakom pomagają przyszli wychowawcy.
6. Sprzątanie miejsca pracy.
7. Zabawa ruchowa „Niezapominajki” połączona z pokazywaniem przez dzieci:
 - *niezapominajki* – płynne ruchy rąk rysują kształt kwiatka,
 - *to są kwiatki z bajki* – płynne ruchy rąk przed sobą,
 - *rosną nad potoczkiem* – przysiadają lub tylko podnoszą do góry ręce,
 - *patrzę rybiem oczkiem* – przykładają do oczu ręce w kształcie lornetek,
 - *gdy się płynie łódką* – płynne ruchy rąk opuszczonych w dół w prawo,
 - *śmieją się cichutko* – płynne ruchy rąk opuszczonych w dół w lewo,
 - *i szepcą mi skromnie* – przykładają ręce do uszu – nasłuchują,
 - *nie zapomnij o mnie* – pokazują na siebie.
8. Nauka hasła – „Pamiętaj, hej kolego, pamiętaj piętnastego. – To nie są kwiatki z bajki, to jest Święto Polskiej Niezapominajki”.
9. Wykonanie „dywanu” z wykonanych przez dzieci niezapominajek.
10. Wysłuchanie wierszy z książki „Ekologiczne dzieciaki, czyli bon ton w przyrodzie” (o poszanowaniu przyrody) czytanych przez przyszłych wychowawców.
11. Podziękowanie za udział w spotkaniu.

Wykonywanie niezapominajek

II. „Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”

CEL GŁÓWNY:

- wyrabianie u dzieci opiekuńczego stosunku do ptaków,
- zachęcanie do systematycznego dokarmiania ptaków,
- poznanie przyszłej wychowawczyni,
- wdrażanie do wspólnych zabaw.

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- rozumie potrzebę opiekowania się i systematycznego dokarmiania ptaków zimą,
- nazywa ptaki odwiedzające karmniki,
- próbuje rozpoznawać i nazywać ptaki zimujące w naszym kraju, wie czym się żywią,
- rozpoznaje różne nasiona,
- potrafi segregować pokarm dla ptaków,
- rozwiązuje różne zadania,
- aktywnie uczestniczy w pracy zespołowej,
- bawi się zgodnie z ustalonymi zasadami,
- współdziała z kolegami w czasie pracy grupowej.

METODY:

- słowna,
- aktywizująca,
- zadań stawianych do wykonania,
- samodzielnych doświadczeń.

FORMY PRACY:

- indywidualna,
- grupowa,
- zbiorowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

inscenizacja na temat dokarmiania ptaków, opaski na głowę dla dzieci (sikorka, wróbel, gil, wrona), pojemniczki z pokarmem dla ptaków, płatki śniegowe, ilustracje ptaków, makiety drzew, 6 karmników z różnym pokarmem, ilustracje z prawidłowym lub nieprawidłowym usytuowaniem karmników, oraz obrazujące, kiedy należy dokarmiać ptaki, do czego służą budki lęgowe zimą, test „Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”, różne karmniki, miski z wodą, ściereczki, gąbki, ręczniki jednorazowe.

PRZEBIEG SPOTKANIA:

1. Powitanie przedszkolaków i gości.
2. Przedstawienie inscenizacji w wykonaniu dzieci z przedszkola na temat dokarmiania ptaków.
3. Krótka pogadanka na temat dokarmiania ptaków zimą.

Zima to dla większości ptaków czas walki o przetrwanie. Zamarznięta ziemia, wcześniej zapadająca ciemność, niedostatek pożywienia w przyrodzie sprawiają, że pozostawione bez ludzkiej pomocy giną. Wszyscy wiedzą o potrzebie dokarmiania ptaków, ale nie wszyscy potrafią to robić dobrze, tzn. tak, aby naprawdę im pomóc, a nie zaszkodzić. Ważne jest, że jeśli rozpoczniemy dokarmianie, to powinniśmy je kontynuować aż do wiosny.

4. Zabawy i zagadki poszerzające i utrwalające wiedzę na temat dokarmiania ptaków:
 - rozpoznawanie i nazywanie ptaków poprzez częściowe odkrywanie ilustracji,
 - rozwiązywanie zadań, quizów i testu: „Do którego karmnika przyleci określony ptak?”, „Który karmnik jest prawidłowo umieszczony?”, „O jakiej porze należy dokarmiać ptaki?”, „Co robią ptaki zimą w budkach lęgowych?”, „Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”.
6. Mycie karmników jako przygotowanie do otwarcia „ptasiej stołówki”.
7. Prace porządkowe w sali.
8. Ogłoszenie wyników rozwiązywania testu „Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”.
9. Podziękowanie za wspólną zabawę.
10. Pamiątkowe zdjęcia.

Pierwsze spotkanie integracyjne przedszkolaków z przyszłą wychowawczynią i z uczniami kl. III miało miejsce w listopadzie. Przedszkolaki powitały starszych kolegów inscenizacją na temat dokarmiania ptaków. Następnie odbyła się krótka pogadanka oraz zostały przeprowadzone zabawy, m.in. w formie quizów, poszerzające i utrwalające wiedzę na temat dokarmiania ptaków zimą. Dzieci zostały podzielone na dwuosobowe zespoły: przedszkolak i uczeń. Pierwsze zadanie polegało na odgadnięciu „Do którego karmnika przyleci określony ptak?”. W tym celu na makietach drzew przypięto zdjęcia różnych ptaków: sowy, bociana, jaskółki, skowronka, wróbla, kosa, sikorki, dzięcioła, gila. Należało odpiąć ptaka z drzewa i umieścić go w odpowiednim karmniku. Do wyboru było 6 karmników, a w każdym z nich inny pokarm. Dodatkowe utrudnienie stanowiły ptaki, które odlatują do ciepłych krajów oraz sowa, która nie przylatuje do karmników. Pozostałe zadania polegały na odgadnięciu: „Który karmnik jest prawidłowo umieszczony?”, „O jakiej porze należy dokarmiać ptaki?”, „Co robią ptaki zimą w budkach lęgowych?”

*Quizy i zabawy pod hasłem
„Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”*

Następnie dzieci zostały podzielone na trzyosobowe zespoły i przystąpiły do wypełniania testu „Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków” (załącznik). Uczniowie z kl. III czytali polecenia, a później razem z przedszkolakami wypełniali test, który został opracowany w taki sposób, aby mogli sobie z nim poradzić również dzieci w wieku przedszkolnym. W czasie, gdy wychowawczynie sprawdzały testy, dzieci myły karmniki, aby przygotować je do otwarcia „ptasiej stołówki”.

*Integracja
przez wspólne działanie*

Spotkania integracyjne mające na celu poznanie przedszkolaków z ich przyszłą wychowawczynią w szkole sprawiają, że dzieci bez lęku i obaw przekraczają próg szkolny. Także wspólnie spędzony czas ze starszymi kolegami z klas I-III sprawia, że dzieci są lepiej przygotowane do bezstresowego podjęcia obowiązku szkolnego i gotowe do zmiany roli z przedszkolaka na ucznia szkoły podstawowej.

Jolanta Banasiak

Bibliografia:

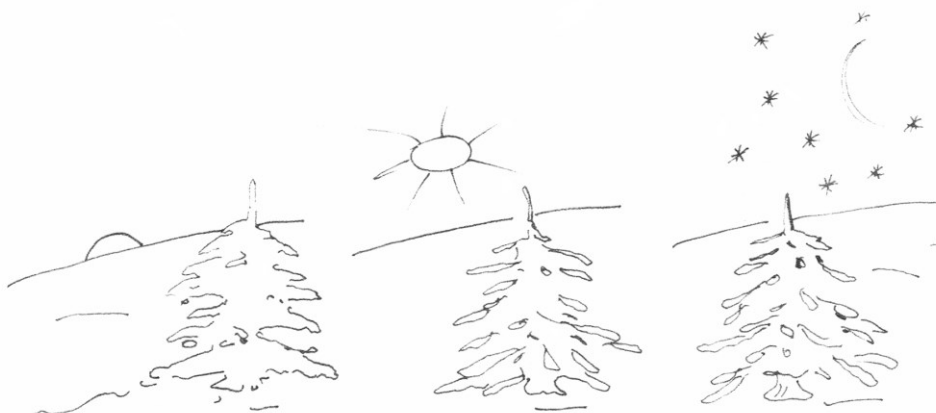
Nożyńska-Demianiuk A., *Ekologiczne dzieciaki, czyli bon ton w przyrodzie*, IBIS, Poznań 2014.
Konopnicka M., *Niezapominajki*, [w:] *Wiersze dla dzieci*, Martel, Kalisz 2011.

„Wiem wszystko na temat dokarmiania ptaków”

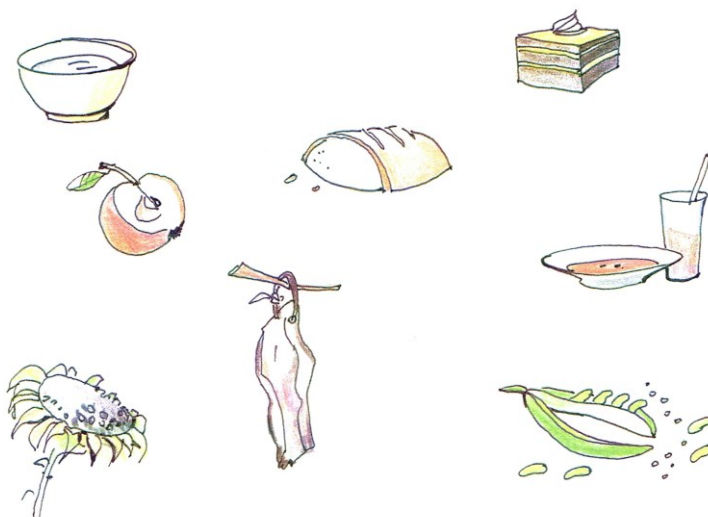
1. Otocz niebieską pętlą ptaki, które dokarmiamy zimą.

2. Pokoloruj rysunek, który obrazuje – „Kiedy najlepiej dokarmiać ptaki”.

3. Przekreśl te pokarmy, którymi nie powinno dokarmiać się ptaków zimą.

4. Pokoloruj karmniki, które są umieszczone prawidłowo.

5. Odszukaj ptaki, które odwiedzają tę „ptasią stołówkę” i połącz je liniami z karmnikiem.

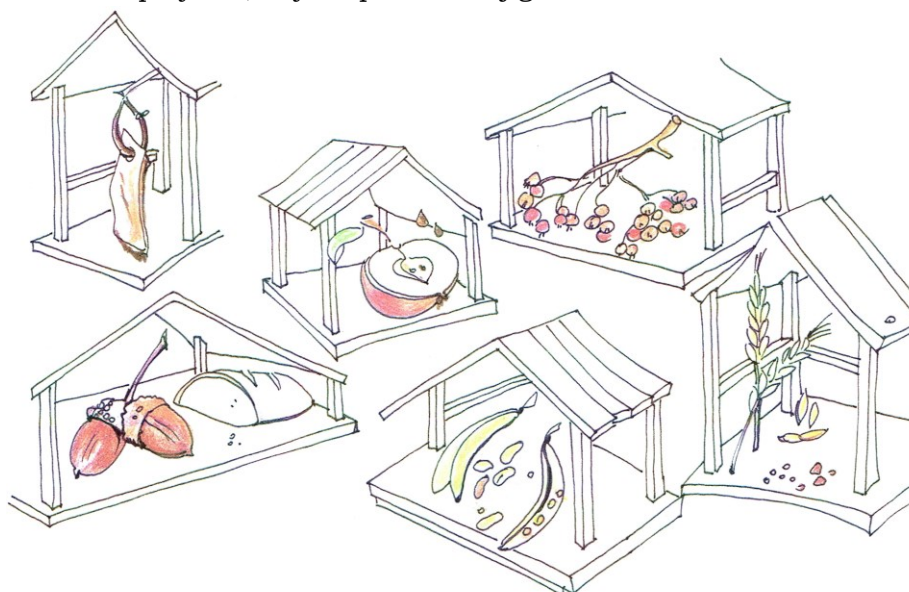
6. Połącz kropki, a dowiesz się, co to jest.

7. Pokoloruj ten rysunek, który obrazuje – do czego służą budki lęgowe zimą.

8. Wiesz, co jest ulubionym przysmakiem poniższych ptaków? Kolorowymi liniami wskaż, do którego karmnika przylecą, aby zaspokoić swój głód.

Przykłady dobrej praktyki

**Szanowni Państwo,
Dyrektorzy i Nauczyciele
przedszkoli, szkół i placówek oświatowych
z Częstochowy oraz powiatów:
częstochowskiego, kłobuckiego,
lublinieckiego i myszkowskiego**

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie upowszechnia przykłady dobrej praktyki pedagogicznej:

- za pośrednictwem własnej strony internetowej,
- poprzez bezpośrednią prezentację podczas konferencji, seminariów, warsztatów,
- w „Częstochowskim Biuletynie Oświatowym”.

Celem prezentacji przykładów dobrej praktyki jest wspomaganie dyrektorów, nauczycieli przedszkoli, szkół, placówek oświatowych w realizacji zadań statutowych, podnoszenie jakości pracy, rozwijanie umiejętności i wiedzy, propagowanie kreatywności i innowacyjności, promocja sprawdzonych sposobów uzyskiwania pozytywnych efektów w pracy, promocja dobrych przedszkoli, szkół i placówek oświatowych w środowisku lokalnym, aktywowanie nauczycieli do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem.

Zachęcamy, aby dzielić się przykładami dobrej praktyki w zakresie realizacji podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2015/2016, wyznaczonych przez Ministra Edukacji Narodowej, do których należą:

1. wzmocnienie bezpieczeństwa dzieci i młodzieży, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodkach wychowawczych, ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych.
2. podniesienie jakości kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych poprzez zaangażowanie przedstawicieli partnerów społecznych w dostosowywanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.
3. rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży.
4. edukacja matematyczna i przyrodnicza w kształceniu ogólnym.

Minister edukacji narodowej co roku wyznacza priorytet na dany rok szkolny. Rok Szkolny 2015/2016 jest Rokiem Otwartej Szkoły.

Przykładem dobrej praktyki może być dobre jakościowo, a zarazem ciekawe, atrakcyjne lub nowatorskie działanie bądź przedsięwzięcie, związane z życiem przedszkola, szkoły lub placówki, które zostało celowo zaplanowane, sprawnie i planowo zrealizowane (wymóg konieczny), przyniosło oczekiwane i wymierne efekty dydaktyczne, wychowawcze, profilaktyczne, opiekuńcze lub w inny uzasadniony sposób wpłynęło na poprawę jakości pracy przedszkola, szkoły lub placówki.

Przykład dobrej praktyki może dotyczyć działania/przedsięwzięcia w obszarze zarządzania przedszkolem, szkołą lub placówką oświatową, w tym wewnątrzszkolnego doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz współpracy z rodzicami, działania/przedsięwzięcia realizowanego w obszarze kształcenia lub w ramach programu wychowawczego czy programu profilaktyki, projektu edukacyjno-wychowawczego lub zakończonej innowacji pedagogicznej. Może zawierać m.in.: narzędzia do diagnozy ucznia, programy zajęć pozalekcyjnych, scenariusze zajęć z kreatywności, scenariusze zajęć dotyczących planowania kariery ucznia. Bierzemy pod uwagę szczególnie istotne elementy realizacji programu, które w decydujący sposób kształtowały jego efekty innowacyjne, wyjątkowe, możliwe do zastosowania w innych przedszkolach, szkołach, placówkach.

Więcej informacji na ten temat znajdziecie Państwo na stronie internetowej RODN „WOM” w Częstochowie: www.womczest.edu.pl w zakładce „Przykłady dobrej praktyki”.

Tam również dostępny jest zasób przykładów dobrej praktyki pedagogicznej, którą dzieli się Nauczyciele.

Zapraszamy do współpracy

Katarzyna Wilk
dyrektor
RODN „WOM” w Częstochowie

Anna Jura

Szkoła Podstawowa nr 38 im. L. Zamenhofs w Częstochowie

ORGANIZACJA PRZESTRZENI EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZO-OPIEKUŃCZEJ W ŚWIETLICY SZKOLNEJ SZEŚCIOŁATEK W ŚWIETLICY

Szkoła Podstawowa nr 38 im. Ludwika Zamenhofs w Częstochowie jest po generalnym remoncie i ma bogate zaplecze dydaktyczne. Posiada plac zabaw, trzy boiska, dwie sale gimnastyczne (dużą i małą), salę widowiskową oraz dużą świetlicę.

Na zajęcia w świetlicy zapisanych jest ponad 150 uczniów. Ze względu na dużą liczbę dzieci korzystających z opieki świetlicowej, zajęcia odbywają się nie tylko w pomieszczeniu świetlicy, ale także w salach lekcyjnych. Zdecydowaną większość wśród zapisanych do świetlicy stanowią uczniowie klas I-III. Grupy świetlicowe utworzone są według przynależności do klas. Uczniowie klas pierwszych mają przydzielone odrębne sale. Taka organizacja zapewnia im pełne bezpieczeństwo.

Ja opiekuję się grupą uczniów z dwóch klas pierwszych. Do grupy zapisanych jest 42 uczniów, jednak nigdy, jednocześnie, pod moją opieką nie przebywa więcej niż 25 wychowanków. Takie same zasady stosują również pozostali wychowawcy. W przypadku, gdy w świetlicy przebywa więcej niż 25 dzieci, inni nauczyciele w ramach artykułu 42. KN zapraszają część uczniów do swoich sal, np. na zajęcia: teatralne, umuzykalniające, przyrodnicze, plastyczne, czy sportowe, czyli tego samego rodzaju co te, które są prowadzone w ramach zajęć świetlicowych.

W mojej grupie jest 30 sześciolatków i 12 siedmiolatków. Większość z nich stanowią chłopcy. Dzieci są bardzo aktywne, spontaniczne, radosne, grzeczne, ale hałaśliwe. Moją sprawdzoną metodą wprowadzania ładu i porządku w grupie jest przypominanie im, że są grzeczne. Metoda polega na tym, że np. gdy idziemy na obiad, a one hałasują, najpierw daję sygnał

gwizdkiem, a następnie pytam głośno: Jakimi jesteście dziećmi? One odpowiadają: Grzecznymi! Wtedy zadaję kolejne pytanie: Jak zachowują się grzeczne dzieci? One na to: Po cichu. I zgodnie z deklaracją starają się wyciszyć do pewnego poziomu hałasu. Bezwzględna cisza jest niemożliwa, ponieważ dzieci muszą ze sobą rozmawiać w czasie zajęć czy zabawy.

Myślą przewodnią, mottem mojej współpracy z uczniami są słowa Janusza Korczaka: „Nie zmuszajmy dzieci do aktywności, lecz wyzwalamy aktywność, nie każmy myśleć, lecz twórzmy warunki do myślenia...”. Zawsze staram się stosować zasadę, że udział dzieci w poszczególnych zajęciach jest dobrowolny. Nigdy nie przymuszam ich do udziału w zajęciach, w których nie mają ochoty uczestniczyć.

Aby uczniowie mogli rozwijać się wszechstronnie, w świetlicy oprócz zajęć tematycznych, związanych z hasłem tygodnia, są prowadzone zajęcia stałe. Należą do nich zajęcia przyrodnicze „Szkiełko i oko”, które odbywają się dwa razy w tygodniu oraz zajęcia rozwijające logiczne myślenie „Trening umysłu”, które odbywają się jeden raz w tygodniu. Zajęcia „Szkiełko i oko” mają na celu: rozbudzenie ciekawości przyrodniczej u dzieci; kształtowanie postawy uważnego obserwatora, dociekliwego badacza otaczającego świata, a także poznawanie go, stwarzanie warunków do odkrywania, eksperymentowania, działania w różnych formach; budowanie pozytywnych relacji na płaszczyźnie uczeń – nauczyciel, uczeń – uczeń; tworzenie środowiska wychowawczego stymulującego rozwój uzdolnień i postaw twórczych. W ramach zajęć „Szkiełko i oko” wykonywane są proste eksperymenty fizyczne z wykorzystaniem przedmiotów codziennego użytku. Najpierw ćwiczenie wykonuje

nauczyciel, a następnie wychowankowie. Konieczne jest wcześniejsze krótkie objaśnienie eksperymentu w sposób prosty, na poziomie percepcji małego dziecka. Na każdych zajęciach nauczyciel pokazuje inny eksperyment. Tu nie ma porażek. Każdy eksperyment, nawet ten nieudany, czegoś dziecko nauczy. Uczniowie bardzo lubią (wręcz uwielbiają) zajęcia z eksperymentami. Chciałyby, żeby odbywały się codziennie. Najbardziej absorbuje je obserwacja i samodzielne wykonywanie zadań, które sprawia im największą radość. Wyzwała to w nich potrzebę badania, sprawdzania, wyjaśniania otaczających nas zjawisk fizycznych. Celem „Treningu umysłu” jest rozwijanie logicznego myślenia, spostrzegawczości matematycznej. Na zajęciach chętni uczniowie rozwiązują różne ciekawe zadania – zagadki matematyczne. Zajmują się również układaniem tangramów, elementów gry logicznej IQ Twist w określony sposób, wykonywaniem brył z elementów systemu REKO, figur matematycznych z kartek przez ich odpowiednie zginanie. Oprócz rozwijania zdolności matematycznych zajęcia uczą dzieci cierpliwości i wytrwałości w dążeniu do celu.

Codziennie prowadzę także jedno zajęcia związane z tematem tygodnia. Podczas nich często zmieniam formy i metody pracy, aby dzieci się nie nudziły. Raczej nie zdarza się, aby dana czynność, np. malowanie, uczniowie wykonywali dłużej niż 15 minut. Jako przykład opiszę zajęcia tematyczne „Sporty zimowe – moja ulubiona dyscyplina sportowa”. Ich celem jest przybliżenie dzieciom tematyki sportów zimowych, pogłębienie zainteresowania sportami zimowymi, a w szczególności skokami narciarskimi i jazdą figurową na lodzie, rozwijanie u uczniów umiejętności swobodnych wypowiedzi na zadany temat. Wprowadzeniem do tematyki zajęć jest rozwiązanie przez uczniów krzyżówki, której hasło stanowiły „Sporty zimowe”. Następnie dzieci oglądają prezentację multimedialną na temat sportów zimowych, a w szczególności ich ulubionych dyscyplin sportowych (skoków narciarskich, jazdy figurowej na lodzie). Podaję też informacje o sławnych polskich sportowcach uprawiających dyscypliny zimowe – Kamilu Stochu, Adamie Małysz i Justynie Kowalczyk. W tym celu wykorzystuję komputer, rzutnik i Internet. Odbywa się pogadanka i dyskusja na temat ulubionych dys-

cyplin sportu. Następnie wykorzystuję nagrania z muzyką do zabawy ruchowej – dzieci naśladują ruchy wykonywane przez zawodników. Używam kart pracy – kolorowanek przedstawiających różne dyscypliny sportowe i zabawy zimowe. Zwracam uwagę na bezpieczne zachowania podczas zabaw zimowych. Na zakończenie dzieci śpiewają i słuchają kolęd. Podczas zajęć uczniowie największe zainteresowanie wykazali prezentacją sportów zimowych oraz udziałem w zabawie ruchowej. Niemniej podobały im się zajęcia „Gdzie chciałabym/-bym wyjechać (do jakiego państwa)?” W tym celu w różnych miejscach sali rozkładamy kolorowanki charakteryzujące poszczególne państwa. Dzieci, słuchając fragmentów muzyki, piosenek reprezentatywnych dla danego państwa „jadą pociągiem” do odpowiednich kolorowanek, które oznaczają np. Hiszpanię czy Włochy. Uczniowie, którzy chcą pojechać do Hiszpanii, pozostają przy kolorowance wskazującej na to państwo, pozostali „podróżują” dalej.

Uczniom, którzy nie biorą udziału w danym zadaniu/zabawie, proponuję zajęcia się w tym czasie czymś innym, np. układaniem puzzli, tangramów, Tantrixa, budowaniem z klocków, grą w bierki, rysowaniem czy malowaniem.

Z moich obserwacji wynika, że dzieci uwielbiają wszelkie gry i zabawy ruchowe. W związku z tym staram się jak najczęściej przeprowadzać zajęcia tego typu w małej sali gimnastycznej lub na boisku, czy placu szkolnym – jeśli tylko pozwalają na to warunki atmosferyczne. Jesienią i wiosną codziennie wychodzimy na plac zabaw, gdzie są zainstalowane urządzenia służące do zabawy dla najmłodszych uczniów lub korzystamy z boiska szkolnego, na którym prowadzę gry sportowe. Chłopcy najchętniej grają w piłkę nożną, niektóre dziewczynki również.

W mojej pracy sprawdza się realizowanie zajęć w spontanicznie tworzonych przez dzieci grupach. Każde dziecko samo decyduje, do której grupy chce należeć i co chce w tej grupie robić. Taki dobór sprawia, że dziecko ma poczucie, iż wybiera to, co jest dla niego najbardziej atrakcyjne i angażuje się w prowadzone zajęcia.

Szczególną uwagę zwracam na bezpieczeństwo uczniów podczas zajęć. Cały czas

jestem z nimi obecna, obserwuję ich, rozmawiam z nimi, podsuwam im pomysły, towarzyszę ich zabawom. Czuwam nad tym, aby żadne dziecko nie czuło się odepchnięte, wykluczone przez grupę, do której chciałoby należeć. Jednocześnie dbam, aby przestrzegane były ustalone zasady zachowania, aby uczniowie nie przeszkadzali sobie nawzajem. Zdarza się, że odsuwam od zabawy dziecko, które przeszkadza, ale w zamian proponuję mu inne formy aktywności.

W grupie jest trzech chłopców, którzy wymagają szczególnej uwagi, ponieważ nie zawsze stosują się do przyjętych zasad i nie zawsze słuchają moich poleceń, np. czasem zachowują się niegrzecznie, poszturchują kolegów, hałasują. Aby wymusić pożądane zachowania, zajmuję ich czymś, co lubią robić, np. tworzeniem konstrukcji z klocków REKO. Stają się wtedy spokojniejsi i nie stwarzają problemów.

Dzieciom bardzo zależy na tym, aby były zauważane, doceniane, w pełni akceptowane. Staram się często je chwalić, dowartościowywać poprzez nagradzanie, np. kolorówką, cukierkiem, jakimś znaczkiem. To je motywuje.

Uczniowie czasem odczuwają potrzebę opowiedzenia nauczycielowi o swoich problemach, chętnie rozmawiają na tematy, które ich interesują i dotyczą (np. na temat posiadanych w domu zwierząt). Ogromną rolę w takich kontaktach odgrywa szczerość i zaufanie. Dzieci czują, że są pod dobrą opieką, bezpieczne, akceptowane i dlatego lubią przebywać w świetlicy. Zdarzają się i takie sytuacje, gdy dzieci zgadzają się na powrót do domu z czekającym na nie rodzicem czy opiekunem, dopiero po zakończeniu trwającej zabawy. Wówczas zapraszam rodzica lub opiekuna do sali, aby wspólnie z dzieckiem uczestniczył w zajęciach. Rodzicom, podobnie jak dzieciom, podobają się zajęcia „Szkiełko i oko”. Zdarza się, że rodzice zainspirowani zainteresowaniami swoich pociech, sami przynoszą pomoce i pokazują jakieś ciekawe eksperymenty.

Codziennie zachęcam uczniów do odrabiania prac domowych w świetlicy, zawsze w razie potrzeby służę im pomocą. Uczę ich systematyczności. Przypominam również, aby zawsze sprząтали po sobie po skończonych zajęciach, przed pójściem do domu.

W ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom” czytam uczniom wiersze J. Brzechwy, J. Tuwima, D. Dźmickiej oraz baśnie H. Ch. Andersena, gdyż uważam, że jak żadne inne, uczą wrażliwości i empatii. Nie czytam jednorazowo całej baśni, ale dzielę ją na części, ponieważ czytanie od razu całości trwałoby zbyt długo. Po przeczytaniu fragmentu utworu rozmawiam z uczniami, zadaję im pytania na temat wysłuchanego tekstu, przedstawiamy scenki z utworu, wykonujemy ilustracje.

Zachęcam też moich podopiecznych do brania udziału w różnych konkursach. Do tej pory brali oni udział: w międzyswiatlicowym konkursie plastycznym „Portret Świętego Mikołaja” zorganizowanym przez Szkołę Podstawową nr 21 w Częstochowie, w którym zajęli I miejsce oraz w konkursach międzyklasowych i szkolnych, np. w zorganizowanym przeze mnie, konkursie na najpiękniejszą kartkę świąteczną bożonarodzeniową.

W szkole, w której pracuję, rodzice nie ponoszą dodatkowych kosztów w związku z zajęciami dzieci w świetlicy. Do rysowania i malowania zostały zakupione ołówki, kredki i farby oraz biały papier. Zdarza się, że co jakiś czas chętny rodzic przynosi ryzę papieru. Materiały do prowadzenia „Szkiełka i oka” oraz „Treningu umysłu” zapewniam we własnym zakresie lub korzystam z wyposażenia sali przyrodniczej i stołówki.

Uczniowie w świetlicy bardzo chętnie bawią się klockami konstrukcyjnymi „wafle bloks – mix 200” z PPH Mario-inex (z Częstochowy), elementami systemu REKO (ze Szczecina), jengą. Tworzą z tych rzeczy przeróżne bryły i budowle. Równie chętnie układają gry logiczne, np. „IQ Twist”, Tantrix, tangram. Lubią grać w „Superfarmera”, piłkarzyki, domino, układają puzzle, a dziewczynki bawią się lalkami. Wszyscy bardzo lubią odgrywać różne role w teatryku, gdy bawimy się w wystawianie inscenizacji.

Pomysły do prowadzonych zajęć czerpię z różnych książek, np.: „365 eksperymentów na każdy dzień roku”, „365 gier i zabaw na każdy dzień roku”, „500 zadań z lwem”, „Matematyka z wesołym Kangurem. Kategoria Żaczek”, „Zadania i łamigłówki dla logicznie myślącej główki”, „Origami z wierszykami”.

Bardzo przydatny do prowadzenia ciekawych zajęć może być również Internet, a w nim np. kanał YouTube, z którego można zaczerpnąć filmy dotyczące eksperymentów. Zawsze należy pamiętać o tym, aby

korzystać wyłącznie ze źródeł dozwolonych. Szczególnie polecam strony internetowe: www.cudaczek.pl; www.swietlicawszkole.pl; www.eduseek.interklasa.pl; www.profesor.pl; www.literka.pl.

Anna Jura

Monika Rozpondek

Niepubliczna Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Kamieńskich Młynach

ROZBUDZANIE PASJI UCZNIÓW POPRZECZ MOTYWACJĘ I PODEJMOWANIE DZIAŁAŃ

*Nie wszyscy mamy te same zdolności,
ale wszyscy winniśmy mieć te same możliwości,
aby swe zdolności rozwijać.*
J. F. Kennedy

Jednym z zadań współczesnej szkoły jest stworzenie młodemu człowiekowi odpowiednich warunków do rozwijania zainteresowań i zdolności, ale także stymulowanie, aby je w sobie odkrył. Jest to możliwe do zrealizowania poprzez właściwą organizację pracy szkoły. Szczególnie ważne miejsce zajmuje tu nauczyciel i wychowawca, przewodnik pomagający rozwijać zainteresowania i zdolności.

Pierwszym krokiem dydaktycznym, jaki podejmuję w pracy z uczniami jest wzbudzanie w nich zainteresowania przedmiotem nauki, zaciekawienie ich. Aby zrealizować założony cel, zajęcia muszą być atrakcyjne i nieszablonowe, czyli takie, które są interesujące, zrozumiałe, dopasowane do poziomu percepcji dziecka i pozwalają na samodzielną aktywność z wykorzystaniem ciekawych pomocy dydaktycznych.

Uczniowie Niepublicznej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Kamieńskich Młynach mieli w ostatnim czasie okazję uczestniczyć w kilku przedsięwzięciach rozwijających zainteresowania historyczne.

Jednym z nich był pokaz historyczny pt. „Życie i kultura w średniowieczu”, zorganizowany na terenie szkoły. Grupa artystyczna „Rekonstrukto” z Lublina „zabrała dzieci w podróż” do czasów średniowiecza, kiedy to rycerze zakuci w zbroje i z mieczem w rękę nie szczędzili wysiłków, aby bronić

honoru i ojczyzny oraz spieszyli służyć pomocą damie swego serca.

Pasowanie na rycerza

Uczniowie poznali najpopularniejsze średniowieczne narzędzia walki, elementy zbroi i narzędzia tortur. Obejrzelili kilka scenek ukazujących ówczesne pojedynki. Uczestniczyli w pokazie uroczystości pasowania na rycerza, a także mogli sami zmierzyć się w walce z rycerzem. Każdy uczeń mógł wziąć broń do ręki, aby przekonać się, jakiej siły i zręczności wymagało posługiwanie się nią. Uczestnicy zajęć poznali też gry i zabawy plebejskie. Dowiedzieli się m.in. jak karano tych, którzy łamali prawo: kłamcom zakładano tzw. „świński ryj”, złodziei zakuwano w dyby.

Tak karano kłanców w średniowieczu

Ta niezwykle barwna lekcja historii z pewnością na długo pozostanie w pamięci każdego uczestnika.

Kolejnym zrealizowanym przedsięwzięciem była wycieczka do Krakowa. Rozpoczęliśmy ją od przyjazdu na krakowskie Błonia, gdzie mieliśmy wyjątkową i niepowtarzalną okazję uczestniczenia w historycznym wydarzeniu – „Wielkiej Rewii Kawalerii”, nawiązującym do epizodu z 1933 r., kiedy to z inicjatywy marszałka Józefa Piłsudskiego odbyła się w tym miejscu wielka rewia zorganizowana dla upamiętnienia zdarzeń z 1683 r., dotyczących zwyciężonej zwycięstwem wyprawy króla Polski Jana III Sobieskiego z Krakowa na odsiecz oblężonemu Wiedniowi. Współcześni kawalerzyści to ochotnicy, ułani ze Szwadronu Kawalerii Wojska Polskiego oraz żołnierze Wojska Polskiego będący spadkobiercami tradycji przedwojennych pułków kawalerii. Ich zadaniem jest unaocznienie piękna i malowniczości przedwojennych defilad oraz przypomnienie o walkach narodowowyzwoleńczych Polaków w XIX i XX w. Dodatkową okazję stanowiła rocznica powstania styczniowego. Rozbite kawaleryjskie obozowisko stało się żywą lekcją historii dla młodzieży. Obejrzelśmy pokaz szkolenia kawaleryjskiego, składający się z musztry konnej oraz władania białą bronią. Uczniowie byli zachwyceni umiejętnościami ułanów. Zobaczyliśmy, jak wyglądają stajnie polowe, poznaliśmy różne hodowle koni. Bezpośredni kontakt ze zwierzętami sprawił uczniom wielką radość. Zwiedzaliśmy wystawy związane z historią kawalerii, które szczegółowo przedstawiał przewodnik – ułan. Uczniowie podziwiali je i słuchali z wielkim zaciekawieniem. Wycieczkę po Krakowie zakończyliśmy zwiedzeniem miejsc ważnych historycznie dla Polaków.

Nauka dosiadania konia na symulatorze

Prezentacja broni

Gimnazjaliści brali także udział w wykładzie dotyczącym tragedii Górnoszlazaków w 1945 r. połączonym ze zwiedzaniem wystawy IPN, zorganizowanym w RODN „WOM” w Częstochowie. Powodem uczestnictwa w wykładzie była chęć poszerzenia wiedzy i zainteresowanie historią Śląska, z którym czują głęboką więź, ze względu na historię ich „małej Ojczyzny” i przywiązania do tradycji. Uczniowie dowiedzieli się, że jedną z największych XX-wiecznych tragedii, które dotknęły nasz region były deportacje mieszkańców Górnego Śląska do pracy przymusowej w Związku Radzieckim w 1945 r. Pamięć o tragedii przeżyła, pielęgnowana głównie wśród rodzin wywiezionych, mimo iż władze komunistyczne rygorystycznie zakazywały kultywowania jej w społeczeństwie. Aż do 1989 r. temat wywózek nieobecny był w mediach i w opracowaniach naukowych. Przetrwał w społecznej pamięci, m.in. mieszkańców Kamińskich Młynów, którzy przekazywali młodzieży informacje o tragedii. Wykład okazał się niezwykle interesujący dla uczniów, uzupełnił ich braki wiedzy w tym zakresie. Odzwierciedleniem zainteresowania były liczne pytania do prelegenta, pana Sławomira Maślikowskiego.

Wystawa IPN

„Deportacje Górnoślązaków do ZSRR w 1945 r.”

Aby rozbudzić pasję, trzeba motywować. Motywacja jest tym, co porusza, pobudza człowieka do działania, to także bodźce zewnętrzne i wewnętrzne, powodujące gotowość do uczenia się. Bodźce te powinny wywoływać dążenie do osiągnięcia wyznaczonego celu. Moje sposoby motywowania uczniów to: ustne pochwały na forum klasy, pisemne pochwały skierowane do rodziców, oceny, docenianie wysiłku, dyplomy, nagrody rzeczowe, wyróżnienia, np. poprzez wyeksponowanie pracy ucznia na tablicy w szkole.

Motywacja uważana jest przez wielu psychologów za najważniejszy czynnik sprzyjający efektywnemu uczeniu się.

Aby nauczyciel mógł motywować uczniów do pracy, sam musi tę motywację posiadać. Powinien też jasno określić cel swojej pracy, gdyż jak powiedział Seneka: „Jeśli nie wiesz do jakiego portu płyniesz, żaden wiatr nie będzie właściwy”.

Pracując z uczniami rozbudziłam i rozwinęłam następujące potrzeby, cechy i aktywności: samorealizację, samodzielność, chęć twórczego działania i przełamywania własnej nieśmiałości, motywację do wykonywania coraz to trudniejszych i ambitnych zadań, chęć sprawdzenia siebie i swoich możliwości w różnych dziedzinach i na różnym polu, np. w czasie przedstawień, kon-

kursów, prezentacji, eksperymentów, projektów. Dzięki temu uczniowie czują się potrzebni i dowartościowani oraz chcą zdobywać nową wiedzę.

Osiągnięcia uczniów – udział w konkursach:

- VII Ogólnopolski Konkurs Mitologiczny „Klio 2015” organizowany przez Centrum Edukacji Historycznej „KLIO” w Wałbrzychu – uczeń klasy piątej w kategorii wiedzy zajął 17 miejsce w kraju spośród 8372 uczniów z 491 szkół z 16 województw.
- „Odkrywamy średniowiecze” II Interdyscyplinarny Konkurs organizowany przez Szkołę Podstawową nr 4 im. M. Kopernika w Andrychowie, Park Średniowieczny i Warownię Inwałd oraz Kuratorium Oświaty w Krakowie – dwójka uczestników z klasy piątej przeszła do drugiego etapu, który odbył się w Inwaldzie. W pierwszym etapie brało udział 936 uczniów z 468 szkół województw: małopolskiego, śląskiego, podkarpackiego. Uczniowie Niepublicznej Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Kamieńskich Młynach przygotowali pracę nt. „Gry i zabawy na zamku średniowiecznym”. Do drugiego etapu zakwalifikowało się 120 par uczniów.

W oczekiwaniu na wyniki konkursu

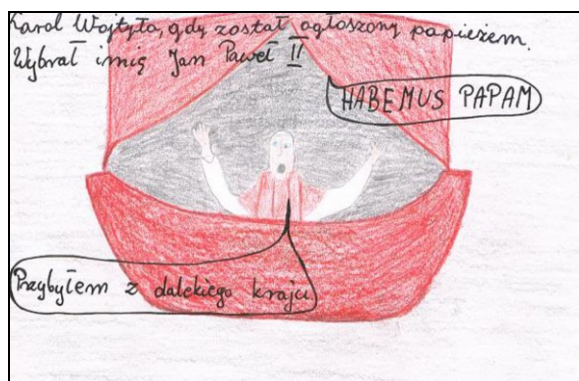

Dumni uczestnicy konkursu
„Odkrywamy średniowiecze” z dyplomami

- W III edycji konkursu „Epizody z historii najnowszej Polski w komiksie” w roku szkolnym 2014/2015 organizowanego przez Centrum Edukacyjne IPN Przystanek Historia im. J. Kurtyki wyróżniono pracę ucznia z klasy piątej na temat zagłady Żydów.

Karta komiksu o holokauście

Karta komiksu o Janie Pawle II

Karta komiksu o Janie Pawle II

- Wojewódzki Konkurs Historyczny POLSKIE PAŃSTWO PODZIEMNE 1939–1945 w prezentacji multimedialnej „Znane i mniej znane akcje organizacji zbrojnych AK” zorganizowane przez Stowarzyszenie Pamięci Armii Krajowej w Bielsku-Białej, Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej – Zarząd Okręgu Śląskiego w Katowicach i Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Bielsku-Białej – poniżej fotografia z prezentacji uczennicy klasy pierwszej gimnazjum.

Strona z prezentacji pt.
„Napał na bank emisyjny w Częstochowie
20.04.1943 r.”

W artykule zaprezentowałam jedynie niewielki fragment mojej pracy z uczniami. Swoje pasje, które sprawiają mi wiele radości i dostarczają niezapomnianych wrażeń, ale przede wszystkim napędzają mnie do dalszego działania, podsuwając wciąż nowe, ciekawe pomysły, staram się przekazywać uczniom. Mam nadzieję, że przyczyni się to do rozwijania u nich nowych umiejętności, rozbudzania ciekawości, wrażliwości i w konsekwencji poszerzenia wiedzy.

Monika Rozpondek

Bożena Harasimowicz

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

SPEŁNIENIE WYMAGAŃ POSTAWIONYCH PRZEZ PAŃSTWO WOBEK SZKÓŁ I PLACÓWEK W TEORII I PRAKTYCE

W bieżącym roku szkolnym Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie zrealizował cykl seminariów skierowanych do nauczycieli przedszkoli i szkół zatytułowany „Szkoła/placówka wobec wymagań państwa”.

Celem seminariów było stworzenie przestrzeni do refleksji i dialogu na temat wymagań, które miały być poddane ewaluacji zewnętrznej w roku szkolnym 2015/2016.

Podczas seminariów rozmawialiśmy przede wszystkim o:

- istocie wymagań, czyli po co szkole/placówce potrzebne są wymagania,
- praktyce prowadzenia ewaluacji zewnętrznej w szkole/placówce, czyli jak rozumieć język wymagań,
- realizacji wymagań adekwatnych do możliwości szkoły/placówki, czyli jak ilustrować spełnienie wymagań we własnej szkole/placówce,
- sposobach pracy z radą pedagogiczną nad wymaganiami, czyli dlaczego nauczyciele powinni znać wymagania państwa wobec szkół/placówek.

Historia funkcjonowania wymagań państwa wobec szkół/placówek sięga 2009 r. Wówczas, po raz pierwszy, pojawiły się wymagania zamieszczone w rozporządzeniu MEN w sprawie nadzoru pedagogicznego¹. Kojarzyły się one jednoznacznie z wprowadzoną nową formą nadzoru pedagogicznego, czyli ewaluacją zewnętrzną i wewnętrzną.

W 2013 r. zmieniono rozporządzenie MEN w sprawie nadzoru pedagogicznego², modyfikacji uległy również wymagania państwa wobec szkół i placówek, prezentowane w formie załącznika do rozporządzenia. Od 1 września 2015 r. rozumienie i wypełnienie wymagań przez nauczycieli w szkołach/placówkach stało się istotne z uwagi na obowiązek realizacji wymagań zapisany w ustawie o systemie oświaty³ oraz w nowym rozporządzeniu MEN w sprawie wymagań wobec szkół i placówek⁴. Wprowadzone zmiany w prawie obligują nauczycieli do realizacji wymagań w szkołach i placówkach nie tylko ze względu na prowadzoną formę nadzoru pedagogicznego. W dalszym ciągu wymagania stanowią obszary badań ewaluacji zewnętrznej, ale poprzez wyłączenie ich z rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego nie kojarzą się już wyłącznie z prowadzoną formą nadzoru.

Wymagania państwa wobec szkół/placówek, jak pisze A. Gocławska: „to swoiste standardy, określające pożądaný stan i wskazujące istotne aspekty pracy instytucji edukacyjnych, aby jak najpełniej przygotowały one uczących się do wyzwań stojących przed współczesnymi społeczeństwami”⁵. Żyjemy w dynamicznym świecie, podlegającym ustawicznym zmianom, w związku z tym, jak pisze dalej autorka: „lista wymagań nie jest skończona i niezmienna”⁶.

Z postawionych wymagań wobec szkół/placówek wynika, że najważniejszy w szkole jest uczeń i jego wszechstronny rozwój. Inni

członkowie społeczności edukacyjnej powinni się również rozwijać, po to, aby zapewnić każdemu dziecku (uczniowi) równe szanse rozwoju w sposób najbardziej adekwatny do jego potrzeb i możliwości.

Pytanie, na które staraliśmy się odpowiedzieć podczas seminariów, dotyczyło praktyki szkół/placówek w pracy z wymaganiami. Nauczyciele zgodnie przyznali, że najczęściej zainteresowanie wymaganiami pojawia się w związku z zapowiedzianą ewaluacją zewnętrzną. Wówczas zespoły nauczycieli zastanawiają się nad prowadzonymi w szkole/placówce działaniami, aby dopasować je do wskazanych obszarów badań ewaluacyjnych.

Zainteresowanie nauczycieli uczestniczących w seminariach wzbudziła propozycja pracy z wymaganiami zapisana w *Scenariuszu przykładowych zajęć dla Rady Pedagogicznej. Temat: Wymagania państwa wobec szkoły* zamieszczona na stronie internetowej Systemu Ewaluacji Oświatowej⁷. Celem zajęć jest nie tylko zapoznanie rady pedagogicznej z treścią wymagań, ale przede wszystkim wzbudzenie wśród nauczycieli refleksji na temat możliwych działań związanych z podnoszeniem jakości pracy szkoły. Efektem przemyśleń rady pedagogicznej może być przedstawienie planu działań, dotyczących spełnienia wymagań. Praca nad wymaganiami ma wówczas charakter rozwojowy, ponieważ prawidłowość zaplanowanych działań oraz ich skuteczność może być zbadana podczas ewaluacji zewnętrznej.

W praktyce praca nad wymaganiami ma charakter sprawozdawczy, ponieważ polega na dopasowaniu działań do wymagań i ma miejsce tuż przed zapowiedzianą ewaluacją zewnętrzną. Zdaniem G. Mazurkiewicza: „jeśli szkoły nie podejmą dość prostego działania polegającego na:

1. refleksji i próbie zrozumienia wymagań,
2. dostosowaniu ich do kontekstu szkoły, w której się pracuje i przygotowaniu adekwatnych celów,
3. zaplanowaniu sposobów ich realizacji oraz
4. działaniu dla ich realizacji,

to prowadzenie ewaluacji w takiej szkole w niczym nie pomoże. Aby sprawdzić, *jak dobrze radzimy sobie z rozwiązaniem danego problemu*, musimy wcześniej podjąć próbę jego rozwiązania”⁸.

Dzieląc się z czytelnikami obserwacją i refleksją dotyczącą pracy nad wymaganiami w szkołach i placówkach, proponujemy lekturę przytoczonego w tekście scenariusza oraz zachęcamy do pracy nad wymaganiami zgodnie z jego przebiegiem.

Bożena Harasimowicz

Przypisy:

- ¹ Rozporządzenie MEN z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. 2009, nr 168, poz. 1324).
- ² Rozporządzenie MEN z dnia 10 maja 2013 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. 2013, poz. 570).
- ³ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz innych ustawach (Dz. U. 2015, poz. 357).
- ⁴ Rozporządzenie MEN z dnia 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. 2015, poz. 1214).
- ⁵ *Szkoła wobec wymagań państwa. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów*, pr. zbior. pod red. A. Gocławskiej, publikacja w ramach projektu „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły etap III”, Warszawa 2015.
- ⁶ Tamże.
- ⁷ Strona internetowa Systemu Ewaluacji Oświatowej realizowana w ramach projektu „Program wzmocnienia efektywności systemu nadzoru pedagogicznego i oceny jakości pracy szkoły” [online], <http://www.npseo.pl/data/documents/3/224/224.pdf>, [dostęp 12.01.2016].
- ⁸ *Jakość w edukacji. Różnorodne perspektywy*, pod red. G. Mazurkiewicza, Wydawnictwo Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2012.

Sylwia Kurcab

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

XVIII OGÓLNOPOLSKI KONKURS KRASOMÓWCZY IM. WOJCIECHA KORFANTEGO

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie po raz kolejny został współorganizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego im. Wojciecha KorfanteGO. Organizatorami przedsięwzięcia byli: Związek Górnośląski w Katowicach, Regionalny Ośrodek Kultury w Katowicach, Stowarzyszenie Polonistów w Krakowie.

Patronat honorowy nad konkursem sprawowali: Marszałek Województwa Śląskiego, Przewodniczący Sejmiku Województwa Śląskiego, Kurator Oświaty w Katowicach, Kurator Oświaty w Opolu, Poseł do Parlamentu Europejskiego Profesor Jerzy Buzek, Rada Języka Polskiego w Warszawie, Instytut Języka Polskiego Uniwersytetu Śląskiego, Poseł na Sejm Ewa Kołodziej.

XVIII Ogólnopolski Konkurs Krasomówczy jest przedsięwzięciem edukacyjnym motywującym do pielęgnowania pięknej polszczyzny, kształcącym wysoką sprawność językową, skłaniającym do refleksji nad miejscem wartości w życiu młodego człowieka oraz przygotowującym do świadomego uczestnictwa w życiu publicznym.

Uczestnikami konkursu byli uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w całej Polsce. Myślą przewodnią tegorocznej edycji było hasło: „Nie wszystko jest na sprzedaż”.

Konkurs miał charakter trzyetapowy: eliminacje lokalne, eliminacje regionalne, finał. Eliminacje lokalne zostały przeprowadzone w 26 miejscowościach w Polsce, natomiast eliminacje regionalne w 9 miejscowościach. Ich organizacją zajmowały się szkoły bądź placówki kultury i stowarzyszenia na zasadzie współorganizacji.

Eliminacje koordynowane przez Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie odbyły się w czterech miejscach.

Na etapie lokalnym:

- I Społeczne Liceum Ogólnokształcące i Społeczne Gimnazjum nr 2 im. Z. Herberta Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Częstochowie,
- Gminne Centrum Kultury i Informacji w Kochanowicach,
- Gimnazjum im. Bohaterów Września w Zespole Szkolnym w Kruszyźnie.

Na etapie regionalnym:

- Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie.

Koordinatorem eliminacji była Sylwia Kurcab, nauczyciel konsultant RODN „WOM” w Częstochowie.

Na każdym etapie jury, powołane przez organizatora, dokonywało oceny wystąpień uczestników. Ocenie podlegała wartość merytoryczna przemówienia, w tym samodzielność sądów mówcy, język, styl, kompozycja wypowiedzi oraz sposób przekazu. Czas przemówienia nie mógł przekroczyć 5 minut.

W konkursie wzięło udział 82 uczestników, przygotowanych przez 44 nauczycieli.

Piotr Tomalski z Zespołu Szkół im. J. Kochanowskiego w Częstochowie – wystąpienie w siedzibie I Społecznego Liceum Ogólnokształcącego i Społecznego Gimnazjum nr 2 im. Z. Herberta STO w Częstochowie

Laureaci eliminacji lokalnych organizowanych przez:

1. I Społeczne Liceum Ogólnokształcące i Społeczne Gimnazjum nr 2 im. Z. Herberta Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Częstochowie:

Nagroda Publiczności:

- Rafał Młynarski, Zespół Szkół im. B. Prusa w Częstochowie.

Skierowanie do eliminacji regionalnych:

- Patrycja Kulak, I LO im. J. Słowackiego w Częstochowie,
- Ernest Caban, Publiczne Gimnazjum SPSK im. św. Józefa w Częstochowie,
- Krzysztof Cybulski, I LO im. J. Słowackiego w Częstochowie,
- Piotr Tomalski, Zespół Szkół im. J. Kochanowskiego w Częstochowie,
- Teresa Kulej, Społeczne Gimnazjum nr 2 im. Z. Herberta STO w Częstochowie,
- Maciej Szymański, Publiczne Gimnazjum SPSK im. św. Józefa w Częstochowie,
- Rafał Młynarski, Zespół Szkół im. B. Prusa w Częstochowie,
- Adam Bednarek, Zespół Szkół im. B. Prusa w Częstochowie,
- Szymon Zygoń, IX LO im C.K. Norwida w Częstochowie.

Eliminacje lokalne w Gminnym Centrum Kultury i Informacji w Kochanowicach

2. Gminne Centrum Kultury i Informacji w Kochanowicach:

Nagroda Publiczności:

- Kamil Berych, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu.

Skierowanie do eliminacji regionalnych:

- Kamil Berych, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu,

- Daniel Wydmuch, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu,
- Klaudia Juszczyszyn, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu,
- Julia Kozuch, Gimnazjum nr 1 im. 74 GPP w Lublińcu,
- Piotr Kulisz, Zespół Szkół w Kochanowicach.

Eliminacje lokalne w Gimnazjum im. Bohaterów Września w Zespole Szkolnym w Kruszyńie

3. Gimnazjum im. Bohaterów Września w Zespole Szkolnym w Kruszyńie:

Nagroda Publiczności:

- Kinga Łapeta, Gimnazjum im. Bohaterów Września w Kruszyńie.

Skierowanie do eliminacji regionalnych:

- Filip Nowak, Gimnazjum im. Bohaterów Września w Kruszyńie,
- Klaudia Orzińska, Gimnazjum im. Bohaterów Września w Kruszyńie,
- Martyna Surlejewska, Gimnazjum im. Bohaterów Września w Kruszyńie,
- Zuzanna Bąk, Gimnazjum w Konaarach,
- Józef Bossowski, Gimnazjum im. Bohaterów Września w Kruszyńie.

Eliminacje regionalne w RODN „WOM” w Częstochowie

Laureaci eliminacji regionalnych w RODN „WOM” w Częstochowie:

Nagroda Publiczności:

- Ernest Caban, Publiczne Gimnazjum SPSK im. św. Józefa w Częstochowie.

Skierowanie do finału:

- Kamil Berych, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu,
- Rafał Młynarski, Zespół Szkół im. B. Prusa w Częstochowie,
- Piotr Tomalski, Zespół Szkół im. J. Kochanowskiego w Częstochowie,
- Klaudia Juszczyszyn, Zespół Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu.

Finał XVIII Ogólnopolskiego Konkursu Krasomówczego odbył się 6 listopada 2015 r. w Sali Sejmu Śląskiego w Katowicach. Laureatem i zdobywcą IV miejsca został Kamil Berych z Zespołu Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu. Ucznia przygotowała Cecylia Ochman. Serdecznie gratulujemy.

Pragniemy serdecznie podziękować dyrektorom szkół i placówek: Danucie Zatyce, dyrektor I Społecznego Liceum Ogólnokształcącego i Społecznego Gimnazjum nr 2 im. Z. Herberta Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Częstochowie, Joannie Grus-Blasze, dyrektor Zespołu Szkół w Ko-

chanowicach, Pawłowi Klekotowi, dyrektorowi Gimnazjum im. Bohaterów Września w Zespole Szkolnym w Kruszyńcu oraz koordynatorom w placówkach: Ilonie Tutaj, Małgorzacie Goleni, Justynie Milejskiej-Cieñ za sprawne zorganizowanie eliminacji lokalnych, zaangażowanie i promocję konkursu w środowisku lokalnym.

Pielegnowanie pięknej polszczyzny, kształcenie wysokiej sprawności językowej oraz przygotowanie do świadomego uczestnictwa w życiu publicznym jest wartością, za którą szczególnie dziękujemy nauczycielom, sprawującym opiekę nad uczniami biorącymi udział w konkursie.

Ogólnopolski Konkurs Krasomówczy im. Wojciecha Korfańskiego już od kilku lat cieszy się dużym zainteresowaniem. Mam nadzieję, że spotkamy się na jego kolejnej edycji w 2016 r., podczas której, podobnie jak w latach ubiegłych, nie zabraknie miłych wrażeń, okazji do zawarcia nowych znajomości i tego co najważniejsze – przekonania, że sztuka przemawiania i prezentacji jest nadal ważna dla młodego pokolenia. Wszystkim uczestnikom serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów.

Sylwia Kurcab

*Klaudia Juszczyszyn z Zespołu Szkół nr 1 im. A. Mickiewicza w Lublińcu
– wystąpienie w RODN „WOM” w Częstochowie*

Elżbieta Straszak

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

Rok 2016

ROKIEM HENRYKA SIENKIEWICZA

W grudniu 2015 r. Senat przyjął uchwałę, ustanawiającą rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza. W uzasadnieniu senatorowie napisali: „Dnia 15 listopada 1916 r. zmarł Henryk Sienkiewicz, którego dzieła są istotną częścią dziedzictwa kulturowego narodu. W czasach zniewolenia pisał dla pokrzepienia serc, a Jego książki zbłądziły pod strzechy. Kolejne odcinki powieści Sienkiewicza publikowane w czasopiśmie gromadziły na wspólnej lekturze przedstawicieli wszystkich stanów”¹.

Henryk Adam Aleksander Pius Sienkiewicz herbu Oszyk urodził się 5 maja 1846 r. w Woli Okrzejskiej, a zmarł 15 listopada 1916 r. w Vevey w Szwajcarii.

Herb Oszyk.

Źródło: [pl.wikipedia.org/wiki/Oszyk_\(herb_szlachecki\)](http://pl.wikipedia.org/wiki/Oszyk_(herb_szlachecki))

W księdze parafialnej zachowała się metryka chrztu Henryka Sienkiewicza: „Wola Okrzejska. Henryk Adam Aleksander Pius. Działo się we wsi Okrzei, dnia siódmego maja tysiąc osiemset czterdziestego szóstego, o godzinie siódmej wieczór. Stawił się Wielmożny Józef Sienkiewicz, ojciec, dzie-

dzic Grotek, lat trzydzieści dwa mający, w Grotkach zamieszkały; w obecności Wielmożnego Adama Cieciszowskiego, dziedzica Woli Okrzejskiej, zamieszkałego w Woli Okrzejskiej i Wielmożnego Aleksego Dmochowskiego, dziedzica Burca, lat czterdzieści jeden mającego, w Burcu zamieszkałego, okazał nam dziecię płci męskiej, urodzone we wsi Woli Okrzejskiej, dnia piątego bieżącego miesiąca i roku, godzinie szóstej wieczór, z Jego małżonki Wielmożnej Stefani z Cieciszowskich, lat dwadzieścia ośm mającej. Dziecięciu temu na Chrzcie świętym, odbytym w dniu dzisiejszym przez księdza Antoniego Gutmana, proboszcza miejscowego, nadane zostały imiona Henryk, Adam, Aleksander, Pius, a rodzicami chrzestnymi byli Wielmożny Adam Cieciszowski z Wielmożną Józefą Cieciszowską, w asystencji Wielmożnego Zdzisława Dmochowskiego z Wielmożną Pauliną Dmochowską. Akt ten po przeczytaniu podpisany został. Jako świadek Z. Dmochowski, A. Cieciszowski, ks. Antoni Gutman P. Ok., Sienkiewicz Józef ojciec”².

Od wczesnej młodości Sienkiewicz interesował się literaturą i historią. Zacztywał się w poezji Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego oraz w powieściach historycznych spod znaku płaszcza i szpady Aleksandra Dumasa i Waltera Scotta. Mimo to potrafił krytykować romantyzm, zwłaszcza ten, który karmił się mrzonkami patriotycznymi. Przeciwstawiał mu pracę organiczną i pracę u podstaw³.

Po opowiadaniach, nowelach i powieściach Sienkiewicz zaczął pisać powieści historyczne „ku pokrzepieniu serc”, w celu przypomnienia czytelnikom czasów, kiedy wielkie czyny zbrojne i patriotyzm Polaków potrafiły uratować Ojczyznę przed klęską. W latach 1882–1888 powstała „Trylogia” („Ogniem i mieczem” – 1884, „Potop” – 1886, „Pan Wołodyjowski” – 1888), a w roku 1896 „Quo vadis”, uważane za największe dzieło pisarza. Sam pisarz natomiast za swoje najwybitniejsze dzieło uważał powstałą w 1900

roku powieść „Krzyżacy”⁴. Uhonorowaniem całej twórczości Sienkiewicza był rok 1905, kiedy to 10 grudnia otrzymał Literacką Nagrodę Nobla. Należy pamiętać, że pisarz dostał ją za całokształt twórczości „because of his outstanding merits as an epic writer” oraz za „rzadko spotykany geniusz, który wcielił w siebie ducha narodu”⁵ a nie tylko za „Quo vadis”, choć takie wskazanie funkcjonuje w świadomości części społeczeństwa.

Dyplom dla Henryka Sienkiewicza
przyznający mu Nagrodę Nobla.
Źródło: muzeuminstrumentow.pl

Henrykowi Sienkiewiczowi sławę (także światową) przyniosło wydanie powieści „Ogniem i mieczem” oraz jej przetłumaczenie na język angielski przez przyjaciela pisarza Jeremiaha Curtina. Pierwsze szkice powieści zatytułowane były „Wilcze gniazdo”. Tak też miała nazywać się cała powieść, która była planowana na jeden tom. W pierwotnym założeniu autora miał to być romans z historią w tle, opowiadający o losach rodziny Kurcewiczów⁶. Powieść, publikowana na łamach prasy codziennej – krakowskiego „Czasu” i warszawskiego „Słowa” w codziennych odcinkach, dość szybko rozrosła się do większej niż zakładano objętości.

Początkowe odcinki „Ogniem i mieczem” pisarz czytał swojej żonie, która je oceniała, recenzowała, a także starała się zapamiętywać fabułę i zakończenie kolejnych odcinków. Podczas licznych wyjazdów małżeństwa Sienkiewiczów do sanatoriów i uzdrowisk spowodowanych chorobą Marii powstał „Potop” i „Pan Wołodyjowski”.

Helena Kurcewiczówna, ilustr. Piotr Stachiewicz.
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Helena_Kurcewiczówna

Basia Wołodajowska, ilustr. Piotr Stachiewicz.
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Basia_Wołodajowska

Kilka lat później (w 1894 r. powstały pierwsze rozdziały) Sienkiewicz pisze powieść o początkach chrześcijaństwa i prześladowaniach chrześcijan („Quo vadis”). Powieść przyniosła mu międzynarodowy rozgłos, a wspomniany Jeremiah Curtin, za jej przetłumaczenie zafundował sobie podróż dookoła świata. Sam pisarz rozgoryczony brakiem honorariów autorskich za przekłady jego powieści, tak pisał do francuskiego etyka Auguste-Jean’a Boyera d’Agen: „Co do przekładów *Quo vadis*, to możliwe jest, że ich liczba przewyższa tłumaczenia wszystkich innych powieści. (...) Kto chciał, tłumaczył, i znam znaczną ilość przekładów dokonanych przez różnych tłumaczy i wydanych przez różnych wydawców. (...) Tłumaczy się tedy moje książki we wszystkich krajach bez pytania mnie o pozwolenie i bez troski o moje honoraria. (...)”⁷. Powodem takiej sytuacji był brak obowiązku stosowania na ziemiach polskich pod zaborem rosyjskim konwencji berneńskiej, dotyczącej praw autorskich. Konwencji tej Rosja nie podpisała, a Henryk Sienkiewicz był obywatelem rosyjskim. Do napisania powieści o dziejach chrześcijan zainspirowały Sienkiewicza dzieła Tacyty, wycieczka do Rzymu i zwiedzanie wiecznego miasta z Henrykiem Siemiradzkim, a także obraz Siemiradzkiego „Pochodnie Nerona”.

Obraz Henryka Siemiradzkiego „Pochodnie Nerona”.
Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pochodnie_Nerona

Po wydaniu powieści pojawiły się wątpliwości: czy papież ją zaakceptuje? Ówczesny papież Leon XIII był jednak zachwycony. Utwór doczekał się wielu ekranizacji, a w roku śmierci pisarza nakład w samych Stanach Zjednoczonych przekroczył półtora miliona egzemplarzy⁸. Nic więc dziwnego, że pisarz był pretendentem do literackiej Nagrody Nobla już od 1901 roku, czyli od początku istnienia powieści.

Sienkiewicz nadal jest bardzo popularnym pisarzem nie tylko w Stanach Zjednoczonych, o czym świadczy ranking pisarzy polskich tłumaczonych na język angielski, ale również na całym świecie. Jego twórczość była tłumaczona nie tylko na języki europejskie, także na japoński, chiński i koreański.

Rola twórczości Henryka Sienkiewicza w edukacji jest ogromna i trudna do przecenienia. Nie tylko Polacy zachwycają się jego spuścizną literacką. Studenci amerykańscy dostrzegają podobieństwa między twórczością Sienkiewicza a Tolkiena. Cenią zamieszczone w niej opisy, które ich zdaniem, nie ustępują podobnym fragmentom zawartym w powieściach poczytnych i cenionych autorów powieści amerykańskich.

Należy pamiętać, że Henryk Sienkiewicz był nie tylko pisarzem, lecz także poetą oraz autorem wielu aforyzmów. Na zakończenie przytoczę jeden z nich: „Przyjaźń, jak nieśmiertelnik, to błąd kwiatek, ale nie więdnący nigdy”⁹.

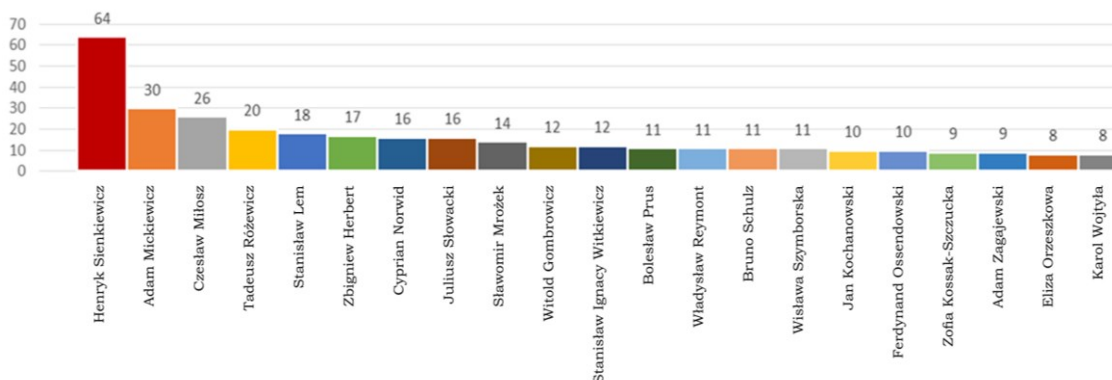
Elżbieta Straszak

Przypisy:

- ¹ Rok 2016 Rokiem Henryka Sienkiewicza, [online], [dostęp 14.01.2016], dostępny w Internecie: <http://www.parlamentarny.pl/ludzie/rok-2016-rokiem-henryka-sienkiewicza,3403.html>.
- ² Henryk Sienkiewicz, [online], [dostęp 12.11. 2015], dostępny w Internecie: http://www.henryk-sienkiewicz.eu/index.php?id=kalendarium&m=menu_biografia&r=1846&akcja=pokaz.
- ³ Noblisci.pl. Laureaci Nagrody Nobla, [online], [dostęp 30.10. 2015], dostępny w Word Wide Web: <http://www.noblisci.pl/1905-henryk-sienkiewicz/>.
- ⁴ Tamże.
- ⁵ Tamże.
- ⁶ Kosman M., *Na tropach bohaterów Trylogii*, Warszawa 1996, s. 8.
- ⁷ Henryk Sienkiewicz „O powstaniu i przekładach „Quo vadis”, [online], [dostęp 1.12.2015], dostępny w Internecie: <http://www.sienkiewicz.ovh.org/14/070.html>.

⁸ *Noblisci.pl. Laureaci Nagrody Nobla*, [online], [dostęp 1.12.2015], dostępny w World Wide Web: <http://www.noblisci.pl/1905-henryk-sienkiewicz/>.

⁹ *Henryk Sienkiewicz*, [online], [dostęp 1.12.2015], dostępny w Internecie: <http://www.sienkiewicz.ovh.org/14.html>.

*Ranking pisarzy polskich tłumaczonych na język angielski.
Źródło: http://postscriptum.us.edu.pl/pdf/bps2012_2_3.pdf*

Marek Żyłka

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

REGIONALNA KONFERENCJA „ZMIANY W SZKOLNICTWIE ZAWODOWYM – REALIZACJA DORADZTWA ZAWODOWEGO”

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie już po raz kolejny zorganizował konferencję dotyczącą zmian w szkolnictwie zawodowym w ramach wspierania szkolnictwa zawodowego.

3 lutego 2016 r. w RODN „WOM” w Częstochowie odbyła się Regionalna konferencja pod honorowym patronatem Dyrektora Delegatury w Częstochowie Kuratorium Oświaty w Katowicach poświęcona realizacji doradztwa zawodowego, w której uczestniczyli dyrektorzy, pedagodzy szkolni, nauczyciele, doradcy zawodowi szkół gimnazjalnych oraz dyrektorzy, nauczyciele i kierownicy kształcenia praktycznego szkół ponadgimnazjalnych, a także pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych, zajmujący się doradztwem zawodowym.

Jej celem było zwrócenie uwagi środowiska na rolę doradztwa zawodowego w szkole w kontekście zarządzania potencjałem ucznia, jego przyszłości na rynku pracy, a także

przedstawienie propozycji praktycznych rozwiązań w ramach realizacji doradztwa edukacyjno-zawodowego w gimnazjach, szkolnictwie zawodowym i ogólnym.

Konferencja została zrealizowana we współpracy z:

- Krajowym Ośrodkiem Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w Warszawie,
- Wojewódzkim Urzędem Pracy w Katowicach,
- Zespołem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Częstochowie – Centrum Informacji Zawodowej,
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Lublińcu.

Przygotowali ją nauczyciele konsultanci RODN „WOM” w Częstochowie: Marek Żyłka, Sylwia Kurcab, Aneta Żurek.

Konferencja składała się z dwóch części: pierwszej – poświęconej perspektywom rozwojowym doradztwa zawodowego oraz drugiej – w której omówiono przykłady

dobrej praktyki, współpracy szkół i poradni z jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie tworzenia systemu doradztwa zawodowego.

Małgorzata Rosak z Krajowego Ośrodka Wsparcia Edukacji Zawodowej i Ustawicznej w Warszawie w wystąpieniu pt. „Doradztwo zawodowe – niezbędny element funkcjonowania współczesnego szkolnictwa” przedstawiła rolę doradztwa na poszczególnych etapach edukacyjnych, korzyści dla uczniów, szkół, rodziców oraz pracodawców, jakie niesie realizacja zajęć z zakresu doradztwa zawodowego w szkołach. Prelegentka omówiła nowe cele doradztwa edukacyjno-zawodowego w kontekście europejskim i krajowym oraz wskazała na szerokie formy wsparcia dla doradców oferowane przez KOWEŻiU w Warszawie.

Grzegorz Sikorski, dyrektor Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach podjął temat „Doradztwo zawodowe w kontekście nowelizacji *Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*”. Przedstawił założenia dotyczące zmian i nowych instrumentów wspierających zatrudnienie młodych ludzi. Scharakteryzował usługę poradnictwa zawodowego dostępną w powiatowych urzędach pracy, podkreślając, że jest ona bezpłatna zarówno dla osób dorosłych, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, jak i w węższym zakresie

dla osób niezarejestrowanych oraz pracodawców i ich pracowników.

Elżbieta Augustyniak-Bragiel z Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Częstochowie – Centrum Informacji Zawodowej, w wystąpieniu pt. „Rola doradcy edukacyjno-zawodowego w pracy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej Centrum Informacji Zawodowej” zaprezentowała sposoby funkcjonowania doradztwa zawodowego w Częstochowie. Prelegentka omówiła przykłady dobrej praktyki wdrożone w mieście.

Katarzyna Dworok, powiatowy doradca zawodowy, reprezentująca Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Lublińcu, w prezentacji pt. „Model doradztwa zawodowego w powiecie lublińskim” omówiła wyniki pilotażowego badania przy pomocy nowego narzędzia diagnozującego preferencje branżowe uczniów szkół gimnazjalnych w powiecie lublińskim. Przedstawiła również sposoby korelacji oferty edukacyjnej szkół powiatowych z wynikami badań uczniów.

Uczestnicy konferencji podkreślali bardzo ważną rolę doradztwa zawodowego w szkole, a w kulisach rozmawiano m.in. na temat problemów kadrowych związanych z doradztwem i możliwości ich rozwiązania.

Fot. P. Włodarczyk

Marek Żyłka

Otwarcie konferencji przez Katarzynę Wilk,
dyrektor Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

Alina Grabna
Bożena Policińska
Miłosława Pasternak

Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich
Oddział w Częstochowie

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA NAUCZYCIELI BIBLIOTEKARZY SZKÓŁ POLSKICH ODDZIAŁ W CZĘSTOCHOWIE W 2015 ROKU

Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Częstochowie to organizacja społeczna o charakterze zawodowym, zrzeszająca osoby związane zawodowo lub naukowo ze sprawami książki, czytelnictwa i bibliotek. Głównym celem Towarzystwa jest podejmowanie działań na rzecz podnoszenia rangi biblioteki szkolnej i statusu nauczyciela bibliotekarza, ochrona interesów zawodowych środowiska nauczycieli bibliotekarzy, działania na rzecz rozwoju czytelnictwa dzieci i młodzieży, kształtowanie twórczej postawy zawodowej, popieranie inicjatyw zawodowych oraz doskonalenie fachowe nauczycieli bibliotekarzy.

I. ROZWIJANIE CZYTELNICTWA

Nauczyciele bibliotekarze podejmowali w 2015 r. różnorodne inicjatywy, mające na celu rozwój czytelnictwa dzieci i młodzieży, a także kształtowanie ich pasji i zainteresowań:

1. Włączyli się w akcje promujące czytelnictwo:
 - „Cała Polska czyta dzieciom”,
 - maraton czytelniczy „Wędrówka do miejsc świętych”,
 - Narodowe Czytanie „Lalki” Bolesława Prusa,
 - Ogólnopolskie Wybory Książek.

Narodowe Czytanie – RODN „WOM” w Częstochowie

2. Przygotowywali wystawy, gazetki okolicznościowe, wieczory poezji:
 - „Mądra szkoła – czyta uczniom” – głośne czytanie fragmentów „Lalki” Bolesława Prusa w Zespole Szkół Samochodowo-Budowlanych w Częstochowie,
 - wystawy ze zbiorów biblioteki szkolnej, pt. „Lalka – kultowa powieść Bolesława Prusa” oraz „Bolesław Prus autor lektur szkolnych” – VIII LO Samorządowe w Częstochowie,
 - Wieczór Literacki – Gimnazjum nr 7 im. K. I. Gałczyńskiego w Częstochowie.
3. Realizowali programy i projekty edukacyjne:
 - „Comenius – Partnerskie Projekty Szkół” – program pod hasłem: „Zdecyduj się

żyć i myśleć zdrowo w zdrowym społeczeństwie!” dot. wymiany partnerskiej z nauczycielami i młodzieżą z Turcji, Francji, Włoch i Estonii, realizowany przy współpracy nauczyciela bibliotekarza w Gimnazjum nr 22 w Częstochowie,

- „Czytam i rozumiem” – „Jak nauczyciel bibliotekarz może wspomagać realizację zadań szkoły określonych w podstawie programowej – własny program edukacyjny realizowany w Szkole Podstawowej nr 2 w Częstochowie”,
- „*Jak zmieniała się książka na przestrzeni wieków?*” – projekt realizowany przez uczniów klasy II a i II b Gimnazjum nr 5 w Częstochowie pod kierunkiem nauczyciela bibliotekarza,

Projekt „Jak zmieniała się książka na przestrzeni wieków”

- w ramach realizacji ogólnopolskiego programu edukacyjnego Centrum Edukacji Obywatelskiej „PoczytajMY” w Szkole Podstawowej nr 38 odbyły się zajęcia czytelnicze pt. „Bajkowe MISIE”.
4. Koordynowali i prowadzili zajęcia w ramach projektów:
- „Kuznia Talentów” oraz „Szkoła bez barier”, współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, realizowanych przez Gminę Miasto Częstochowa, w których uczniowie mieli możliwość udziału w warsztatach plastycznych, matematycznych, dziennikarskich, muzycznych, historycznych, literackich, teatralno-filmowych, informatycznych, sportowych, a także specjalistycznych integrujących dzieci z niepełnosprawnościami ze zdrowymi.

II. DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA NAUCZYCIELSKIEGO

Nauczyciele bibliotekarze uczestniczyli w pracach różnorodnych zespołów działających w poszczególnych placówkach. Włączali się w organizację imprez i uroczystości szkolnych, współorganizowali konkursy, podejmowali działania z zakresu edukacji czytelniczej, medialnej, ekologicznej, prozdrowotnej, wychowawczej, regionalnej, pomagali w realizacji projektów edukacyjnych i programów szkolnych. Uzupełniali zbiory biblioteczne zgodnie z potrzebami uczniów i nauczycieli.

1. Współorganizowali konkursy, które na stałe wpisały się w tradycję poszczególnych szkół:
 - IV Powiatowy Konkurs Wiedzy o Książce i Literaturze „Czytam, więc jestem” – Gimnazjum nr 20 w Częstochowie,
 - XIV Powiatowy Konkurs Poprawnej Polszczyzny „O gęsie pióro Mikołaja Reja” – Gimnazjum nr 5 im. M. Reja w Częstochowie,
 - Konkurs na „Szkołną Gazetę z Dodatkiem Ekologicznym” – Gimnazjum nr 5 im. M. Reja w Częstochowie,
 - Konkurs na „Gazetę Szkołną z Dodatkiem Promującym Czytelniczo” – Zespół Szkół w Garnku.
2. Pod patronatem Towarzystwa zostały zorganizowane następujące konkursy:
 - V edycja Powiatowego Konkursu Kaligraficznego „I Ty możesz zostać mistrzem pióra” – VIII LO Samorządowe w Częstochowie oraz Szkoła Podstawowa nr 24 w Częstochowie,
 - X Powiatowy Konkurs Wiedzy o Książce i Bibliotece – Gimnazjum nr 18 w Częstochowie,
 - Powiatowy Konkurs Czytelniczo-Plastyczny „Obrazy z podróży Tomka Wilmowskiego” – Gimnazjum nr 22 w Częstochowie,

Laureaci Konkursu Powiatowego „Obrazy z podróży Tomka Wilmowskiego”

- Powiatowy Konkurs Literacko-Plastyyczny pod hasłem „Najbardziej lubiani przez dzieci bohaterowie lektur szkolnych” – Szkoła Podstawowa w Brzyszwowie.

III. DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA LOKALNEGO

W ramach współpracy z Częstochowskim Centrum Organizacji Pozarządowych Oddział TNBSP w Częstochowie wziął udział w Pikniku Pozarządowym, który odbył się 30.05.2015 r. na Promenadzie im. Cz. Niemena w Częstochowie. Podczas Pikniku z okazji obchodów 25. Dni Samorządu Terytorialnego zaprezentowano dorobek naszego Oddziału – biuletyny, ulotki informacyjne, prace laureatów konkursów czytelniczych, a także przeprowadzono konkursy z nagrodami dla dzieci i młodzieży.

Piknik Pozarządowy 2015

Rada Oddziału TNBSP w Częstochowie zorganizowała również dwa wyjazdy edukacyjne:

- do Biblioteki Śląskiej i Muzeum Śląskiego w Katowicach (26.05.2015 r.) dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu Częstochowy w ramach projektu z zakresu oświaty i edukacji, współfinansowanego przez Urząd Miasta Częstochowy i Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział Częstochowa. Uczestnicy wycieczki zwiedzili Bibliotekę Śląską, zapoznali się z jej zbiorami, a także wzięli udział w warsztatach pt. „Od książki starożytnej do e-booka” zorganizowanych w czytelni zbiorów specjalnych i w czytelni muzycznej. Uczniowie obejrzyli skany najcenniejszych rękopisów, starodruków i książek łańcuchowych oraz zbiory płyt analogowych zespołów The Beatles i Pink Floyd.

Warsztaty w Bibliotece Śląskiej

Natomiast podczas lekcji muzealnej młodzież została zapoznana z nową infrastrukturą Muzeum Śląskiego i przygotowanymi wystawami. Nasza grupa była pierwszymi gośćmi muzeum, tuż przed jego oficjalnym otwarciem,

W Bibliotece Śląskiej

- na 19. Międzynarodowe Targi Książki do Krakowa (23.10.2015 r.), w którym uczestniczyli nie tylko członkowie Towarzystwa, ale również miłośnicy książek i uczniowie aktywnie włączający się w życie bibliotek szkolnych.

Przedstawiciele Rady Oddziału w Częstochowie 25.11.2015 r. oraz 27.11.2015 r. wzięli udział w szkoleniu nt. wypełniania ofert realizacji zadania publicznego w Elektronicznym Generatorze, w którym publikowane będą otwarte konkursy ofert na realizację zadań publicznych ogłoszone przez Prezydenta Miasta Częstochowy. Prezes Oddziału Alina Grabna uczestniczyła w spotkaniu zespołu tematycznego „Edukacja ekologiczna, nauka i wychowanie”, które odbyło się 11.09.2015 r. w związku z pracami związanymi z opracowaniem projektu Rocznego Programu Współpracy Samorządu Miasta Częstochowy z organizacjami pozarządowymi na rok 2016.

Podsumowaniem rocznej współpracy z Częstochowskim Centrum Organizacji Pozarządowych był udział 16.12.2015 r. przedstawicieli Rady Oddziału w spotkaniu wigilijnym z Prezydentem Miasta Częstochowy.

IV. Działania na rzecz nauczycieli bibliotekarzy

Spotkania członków częstochowskiego Oddziału TNBSP, udział w konferencjach i sesjach popularnonaukowych pozwoliły na wymianę doświadczeń, doskonalenie zawodowe, poszerzenie oferty zajęć dla uczniów oraz prezentowanie własnego warsztatu pracy.

1. Rada Oddziału TNBSP w Częstochowie zorganizowała warsztaty edukacyjne:
 - 17.02.2015 r. – Projekty w bibliotekach,
 - 10.06.2015 r. – Biblioteka – zmiany potrzebne od zaraz,
 - 23.09.2015 r. – Rola biblioteki w rozwijaniu kompetencji czytelniczych dzieci i młodzieży,
 - 23.10.2015 r. – Oferta wydawnicza polskich i zagranicznych wydawnictw.
2. Nauczyciele bibliotekarze z naszego oddziału uczestniczyli w warsztatach, szkoleniach, konferencjach i sesjach popularnonaukowych organizowanych przez Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, Publiczną Bibliotekę Pedagogiczną RODN „WOM” w Częstochowie, Sekcję Bibliotekarską przy Oddziale ZNP oraz Samorządowy Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Częstochowie:
 - 23.03.2015 r. – Multimedialna strona internetowa biblioteki szkolnej,
 - 27.03.2015 r. – XI Forum Bibliotekarzy Województwa Śląskiego „Biblioteka – priorytety i pomysły”,
 - 14.05.2015 r. – Regionalna Sesja Popularyzatorska „Twórczość Haliny Poświatowskiej w szkole i bibliotece”,
 - 30–31.05.2015 r. – XV Ogólnopolskie Forum Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich w Krakowie „Potencjał edukacyjny i wychowawczy bibliotek szkolnych”,
 - 11.06.2015 r. – Plan pracy nauczyciela bibliotekarza,
 - 8.09.2015 r. – Biblioteka – szkolnym ambasadorem e-podręcznika,

- 17.09.2015 r. – Ewidencja i udostępnianie podręczników a zadania nauczyciela bibliotekarza,
 - 30.09.2015 r. – W jaki sposób sieci współpracy i samokształcenia motywują nauczycieli do wymiany doświadczeń?
 - 13.10.2015 r. – Vademecum biblioteki szkolnej. Selekcja zbiorów,
 - 20.10.2015 r. – XII Regionalne Forum Bibliotekarzy w Częstochowie „Kompetencje czytelnicze, czytelnictwo czy czytanie”,
 - 27.10.2015 r. – Rola i wykorzystanie gier w edukacji na rzecz bezpiecznego Internetu,
 - 4.11.2015 r. – Rola biblioteki szkolnej w realizacji zadań szkoły wynikających z podstawy programowej,
 - 19.11.2015 r. – Sympozjum w Roku Świętego Jana Pawła II „Nauczanie Świętego Jana Pawła II w edukacji i bibliotece”,
 - 20–21.11.2015 r. – Krajowe Seminarium Kontaktowe eTwinning w Warszawie,
 - 9.12.2015 r. – Henryk Sienkiewicz i rola jego twórczości w edukacji,
 - 15.12.2015 r. – Techniki plastyczne przydatne przy realizacji konkursów przyrodniczo-plastycznych.
3. Członkowie Towarzystwa uczestniczyli również w pracach sieci współpracy i samokształcenia bibliotekarzy prowadzonej przez pracowników Publicznej Biblioteki Pedagogicznej RODN „WOM” w Częstochowie w zakresie następujących obszarów tematycznych:
 - biblioterapia w profilaktyce zagrożeń internetowych,
 - tworzenie materiałów promocyjnych z zakresu edukacji czytelniczej i medialnej.

Działania podejmowane przez członków Towarzystwa publikowane są na łamach „Kwartalnika Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Częstochowie” oraz w „Częstochowskim Biuletynie Oświatowym”.

Alina Grabna
Bożena Policińska
Miłosława Pasternak

Renata Przytułska

Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Częstochowie

ROLA RODZINY W KSZTAŁTOWANIU PRAWIDŁOWEJ OSOBOWOŚCI CZŁOWIEKA

Najnowsze badania wskazują związki wewnątrzrodzinne jako decydujące w powstawaniu wielu zaburzeń u dzieci m.in. zaburzeń zachowania. Przede wszystkim brak poczucia bezpieczeństwa we wczesnym dzieciństwie (nieadekwatność przywiązania) jest czynnikiem wyzwalającym ekspresję genów, które wyzwalają określony temperament, np. impulsywność, agresywność oraz zaburzenia społeczno-poznawcze, takie jak: brak umiejętności nawiązywania i podtrzymywania przyjaźni, interpretowanie uśmiechu drugiej osoby jako wyśmiewania się, kpiny. Dlatego też nie da się przecenić roli rodziny w kształtowaniu prawidłowej osobowości człowieka.

Tymczasem chyba nigdy wcześniej rodziny nie były tak narażone na kryzys jak obecnie. Lansowanie mody, zwłaszcza w mediach, na to by mieć, a nie być, pogoń za pieniądzem, urodą, modą, bywaniem w towarzystwie nie sprzyja więzom rodzinnym. Pielęguje i podsyca się egoizm, egocentryzm w młodych matkach i ojcach, a różne programy telewizyjne utwierdzają w przekonaniu, że to jest właściwa droga. Jako wzór pokazuje się tzw. ludzi sukcesu, znanych w różnych kręgach polityki i showbiznesu, dla których dziecko jest dodatkiem czy wręcz gadżetem w domu. Wychowaniem ich dzieci zajmują się obce osoby, natomiast matki niefrasobliwie wracają po kilku tygodniach do swojej pracy, obnosząc się szybkim powrotem do „formy”.

Wieżi rodzinnych nie da się zbudować w jedno popołudnie w tygodniu lub w dwa tygodnie wspólnych wakacji. To proces, który trwa od narodzenia dziecka, a nawet już

w życiu prenatalnym. Nastawienie rodziców, zwłaszcza matki do poczętego dziecka jest niemal tak ważne jak witaminy i minerały, którymi wspomaga rozwój płodu. W związku z tym warto się bliżej zapoznać z teorią więzi, której twórcą jest John Bowlby.

TEORIA WIEZI

Teoria przywiązania to koncepcja teoretyczna mówiąca o ludzkiej skłonności do tworzenia silnych afektywnych więzi z ważnymi, bliskimi osobami oraz sposób wyjaśniania różnych form zaburzeń: emocjonalnych, osobowości, zaburzeń lękowych, depresyjnych na skutek utraty lub nieobecności ważnej osoby.

Tymi ważnymi osobami są pierwsi opiekunowie dziecka, czyli najczęściej biologiczni rodzice. Wiąż trwa przez większość życia i nawet jeżeli pojawią się nowe więzi – własna rodzina, to wiąż pierwotna nadal jest bardzo ważna. Niezakłócone utrzymywanie więzi jest doświadczane jako źródło poczucia bezpieczeństwa, a odnowienie więzi jako źródło radości.

Znakomita większość niemowląt rozwija zachowania przywiązaniowe wobec wybranej osoby podczas pierwszych 9 miesięcy życia. Im więcej doświadczeń społecznych interakcji ma dziecko z daną osobą, tym bardziej prawdopodobne będzie, że stworzy wiąż z tą osobą.

Z tego powodu ktokolwiek matkuje dziecku, stanie się pierwotnym opiekunem. Zachowania przywiązaniowe łatwo są aktywowane do końca 3. roku życia.

Początkowo zachowania przywiązaniowe składają się z prostych interakcji z matką, takich jak przywoływanie jej płaczem i odpowiedź matki w postaci przystawienia do piersi, wzięcia na ręce. Skupiania wzroku na matce, następnie podążanie wzrokiem za matką. Szybko repertuar zachowań się rozszerza na wokalizy-gaworzenie, uśmiech na widok matki, wyciąganie rączek, przywieranie całym ciałem itd., jeśli spotyka się z adekwatnym reagowaniem matki, tj., przytulaniem, mówieniem do dziecka, braniem na ręce. Najważniejsze jednak jest, aby matka reagowała na pobudzenie dziecka związane ze strachem, obcością, zmęczeniem i głodem.

Jeżeli dziecko widzi matkę, uspokaja się, jeżeli wie, gdzie ona jest, np. w sąsiednim pokoju, może spokojnie przestać demonstrować zachowania przywiązaniowe (płacz, przywieranie swoim ciałem do ciała matki) i eksplorować otoczenie.

Od początku 3. roku życia dziecko prezentuje coraz bardziej zróżnicowane reakcje na różne osoby. Jednak matkę traktuje jako „bezpieczną bazę”. Podąża za odchodzącą mamą, wita ją po powrocie. Inne bliskie osoby poza pierwotnymi opiekunami nabierają znaczenia jako „wspierający” opiekunowie. Osoby obce są traktowane ostrożnie, wzbudzają czujność. Dziecko zaczyna dostrzegać „cele” zachowania matki i jej plany osiągania ich. Nabywa wgląd w uczucia i motywy działania opiekuna. Jest w związku z tym w stanie „negocjować” własne plany z uwzględnieniem planów, intencji i uczuć opiekuna. Zachowanie dziecka jest bardziej elastyczne. Obraz świata, jaki nabywa dziecko, staje się dużo bardziej złożony.

Kontynuatorzy Bowlby'ego wyróżnili następujące typy więzi:

- Więź ufna – B

Opiekun jako bezpieczna baza

Dziecko podąża za mamą lub przywołuje ją. Aktywnie wita, np. uśmiechem, wokalizacją, gestem. Szuka bliskości z rodzicem. Jeśli płacze, to uspokaja się pocieszane przez rodzica. Opiekun przedstawia się jako osoba dostępna i reagująca, wrażliwa i kochająca, która jest „z” dzieckiem. Dziecko poza świadomością buduje obraz siebie jako osoby zasługującej na miłość i na spełnienie swoich potrzeb emocjonalnych, osoby mo-

gącej dzielić swoje przeżycia z innymi osobami.

W dalszym rozwoju, osoba, która stworzyła więź B:

- ma pozytywną samoocenę,
- poczucie sprawczości,
- lepsze zdolności społeczne,
- większą odporność psychiczną w znaczeniu zdolności do psychicznego radzenia sobie z trudnymi doświadczeniami,
- jest empatyczna,
- bardziej autonomiczna i niezależna,
- lepiej radzi sobie z trudnymi sytuacjami (frustracją, zmianą otoczenia, odroczeniem gratyfikacji itp.).

- Więź lękowa – unikająca – A

Dziecko dużo eksploruje, mało wraca do opiekuna (jako bezpiecznej bazy).

Gdy rodzic wychodzi i wraca, dziecko jakby nie zauważa jego nieobecności i powrotu. Jego reakcja jest minimalna mimo stresu, który przeżywany jest wewnątrz, co potwierdziły badania (wysoki poziom kortyzolu). Gdy rodzic podchodzi, dziecko prezentuje unikanie, utrzymywanie dystansu. Odchyła się, gdy jest na rękach, koncentruje się na otoczeniu (zabawkach). Przekaz od opiekuna „musisz czasem radzić sobie sam”. Model opiekuna, jako osoby nie zawsze reagującej na sygnały dziecka. Strategia „poradzenia” sobie, bez aktywnego angażowania opiekuna. Dziecko buduje obraz siebie jako osoby nie zawsze zdolnej do skutecznego działania w relacji z opiekunem, otoczeniem, narażone na porażkę i frustrację.

W dalszym rozwoju osoba, która stworzyła więź A:

- jest bardziej zależna od innych,
- bardziej lękowa,
- nadmiernie czujna/ostrożna,
- mało „odporna” na frustrację,
- niedoceniająca swoich możliwości,
- mało pewna siebie,
- ma poczucie małej sprawczości,
- ma niską samoocenę.

- Więź lękowa – ambiwalentna – C

Dziecko prezentuje graniczną eksploatację. Widoczne rozdrażnienie lub bierność.

W separacji od opiekuna dziecko doznaje silnego stresu. Powrót opiekuna powoduje zmienne dążenie do kontaktu z oznakami

gniewu, odrzucenia i napadami złości – LUB dziecko jest bierne i zasmucone. Nie daje się łatwo uspokoić.

Model opiekuna-rodzica przedstawia się jako mało przewidywalnego, reagującego, jeśli sygnały od dziecka są bardzo nasilone, czasem niedostępnego emocjonalnie. Dziecko buduje obraz siebie jako osoby mało skutecznej, z niewielką możliwością wpływu na innych, której potrzeby emocjonalne nie zawsze mogą być zaspokajane (co łączy się ze złością i próbami kontrolowania otoczenia).

W dalszym rozwoju, osoba, która stworzyła więź C:

- ma niską samoocenę,
- małą „odporność” psychiczną,
- jest mało autonomiczna,
- często kontrolująca,
- przejawiająca złość w sytuacjach frustracji, rozczarowania, zranienia, lęku,
- bardziej lękowa i czujna.

● Więź zdezorganizowana – D

Brak widocznego celu czy intencji w zachowaniu dziecka. Zachowania niekompletne, przerywane ruchy, zastyganie, bezpośredni wyraz lęku obawy przed rodzicem, dezorientacja, zmieszanie, ruchy stereotypowe.

Dzieci o tym wzorcu więzi są często źle traktowane przez rodziców. Widoczne jest u nich wycofanie ze świata wewnętrznego (refleksyjnego funkcjonowania) oraz ograniczenie afektu. Więź ta jest patologiczna bądź jest silnym czynnikiem ryzyka dalszej patologii rozwoju.

W dalszym rozwoju osoba, która stworzyła więź D:

- w sytuacjach frustracji odczuwa gniew, może reagować agresją,
- często przejawia zachowania agresywne w stosunku do rówieśników i dorosłych,
- może być w wieku przedszkolnym niezwykle kontrolująca (tyranizująca),
- ma trudności z odraczaniem gratyfikacji,
- może rozwijać zaburzenia osobowości, szczególnie typu borderline (osobowość pogranicza między psychozą a nerwicą),
- ze względu na niewielką „odporność” psychiczną istnieje wysokie ryzyko rozwinięcia PTSD w sytuacji nasilonego stresu.

STYL WYCHOWANIA W POWSTAWANIU AGRESJI

Jest mało prawdopodobne, aby mądrze kochający rodzice w pełnej rodzinie, znający umiar w pracy i w wypoczynku, którzy stworzyli z dzieckiem typ więzi B, wychowali dziecko agresywne. Rodzice, którzy są bezpieczną bazą, adekwatnie odpowiadają na potrzeby dziecka. Kochają, ale też wymagają, stawiają granice. Jest mało prawdopodobne, aby wychowali przyszłego chuligana. Mądrze kochający rodzice własnym przykładem uczą dziecko, jak żyć. Chronią je przed złym wpływem środowiska, świata poprzez budowanie systemu wartości jako wewnętrznego regulatora zachowań, aby samo umiało ocenić daną sytuację, gdy się w niej znajdzie. Dziecko będzie wiedziało, że np. nie można sztydzić z dzieci z zespołem Downa i przyłączać się do grupki, która dokucza takiemu dziecku.

Mądrzy rodzice budują autorytet szkoły i nauczyciela, bo wiedzą, że jest to w ich własnym interesie, aby dziecko słuchało wychowawcy w szkole. Mądrzy rodzice uczą dziecko ponoszenia odpowiedzialności za siebie, przygotowując je do odpowiedzialnego, dorosłego życia. Nie chcę powiedzieć, że tylko w pełnej rodzinie dzieci mają szansę na pełny rozwój, ponieważ wychowywane przez jednego, ale stabilnego emocjonalnie, mądrego rodzica mają podobną szansę. Nie da się jednak przecenić pełnej zdrowej rodziny z odpowiedzialnym kochającym ojcem i troskliwą matką.

Jak wspomniałam we wstępie, coraz więcej jest rodzin, w których nie wszystko dobrze funkcjonuje. Często dziecko w takiej rodzinie stworzyło typ więzi A lub C. Duży wpływ na wychowanie dzieci zamiast rodziców ma telewizja, gry komputerowe, środowisko rówieśnicze, a w najlepszym przypadku dziadkowie, którzy z racji wieku w różnym stopniu radzą sobie z wychowywaniem wnucząt. Dzieci są dodatkiem do rodziny mniej czy bardziej potrzebnym. Dobro dzieci nie jest naczelnym dobrem rodziny. Z dzieckiem się nie rozmawia, tylko wymienia informacje i wydaje polecenia. Zamiast uczyć dziecko odpowiedzialności za złe postępowanie, wymierza mu się kary, często nieadekwatne do wieku i sytuacji. Zdarzają się również kary cielesne. Paradoksem jest, że rodzice karzą swoje dzieci biciem za ich agresję, np. w szkole. Narasta frustracja i gniew u dziecka. Wzrasta potrzeba katharsis – rozładowania, a rodzice,

bijąc dzieci, uczą je wbrew intencjom, że agresja jest dobra na wszystko. Wrzeszcząc na dziecko i obrażając je z zamiarem, aby bez sprzeciwu coś wykonało, rodzice uczą, że to jedyna dobra i skuteczna metoda, żeby drugi człowiek coś dla nas zrobił. Dziecko uczy się przez obserwację. Rodzice wymagają łagodności i posłuszeństwa od dziecka, ale sami prezentują zupełnie odmienne postawy. Dziecko potrzebuje akceptacji i bycia ważnym przede wszystkim dla rodziców, a jeśli tego nie otrzymuje, rozwija wachlarz różnych zachowań. Pojawia się istniejące zagrożenie uzależnienia od Internetu, jeśli dziecko czuje się spełnione i docenione tylko w sieci. W szkole zaś może być gwiazdą dowcipu, albo postrachem słabszych, byle zasłużyć na „szacunek” rówieśników. Sytuacją sprzyjającą rozwinięciu skłonności do zachowań agresywnych jest nieśmiałość, lękliwe dziecko w klasie. Agresywne dziecko czy też kilku uczniów może „przetrenować” na takim dziecku wszystko, czego nauczyło się w domu, z telewizji, z gier komputerowych. Takie postępowanie wymaga natychmiastowej interwencji nauczyciela i rodziców oraz wspólnych, spójnych oddziaływań wychowawczych, aby ukrócić objawy agresji.

Nauczyciele powinni swoją uwagę kierować na uczniów nieagresywnych, aby ich wzmocnić, aby nie stały się łatwymi ofiarami dzieci agresywnych. Dzieciom agresywnym powinni poświęcać minimum uwagi tylko po to, aby wyrazić swoją karcącą postawę i wyciągnąć konsekwencje, gdyż dzieciom tym chodzi właśnie o uwagę nauczyciela – to swego rodzaju nagroda za „starania”. Nie należy też lekceważyć takich objawów agresji u dzieci jak przeklinanie i wyzywanie. Nie liczymy na to, że to minie wraz z wiekiem. Dziecko, które nauczyło się agresywnego zachowania we wczesnym wieku rozwojowym nie pozbędzie się tej cechy w życiu dorosłym bez względu na okoliczności.

A co z dziećmi, które wytworzyły więź D?

Nierzadko trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych, a także leczniczych. Niektóre wychowują się na ulicy. Jeśli mają trochę szczęścia i trafiają na odpowiednich ludzi, którzy dadzą im wiele ciepła, swojego czasu, przekażą zdrowe zasady, a może zaszczepią wiarę w Boga, to jest szansa, że ukształtuje się osoba potrafiąca funkcyj-

nować w społeczeństwie. Wiele ran serca, które nosi w sobie taka jednostka, będą utrudniały np. stworzenie prawidłowej więzi miłosnej czy przyjacielskiej. Osoby te mogą mieć problem ze znalezieniem i utrzymaniem pracy. Mogą jednak żyć w miarę normalnie. Niestety, część z tych dzieci wytworzy patologiczne formy zachowań, patologiczne formy rozwiązywania problemów, rozwinięte zaburzenia zachowania, które gdy źle rokują, prowadzą do ukształtowania się osobowości dyssocjalnej, czyli psychopatycznej czy socjopatycznej. Wielu badaczy, ale też praktyków psychologów i psychiatrów wskazuje przede wszystkim na kompetencje rodzicielskie jako kluczowe w zapobieganiu zaburzeniom zachowania.

Mimo wielu poszukiwań nie znaleziono idealnego medykamentu lub sposobu na już rozwinięte zaburzenia zachowania. Częściową redukcję zachowań agresywnych uzyskuje się przez zastosowanie neuroleptyków. Podobne efekty, tj. zniesienie agresywnych zachowań, uzyskuje się też przez stosowanie leków z innej grupy, ale we wszystkich przypadkach objawy niepożądane stanowiły poważną przeciwwagę korzyściom płynącym z zastosowania tych leków.

Nie sprawdziła się indywidualna psychoterapia, a psychoterapia grupowa miała wręcz odwrotny skutek. Najbardziej celowa jest pomoc zintegrowana, co potwierdzają badania jej skuteczności. Obejmuje ona terapię rodziny dostosowaną do jej sytuacji, interwencje w środowisku szkolnym dziecka oraz opiekę indywidualną dostosowaną do potrzeb dziecka z uwzględnieniem odpowiednich dla niego metod.

Renata Przytułska

na podst. wykładów w MCKP UJ
oraz na podstawie własnej pracy
psychologa praktyka

Link do źródła:

R. Przytułska, *Rola rodziny w kształtowaniu prawidłowej osobowości człowieka*, [online], [dostęp 4.03.2016], <http://zppp.ids.czyst.pl/dokumenty/publikacje2/wiezi.pdf>.

EDUKACJA PRZEDSZKOLNA I WCZESNOSZKOLNA

Aneta Stefanek

Miejskie Przedszkole nr 29 w Częstochowie

SCENARIUSZ ZAJĘĆ OTWARTYCH DLA RODZICÓW DZIECI PRZEDSZKOLNYCH POŁĄCZONY Z OBSERWACJĄ ZAJĘĆ

CEL OBSERWACJI:

Uzyskanie informacji o:

- uwzględnianiu w procesie edukacyjnym rozpoznanych potrzeb i możliwości psychofizycznych dzieci oraz ich zainteresowań,
- sposobach zapewnienia dzieciom bezpiecznych warunków do rozwoju i edukacji.

TEMATY OBSERWACJI:

- Wykorzystanie wniosków z prowadzonych obserwacji dzieci do wspierania rozwoju zgodnie z ich wrodzonym potencjałem.
- Poczucie bezpieczeństwa dziecka, zarówno w sferze fizycznej, jak i psychicznej.

TEMAT KOMPLEKSOWY:

Jesienna szaruga.

TEMAT ZAJĘĆ:

Deszczowe zabawy logopedyczne „W Deszczolandii”.

GRUPA:

3–4-latki.

PODSTAWA PROGRAMOWA:

Obszar I. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci, porozumiewanie się z dorosłymi i dziećmi, zgodne funkcjonowanie w zabawie i sytuacjach zadaniowych.

Obszar III. Wspomaganie rozwoju mowy oraz innych umiejętności komunikacyjnych dzieci.

Obszar VI. Wdrażanie dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych.

Obszar XIV. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania.

PROGRAM „NASZE PRZEDSZKOLE”:

Treści programowe:

- uczestniczenie we wspólnych zabawach,
- słuchanie różnych odgłosów przyrody, rozpoznawanie ich,
- rozpoznawanie dźwięków,
- ćwiczenia oddechowe połączone z ruchem ciała,
- ćwiczenia szczęki dolnej, warg, języka, podniebienia,
- wypowiadanie się na temat ilustracji, wysłuchanego tekstu,
- powtarzanie krótkich zdań,
- słuchanie wierszy, opowiadań.

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- tworzy krótkie zdania,
- kontroluje natężenie, siłę głosu,
- usprawnia motorykę artykulacyjną,
- pogłębia oddech,
- uświadamia sobie siłę strumienia wydychanego powietrza,
- kształtuje umiejętności spostrzegawczości, uwagi i koncentracji,
- ćwiczy koordynację słuchowo-ruchową,
- wzbogaca słownik czynny i bierny,

- odczuwa przynależność do grupy w wyniku uczestnictwa w zabawach.

METODY PRACY:

słowne, czynne, twórcze.

FORMY:

rozmowa, ćwiczenia dźwiękonaśladowcze, zabawa artykulacyjna, zabawa słuchowo-ruchowa, ćwiczenia narządów mowy, zabawa słuchowa, ćwiczenia oddechowe, zabawa ruchowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

lusterka, płyta CD z nagraniem odgłosu deszczu, muzyką, Deszczuś – deszczowy ludek wykonany z worków foliowych, wiersz D. Gellner „Wiatr”, kartki, gazety, woreczki foliowe, „kałuże” – niebieskie szarfy, słomki do napojów, farby w kolorach podstawowych.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Rozmowa na temat jesiennej pogody. Dzieci krótko opowiadają o zmianach, jakie zaobserwowały jesienią w pogodzie. Nauczyciel odtwarza im dźwięk z płyty CD (deszcz). Po odgadnięciu, zaprasza je do krainy deszczu – „Deszczolandii” na logopedyczne zabawy z deszczem. Ćwiczenia dźwiękonaśladowcze – dzieci głosem naśladują padający deszcz, używają określeń: „kap”, „plusk”, „chlup”.
2. Zabawa artykulacyjna. Dzieci wymawiają zaklęcie, które pozwoli wszystkim przenieść się do „Deszczolandii”. Uderzając dłońmi leciutko o podłogę (szept), a następnie z dłońmi uniesionymi w górę (głośno) wypowiadają zdanie: „Cicho sza, cicho sza, szepcze deszczyk cicho sza”. Przedstawienie dzieciom Deszczusia, mieszkańca deszczowej krainy – ludka wykonanego z worków foliowych, który przygotował dla dzieci zadania.
3. Zabawa słuchowo-ruchowa. Nauczycielka czyta dzieciom wierszyk, który Deszczuś przygotował dla wszystkich na powitanie. Dzieci ilustrują wiersz ruchem. Następnie poszukują różnych określeń wyrażenia „pada deszcz” (leje, kapie, mży, siąpi, kropi).

*Tam za lasem,
tam za górką
wiatr dokuczał małym chmurkom.*

*Aż się chmurki rozplakały
I deszcz padał przez dzień cały.*

4. Gimnastyka (ćwiczenia) narządów mowy – kropelki deszczu. Dzieci usprawniają motorykę narządów mowy poprzez malowanie kropek deszczu czubkiem języka na podniebieniu górnym przy szeroko otwartych ustach, na wewnętrznej stronie policzków, na czubku nosa, na brodzie, w kącikach ust, na wargach, na zębach górnych i dolnych. Ćwiczenia wykonywane przed lusterkiem z pomocą rodziców.
5. Zabawa słuchowo-ruchowa. Jakie dźwięki słyszać w deszczowej krainie?
 - rozwiązywanie zagadek słuchowych przygotowanych przez Deszczusia (rodzice pokazują zjawiska pogodowe):
 - ✓ pada deszcz (ruch rąk i palców z góry na dół, oburącz),
 - ✓ wieje wiatr (jednoczesny ruch ramion i rąk na prawo i lewo),
 - ✓ błyskawica (kłaśnięcie w dłonie),
 - ✓ tęcza (jednoczesne rozłożenie rąk i ramion od środka na boki).
6. Zabawa słuchowa, ćwiczenie oddechowe. Nauczyciel wręcza dzieciom i rodzicom nietypowe instrumenty – kartki, gazety, woreczki foliowe i prosi, aby spróbowały zagrać muzykę deszczu. Proponuje im zabawę, w której będą uderzały dłońią i palcami o kartkę, gazetę, worek foliowy z różnym napięciem i dynamiką. Pokazuje, w jaki sposób mogą to zrobić. Na koniec zabawy każde dziecko zgniecie papierową, foliową kulkę, ułoży na otwartej dłoni rodzica i zdmuchnie, nabierając powietrze nosem, wypuszczając ustami.
7. Zabawa ruchowa – „kałuże”. Nauczyciel rozkłada na podłodze „kałuże” z niebieskich szarf. Tłumaczy dzieciom, że podczas trwania muzyki będą poruszały się tak, aby omijać „kałuże”. W przerwie muzyki staną przed „kałużą” i wraz z nauczycielką wypowiedzą rytm „kap, kap, kap”.
8. Zabawa plastyczna – ćwiczenia oddechowe „deszczowe stwory”.

Dzieci otrzymują słomki. Przy ich użyciu rozdmuchują płamę tuszu kreślarskiego tak, aby powstała kolorowa plama – połączenie plam tworzy deszczowego stworzaka.

9. Pożegnanie Deszczusia.

Dzieci żegnają się z Deszczusiem i deszczową krainą, wypowiadając zdanie: „Cicho sza, cicho sza, szepcze deszczyk cicho sza”. Szeptem i głośno.

Aneta Stefanek

Beata Lis

Aneta Szalińska

Miejskie Przedszkole nr 2 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 1 w Częstochowie

RODZICE – AKTORAMI

FORMY WSPÓŁPRACY W MIEJSKIM PRZEDSZKOLU NR 2 W CZĘSTOCHOWIE

Współpraca przedszkola z rodzicami to wspaniała możliwość rozwoju nie tylko dla dzieci, ale także dla nauczycieli, którzy starają się wychodzić naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom zarówno swoich podopiecznych jak i ich rodziców.

Rodzice, zaangażowani w życie przedszkola, zyskują oprócz przyjemności i satysfakcji z pomagania wiele nowych doświadczeń.

W czerwcu 2015 roku w Miejskim Przedszkolu nr 2 w Częstochowie przygotowaliśmy inscenizację bajki dla dzieci pt. „Kopciuszek”. Została ona wystawiona z okazji Dnia Dziecka, a aktorami biorącymi udział w spektaklu byli rodzice przedszkolaków, którzy bardzo aktywnie włączyli się w realizację inscenizacji. W tajemnicy przed dziećmi organizowaliśmy próby w sali gimnastycznej, aby ćwiczyć role i omawiać najdrobniejsze szczegóły. Rodzice i wychowaw-

czynie mieli okazję, żeby się lepiej poznać, a nawet nawiązać nowe przyjaźnie.

Wszystkie nauczycielki włączyły się w przedsięwzięcie. Każda z pań miała wyznaczone zadanie poprzez przygotowanie scenariusza bajki, dekorację sali, zorganizowanie prób z rodzicami, przydzielenie ról rodzicom, przygotowanie podkładu muzycznego oraz wykonanie plakatu zapraszającego dzieci i rodziców na bajkę. Rodzice bardzo dobrze wywiązali się ze swoich obowiązków. Wypożyczyli z teatru przepiękne stroje, zajęli się przygotowaniem rekwizytów niezbędnych do realizacji widowiska. Z każdym dniem, który zbliżał nas do finału, emocje rosły.

W dniu spektaklu dzieci wraz z rodzicami oraz swoim rodzeństwem z niecierpliwością czekały na niespodziankę. Gdy wszyscy weszli do sali, przekonali się, że zmieniła się ona w pięknie udekorowaną scenę.

Maluchy były tak zaskoczone, że niektóre z trudem rozpoznawały swoją mamę czy tatę. Przedszkolaki w ciszy i skupieniu śledziły przebieg akcji, a ich zachwycone spojrzenia i wyraz dumy na twarzach były największą, lecz nie jedyną nagrodą dla rodziców, którzy niczym zawodowi aktorzy odgrywali swoje role. Po przedstawieniu wszyscy zostali zaproszeni przez panią dyrektora do wspólnego tańca z Królem, Królową, Wróżką, Kopciuszkiem i resztą aktorów. Wzruszenie, uśmiechy, radość rodziców, dzieci i nauczycielek przeplatały się z podziękowaniami i uściskami.

Przedstawienie okazało się wielkim sukcesem. Owacjom i oklaskom nie było końca. Był to już drugi występ rodziców na przedszkolnej scenie i mamy nadzieję, że nie ostatni. Kolejny raz okazało się, że zapraszanie rodziców do wspólnych działań w przedszkolu może być cennym doświadczeniem dla wszystkich.

Beata Lis
Aneta Szalińska

Joanna Szejok
Jolanta Monkos
Jolanta Francisczok

Miejskie Przedszkole Integracyjne nr 3 w Lublińcu

„POMAGANIE FAJNA SPRAWA, W TYM JEST DOBRO I ZABAWA!”

Z takiego założenia wychodzą mali wolontariusze z Miejskiego Przedszkola Integracyjnego nr 3 w Lublińcu. Po raz trzeci Klub Młodego Wolontariusza, czyli wszystkie przedszkolaki i ich rodziny z MPI nr 3 zagrały z Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy. Tegoroczny finał miał charakter „Charytatywnego balu przebierańców” na rzecz WOŚP.

Impreza odbyła się w hali sportowej przy Szkole Podstawowej nr 3 w Lublińcu. Ach, cóż to był za bal... W podwodnej scenografii, wśród podmorskich zwierząt, zatopionego statku i ukrytej skrzyni skarbów koordynatorki Klubu Młodego Wolontariusza, a zarazem organizatorki uroczystości, Joanna

Szejok, Jolanta Monkos i Jolanta Francisczok w towarzystwie „małych Owsiaków” z puszkami WOŚP powitały przybyłych na bal przedszkolaków wraz z rodzicami, rodziną, babciami, ciociami oraz zaproszonych gości: burmistrza, dyrektora lublinieckiego MOPS, a także gościa specjalnego – Zosię, z rodzicami i siostrą, na której rehabilitację lublinieckie przedszkolaki i uczniowie szkół chętnie zbierają plastikowe nakrętki.

Uczestnicy balu byli przebrani za bajkowych bohaterów, żołnierzy, policjantów, biedroneczki, motylki, piratów itp. Niesamowitą pomysłowością wykazali się również rodzice i członkowie rodzin naszych milu-

sińskich, którzy, jak na bal przebierańców przystało, przybyli ubrani w rozmaite kostiumy. Do tegorocznego wielkiego grania w „Trójeczce” przyłączyli się także DJ Wacław i DJ Wodar, zapewniając oprawę muzyczną festynu.

Mali wolontariusze i ich opiekunki podczas „Charytatywnego balu przebierańców”

Dzięki ich zaangażowaniu wszyscy uczestnicy mogli się świetnie bawić i brać udział w grach organizowanych podczas uroczystości. Nie zabrakło również atrakcji balonowych – pirat Piotr „wyczarowywał” dla dzieci najróżniejsze przedmioty z balonów. Rodzice „trójczkowych” przedszkolaków włączyli się bardzo aktywnie w wielkie granie, podobnie jak we wszystkie akcje charytatywne organizowane na terenie przedszkola, pomagając przygotować dekorację sali oraz piekąc ciasta na imprezę, ze sprzedaży których cały dochód został przekazany na rzecz WOŚP.

Beata Wyderka
Karolina Szczurak
Agnieszka Urbańska

Miejskie Przedszkole nr 9 w Częstochowie

Przedszkolaki z puszkami WOŚP

Z ogromnym zaangażowaniem dwie mamy przedszkolaków przeprowadziły licytację gadżetów WOŚP, bibelotów przekazanych przez firmę EthosEnergy, koszulki przygotowanej przez Studio Ksero w Lublińcu oraz obrazu namalowanego przez panią Ewę Bury. Pieniądze uzyskane z licytacji zasiliły skarbonki WOŚP. Kwoty za wylicytowane przedmioty były naprawdę wysokie.

Bal stał się nie tylko okazją do świetnej wielopokoleniowej zabawy, ale także doskonałym miejscem, w którym mali wolontariusze mogli po raz kolejny kwestować na rzecz potrzebujących.

Joanna Szejok
Jolanta Monkos
Jolanta Franciszok

PRZEDSZKOLAKI POMAGAJĄ

*Człowiek jest wielkim nie przez to, co posiada, lecz przez to, kim jest;
nie przez to, co ma, lecz przez to, czym dzieli się z innymi.*

Jan Paweł II

To motto przyświeca licznym akcjom charytatywnym, w których uczestniczą przedszkolaki z Miejskiego Przedszkola nr 9 w Częstochowie. Udział w akcjach społecznych i charytatywnych uczy dzieci wrażliwości na potrzeby innych, rozwija empatię, kształtuje pozytywną postawę wobec cierpiących i potrzebujących.

Sztandarowymi akcjami, w których uczestniczymy od wielu lat są: „Nakarm psiaka i kociaka” – zbiórka żywności dla podopiecznych Schroniska dla Bezdomnych Zwierząt oraz zbiórka funduszy na zakup cebulek żonkili w ramach akcji „Żonkilowe pola nadziei” organizowanej przez Stowarzyszenie Opieki Hospicyjnej Ziemi Często-

chowskiej. Obie zbiórki organizowane są jako wewnątrzprzedszkolny konkurs – za każdą przyniesioną karmę lub zakupioną cebulkę grupa otrzymuje punkt (papierową kosteczkę lub cebulkę). Zgromadzoną karmę oddajemy do schroniska, a cebulki zakupione w fundacji z uzbieranych funduszy zostają zasadzone przez dzieci w ogrodzie przedszkolnym, gdzie wiosną rozkwitając, tworzą żonkilową alejkę.

Nasze przedszkolaki wiedzą, że czasem bardzo blisko jest ktoś taki jak my, kto ma takie same potrzeby, ale niewielkie możliwości, żeby je zrealizować. Pamiętając o tym, braliśmy udział w zbiorce odzieży, środków higienicznych, żywności i innych niezbędnych rzeczy dla mieszkańców Kostopola na Wołyniu. Dzieci chętnie dzielą się z innymi swoimi zabawkami – np. pluszakami, które przekazują częstochowskiej stacji Pogotowia Ratunkowego, aby umilały chorym maluchom pobyt w karetkach. Maskotki przekazywane są ratownikom w sposób uroczysty, podczas corocznie przeprowadzanej lekcji pierwszej pomocy.

W naszej pracy staramy się wpajać dzieciom serdeczność i szacunek do ludzi starszych. Przez kilka lat przedszkolaki z najstarszej grupy odwiedzały Zakład Opiekuńczo-Leczniczy „Dom pełen miłości”, w którym występowały z okazji Dnia Babci

i Dziadka, a także wręczały podopiecznym „Domu” własnoręcznie wykonane upominki.

Co roku bierzemy też udział w akcji „Góra grosza”, której celem jest zbieranie funduszy na pomoc dzieciom wychowującym się poza własną rodziną.

W tym roku po raz pierwszy zadeklarowaliśmy udział w akcji „Serce dla Syrii”, której celem jest zbiórka funduszy dla dzieci uchodźców oraz przekazanie im rysunków wykonanych przez naszych przedszkolaków.

Podczas działań wychowawczych staramy się także, aby dzieci pamiętały o potrzebie dbania o naturę. W związku z tym prowadzimy całoroczną zbiórkę makulatury, nakrętek i zużytych baterii. Jesienią ubiegłego roku nasz ogród został wzbogacony o kilka karmników dla ptaków wykonanych przez rodziców naszych przedszkolaków.

Zakładamy, że dopóki nasze przedszkole będzie istnieć, my będziemy pomagać innym, ponieważ pomoc potrzebującym uczy pokory wobec życia. Podjęte działania wzbudzają poczucie własnej wartości, a także wartości drugiego człowieka, integrują środowisko. Pamiętajmy, że wspólnie możemy zdziałać więcej!

Beata Wyderka
Karolina Szczurak
Agnieszka Urbańska

Krystyna Badora

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Hutkach

REALIZACJA INNOWACJI PEDAGOGICZNEJ „ŻYJĘ W ZGODZIE Z PRZYRODĄ”

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspomaganie dziecka w rozwoju intelektualnym, emocjonalnym, społecznym, etycznym, fizycznym i estetycznym. Ważne jest również takie wychowanie, aby dziecko w miarę swoich możliwości było przygotowane do życia w zgodzie z samym sobą, ludźmi i przyrodą. Dziecko w wieku wczesnoszkolnym jest ciekawe świata, który je otacza. Dlatego należy już od najmłodszych lat wykorzystywać tę naturalną cechę młodego człowieka, żeby nauczyć go obserwacji świata przyrody i podziwiania jego piękna, aby dostrzegał on związki przyczyn

nowo-skutkowe zachodzące w przyrodzie, rozumiał powiązania człowieka z przyrodą i stał się odpowiedzialny za zmiany w środowisku. Okres ten cechuje szczególnie duża plastyczność psychiki dziecka, wyrabiają się u niego pewne nawyki, dlatego tak ważny jest bezpośredni kontakt z naturą, rzetelna wiedza o stanie naszego środowiska oraz zagrożeniach, jakie niesie ze sobą współczesna cywilizacja. To przed szkołą stoi zadanie kształtowania świadomego stosunku do środowiska przyrodniczego, miłości i szacunku do różnorodnych form życia, właściwych i aktywnych postaw wobec przy-

rody. W dobie rozwijającego się przemysłu i urbanizacji niezwykle ważna stała się dbałość o tereny jeszcze niezniszczone działalnością człowieka. Należy zatem już od najmłodszych lat uświadamiać ich mieszkańcom, jak wielkie bogactwa posiadają, jakie są sposoby wykorzystania naturalnych walorów przyrodniczo-turystycznych miejscowości oraz co należy robić, aby uchronić zagrożone tereny przed degradacją.

Człowiek powinien zdawać sobie sprawę z tego, że nie posiada moralnego prawa do niszczenia przyrody – jest przecież jej częścią. Aby przeciwdziałać niekorzystnym praktykom, edukację przyrodniczą i ekologiczną należy rozpocząć już od najmłodszych lat. Dzieci powinny być pełnowartościowymi partnerami dorosłych w walce o ochronę środowiska. Są one bowiem bacznyymi obserwatorami tego wszystkiego, co wokół nich się dzieje. Należy dać im szansę i wyposażać w odpowiednią wiedzę, a wyrosnie z nich pokolenie, które umiejętnie będzie korzystało z darów Ziemi i rozwijającej się cywilizacji.

W edukacji wczesnoszkolnej zagadnienia ekologii i ochrony środowiska są poruszane w trakcie realizacji podstawy programowej, lecz wobec narastania zagrożeń i postępującej degradacji środowiska wymagają znacznie szerszego spojrzenia. Niniejsza innowacja przewiduje rozszerzenie materiału o problematykę przyrodniczą i ekologiczną wykraczającą poza treści realizowane w programach edukacyjnych dla klas I–III szkoły podstawowej. Ma ona wyposażać uczniów w określone wiadomości, umiejętności i postawy, w przystępny sposób przybliżyć dzieciom świat przyrody, uświadomić, że są jej częścią oraz uwrażliwić na przejawy degradacji środowiska i rozwijać pozytywne zachowania wobec ochrony przyrody.

Dodatkowym bodźcem, który przyczynił się do stworzenia innowacji były walory przyrodnicze najbliższego środowiska szkoły – gminy Konopiska i jej okolic. Cennym bogactwem gminy są kompleksy lasów mieszanych. Na uwagę zasługują rośliny i zwierzęta chronione, będące pod całkowitą lub częściową ochroną prawną. Oprócz lasów, wokół szkoły występują różne ekosystemy – pola, łąki, które umożliwią praktyczne zdobywanie wiedzy, rzeczywiste bycie blisko natury, działanie na rzecz ochrony przyrody i współdziałanie z ludźmi przejawiającymi troskę o środowisko.

Prezentacja uczniów dot. prawidłowej segregacji odpadów

Innowacja „Żyję w zgodzie z przyrodą” została opracowana zgodnie z obowiązującą podstawą programową i obejmuje materiał związany z przyrodą i ekologią. Przeznaczona jest dla uczniów klas I–III szkoły podstawowej. Ma na celu bliższe poznanie wybranych środowisk i zjawisk przyrodniczych oraz wdrażanie uczniów do pracy na rzecz otoczenia. Na podstawie projektu uczniowie będą mogli dowiedzieć się, jak „przyjaźnie” obcować z przyrodą, aby nie niszczyć jej walorów i piękna. Obserwacje, gry i zabawy dydaktyczne, działalność plastyczna i techniczna, wykonywanie doświadczeń oraz konkretne działania w środowisku sprzyjać będą łatwiejszemu przyswajaniu wiedzy i umiejętności oraz dadzą uczniom wiele satysfakcji. Bezpośredni i częsty kontakt z przyrodą w myśl zasady: „słyszę, widzę, czuję, dotknę, poznam, zapamiętam” pozwoli zainteresować dzieci obserwacją otaczającego świata, a także poznać i chronić jego piękno.

Przedstawiona działalność innowacyjna nie wymaga dodatkowych nakładów finansowych, a jej realizacja uatrakcyjni zdobywanie przez uczniów nowych wiadomości i umiejętności z zakresu edukacji wczesnoszkolnej. Sala, w której były realizowane zajęcia została wyposażona w kącik, w którym gromadzono okazy przyrodnicze, projekty działań ekologicznych, okresowe ho-dowle, literaturę i czasopisma przyrodniczo-ekologiczne dostosowane do poziomu uczniów oraz tworzono gazetkę. Treści nauczania zawarte w innowacji uwzględniają specyfikę środowiska lokalnego i mogą być realizowane w dowolnej kolejności. Innowacja nie jest przedsięwzięciem jednorazowym – w miarę potrzeb i zainteresowania uczniów może być modyfikowana i realizowana w kolejnych latach.

Przedstawienie edukacyjne „Halo, tu mówią dzieci”

Treści zostały tak dobrane, aby rozwijały logiczne myślenie, zachęcały dzieci do poszukiwania i działania.

Świat przyrody ze względu na swoje bogactwo, różnorodność, zmienność jest niezmiernie interesującym obiektem poznania dla dzieci, jego obserwacja – naturalną potrzebą, a bliski z nim kontakt – ciągłym dążeniem. Dlatego też rozwój dziecka w kontakcie z przyrodą przynosi wartości niedające się wytworzyć w żaden inny sposób.

Treści modułów są bliskie każdemu dziecku, gdyż podstawą ich opracowania było najbliższe środowisko oraz problemy związane z jego ochroną. Uczenie wrażliwości i szacunku do przyrody, rozwijanie zainteresowań przyrodniczych, a jednocześnie własnej odpowiedzialności i ekologicznego trybu życia we własnym domu, to jeden z celów ogólnych prezentowanej innowacji.

Innowacja została skonstruowana wokół czterech następujących modułów:

1. Poznaję swoją okolicę.
2. Ochrona przyrody w moim otoczeniu.
3. Człowiek, jako ważny element środowiska naturalnego.
4. Jestem odpowiedzialnym konsumentem.

W ramach wymienionych modułów realizowane będą następujące treści nauczania:

- położenie geograficzne gminy Konopiska oraz rodzinnej miejscowości uczniów – Huttek,
- atrakcje turystyczne w najbliższej okolicy,
- flora i fauna okolicznych ekosystemów: las, pole, łąka,
- wpływ rabunkowej działalności człowieka na środowisko,
- opieka nad zwierzętami w okresie zimy,
- zagrożenia wynikające z rosnącej ilości odpadów,

- segregacja odpadów i ich recykling,
- oszczędność energii i wody,
- zanieczyszczenia atmosfery i wody,
- wpływ dzikich wysypisk na życie i zdrowie człowieka,
- uprawa roślin w sali i w ogrodzie,
- znaczenie i ochrona roślin i zwierząt,
- czynny wypoczynek w różnych porach roku,
- zagrożenia wynikające z niewłaściwego zachowania w różnych środowiskach naturalnych,
- rośliny trujące i szkodliwe dla zdrowia i życia człowieka.

Proponowane metody i formy pracy do realizacji innowacji:

Formy pracy:

- praca z mapą, wycieczki i zajęcia terenowe,
- gry i zabawy o tematyce przyrodniczej i ekologicznej,
- przedstawienia i inscenizacje,
- drama,
- wykonanie albumów tematycznych i wystaw,
- konkursy i zabawy o tematyce przyrodniczej i ekologicznej,
- praca z komputerem,
- praca z tekstem,
- wywiad,
- zajęcia prowadzone przez zaproszonych gości,
- obserwacje,
- doświadczenia.

Różnorodność treści i form pracy ma rozbudzić zainteresowania przyrodnicze, a przede wszystkim podnieść świadomość ekologiczną i zachęcić do pełnego uczestnictwa w zajęciach. Wyszczególnione formy i metody pracy są dostosowane do możliwości i rozwoju psychicznego i intelektualnego uczniów.

Uczestnicy projektu „Dzień Bociana Białego”

Spodziewane efekty:

Dla szkoły:

- wzbogacenie oferty edukacyjnej szkoły,
- uatrakcyjnienie zajęć,
- budowanie pozytywnego wizerunku szkoły wśród dzieci i rodziców jako placówki dbającej o twórczy rozwój swoich wychowanków,
- podniesienie jakości pracy szkoły,
- współpraca ze środowiskiem lokalnym.

Dla uczniów:

- wzrost zainteresowania wiedzą przyrodniczą,
- zrozumienie potrzeby dbania o przyrodę i najbliższe środowisko,
- podejmowanie pozytywnych działań wobec ochrony przyrody,
- nabycie umiejętności planowania i przeprowadzania obserwacji i prostych doświadczeń,
- rozwój twórczego myślenia i kreatywności,
- umiejętność współpracy w grupie,
- odpowiedzialność za pracę własną i grupy,
- satysfakcja z odniesionych sukcesów.

Innowacja była realizowana w roku szkolnym 2014/2015 z uczniami klasy I w ramach tzw. „godziny karcianej”. Aby podnieść skuteczność oddziaływań, korzystaliśmy głównie z takich metod i form pracy, które opierają się na aktywności uczniów, a do minimum ograniczyliśmy metody podające. Trafnym posunięciem przy realizacji treści programowych było nawiązanie współpracy z instytucją, która wspiera działania proekologiczne i związane z ochroną przyrody. Jest to Ośrodek Edukacyjny Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego „Lasy nad Górną Liswartą” w Kalinie. Dzięki współpracy z panem Lucjanem Imińczym zrealizowaliśmy kilka ciekawych projektów.

Wspólne zajęcia plastyczne

21 października 2014 r. w Ośrodku Edukacyjnym w Kalinie odbyły się warsztaty

związane ze „Świętem Drzewa”. Uczniowie poznali wybrane gatunki drzew wraz z pomnikami przyrody, podziwiali ekspozycję przyrodniczą przedstawiającą różne ekosystemy leśne i obszary błotno-wodne. Zajęcia realizowane były też w plenerowej bazie dydaktycznej zlokalizowanej wokół Ośrodka oraz na ścieżce dydaktyczno-przyrodniczej Kalina – Olszyna. Spacer po lesie był doskonałą okazją do obserwacji zmian zachodzących w przyrodzie jesienią. Kolejnym krokiem w ramach tej współpracy był udział uczniów w konkursie plastycznym „Pamiętamy – dokarmiamy”. Przed przystąpieniem do wykonywania prac zgromadziliśmy informacje dotyczące dokarmiania zwierząt zimą (zwłaszcza ptaków) występujących w okolicach naszych domów oraz rodzaju wykładanego pokarmu. Na bazie tej wiedzy powstały wspaniałe prace plastyczne. Projektem, który zrealizowaliśmy w naszej szkole przy współpracy z Ośrodkiem Edukacyjnym Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego był „Dzień Bociana Białego”. Dzień ten obchodzony jest w Polsce już od 2003 r. i przypada na 31 maja. Święto stało się pretekstem do popularyzacji wiedzy na temat życia bocianów oraz ich szczególnego miejsca w polskiej kulturze i krajobrazie. W ramach obchodów „Dnia Bociana” ogłosiliśmy konkurs plastyczny pt. „Bociani świat” adresowany do wszystkich uczniów szkoły podstawowej oraz dzieci przedszkolnych. Z uczniami klasy pierwszej przygotowaliśmy program artystyczny „Rok z życia bociana”, który oprócz wierszy i piosenek o bocianach zawierał najważniejsze informacje o życiu ptaków. Nasz honorowy gość, pan Lucjan Imińczuk, przedstawił prezentację multimedialną poświęconą bocianom gniazdującym w najbliższej okolicy, a po prezentacji chętnie odpowiadał na pytania dzieci. Obchody „Dnia Bociana Białego” zakończyły wspólne zajęcia plastyczne, podczas których uczniowie wykonywali bociana z płatków kosmetycznych i kolorowego papieru. Projekt bardzo się im spodobał, więc mam nadzieję, że zostanie on wpisany w tradycję naszej szkoły, a współpraca z Ośrodkiem Edukacyjnym ZPK w Kalinie będzie kontynuowana.

Budzenie wśród dzieci współodpowiedzialności za stan środowiska i szacunku do przyrody było także głównym celem obchodów Dnia Ziemi w naszej placówce. Przedstawienie, pod hasłem „Halo, tu mówią dzie-

ci”, przygotowane specjalnie na tę okazję, miało szeroki wymiar edukacyjny. Uczniowie uświadomili wszystkim zebranym, iż wszyscy jesteśmy częścią przyrody i warto

nauczyć się o nią dbać na co dzień dla naszego wspólnego dobra.

Krystyna Badora

EDUKACJA KULTURALNA

Sylvia Kurcab

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

VIII FORUM EDUKACJI TWÓRCZEJ „SZTUKA W SZTUCE” POŁĄCZONE Z WARSZTATAMI KREATYWNOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Prawdziwa sztuka to taka, która powstaje dzięki potrzebie tworzenia.
Albert Einstein

18 maja 2016 r. w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie odbyło się VIII Forum Edukacji Twórczej pod hasłem „Sztuka w sztuce”. Forum, zainicjowane w 2008 r., skupia nauczycieli przedmiotów artystycznych i entuzjastów, którzy chcą „wziąć kulturę i sztukę w swoje ręce”, rozwijać umiejętności plastyczne i muzyczne uczniów i wychowanków. Jego celem jest dzielenie się doświadczeniem, tworzenie nowych rozwiązań, pozyskiwanie metodycznego i merytorycznego wsparcia ekspertów, artystów oraz instytucji działających na rzecz kultury i sztuki, a także rozwijanie wieloaspektowego wspomagania rozwoju zainteresowań ucznia na wszystkich etapach edukacyjnych.

Wystawa prac nauczycieli i uczniów

Otwarcie Forum przez Grażynę Bochenkiewicz, wicedyrektor ds. doskonalenia nauczycieli RODN „WOM” w Częstochowie i Sylwię Kurcab, nauczyciela konsultanta

Każdego roku Forum przyświeca inna myśl przewodnia. W poprzednich edycjach były to m.in.: „Bliżej sztuki”, „Puść wodze wyobraźni”, „Artystyczna promenada”, „Artystą być... z paletą barw i dźwięków”.

Uczestnicy Forum

Integralną częścią Forum są warsztaty związane z plastyką, muzyką, tańcem, teatrem, nowymi technologiami, nawiązujące do tematu przewodniego wydarzenia. Każda jego edycja powstaje przy współpracy różnych instytucji, m.in.: Muzeum Częstochowskiego, Teatru im. A. Mickiewicza w Częstochowie, Wydziału Muzyki i Sztuki Akademii im. J. Długosza w Częstochowie, szkół artystycznych: Zespołu Szkół Muzycznych im. M.J. Żebrowskiego, Liceum Artystycznego i Akademickiego ALA w Częstochowie a także artystów i nauczycieli.

Forum Edukacji Twórczej to wielkie święto nauczycieli kochających sztukę, poszukujących inspiracji dla własnego warsztatu i skarbnica pomysłów. Twórcami przestrzeni są sami nauczyciele, którzy przygotowują wystawy prac plastycznych swoich podopiecznych. Forum to także przestrzeń do prezentacji projektów artystycznych, teatralnych, podsumowujących pracę nauczycieli. W bieżącym roku szkolnym ekspozycja obejmowała prezentację 29 wystaw prac młodych artystów z różnych placówek. Każdego roku eksponowane są również wystawy indywidualne, zatytułowane „Mistrz i uczeń”, których celem jest prezentacja prac uczniów i nauczycieli. W VIII edycji swoje prace wystawiła Romualda Anioł-Lubas i jej uczennica Julia Ślusarczyk z Gimnazjum im. J. Korczaka w Blachowni.

Wręczenie dyplomu Romualdzie Anioł-Lubas i uczennicy Julii Ślusarczyk

Artystka jest nauczycielem plastyki i członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków w Częstochowie. Aktywnie uczestniczy w wielu wystawach indywidualnych i zbiorowych w kraju oraz za granicą. Jej obrazy są subtelne, pełne wdzięku. Związana jest z malarstwem akwarelowym, olejnym, akrylem, posługuje się fakturą, ale i laserunkiem. Tworzy obrazy wieloformatowe oparte o malarstwo realistyczne. Jako pedagog dzieli się z uczniami swoją wiedzą i doświadczeniem,

pokazując sztukę jako przestrzeń, w której spotykają się różne kształty, barwy, słowa, dźwięki, gromadzą się uczucia.

*Wystawa prac
Romualdy Anioł-Lubas*

W świat piękna zawarty w dziełach sztuki wprowadza także swoich uczniów Agnieszka Malec-Musialska, nauczycielka Artystycznego i Akademickiego Liceum ALA w Częstochowie, instruktor animacji kulturalnej. Jako tutor prowadzi pracownię grafiki komputerowej oraz uczy wiedzy o kulturze i historii sztuki. Zajmuje się również własną działalnością artystyczną w dziedzinie projektowania graficznego, aranżacji wnętrz, grafiki. Podczas tegorocznego Forum zaprezentowała prace uczniów: Piotra Gniatkowskiego i Miłosza Bramory, którzy pod jej kierunkiem tworzą grafiki przy użyciu technologii komputerowej.

Podziękowania dla Pani Agnieszki Malec-Musialskiej i ucznia Piotra Gniatkowskiego

Inspiracją dla naszych działań są artyści, którzy wzbogacają spotkania, proponując nauczycielom ciekawe wystawy i warsztaty. Jedną z nich jest Mirosława Truchta-Nowicka, artystka tworząca lalki-rzeźby.

Jej pasją są papierowe, antropomorficzne kształty. Lalki-rzeźby „opowiadają”, „przedstawiają” i aktywizują otoczenie. Jak mówi artystka: – „Lalka i papier to media tak powszechne, często niezauważalne... Są dla

mnie idealnym sposobem opisywania świata”. Mirosława Truchta-Nowicka jest autorką wielu wystaw indywidualnych i zbiorowych. Jej prace znajdują się w kolekcjach prywatnych i muzeach. Jest artystką pełną emocji i wrażliwości na piękno, porywającą innych swoją pasją.

*Mirosława Truchta-Nowicka
podczas uroczystego otwarcia Forum*

Zwyczajem stało się uroczyste, artystyczne otwarcie Forum. Tegoroczną edycję uświetnił występ uczniów Zespołu Szkół Muzycznych im. M.J. Żebrowskiego w Częstochowie przygotowany pod kierunkiem Marty Madejskiej. Uczniowie zaprezentowali fragment musicalu „Chicago” z własnym tekstem w języku angielskim i aranżacją muzyczno-ruchową. Oprawa muzyczna, ruch sceniczny, piękne stroje to szczególna wartość estetyczna wydarzenia.

*Występ uczniów Zespołu Szkół Muzycznych
im. M.J. Żebrowskiego w Częstochowie: Magdaleny
Chocasz, Aliny Cybalskiej, Natalii Kurcab, Emilii
Paduch, Marty Weber i Michała Pyrkosza*

Podczas Forum uczestnicy mieli okazję obejrzeć przekaz widowiska „Kopciuszek – Italiano Music Show” opartego na płaszczyźnie dziecko – nauczyciel – rodzic, przygotowanego przez Izabelę Ptak, nauczycielkę Miejskiego Przedszkola nr 15 w Częstochowie. Przedszkole przygotowało też ekspozycję nawiązującą do pracy teatru „Biała Maską”, na której obok plakatu anon-

ującego przedstawienia znalazły się rekwizyty i stroje teatralne.

*„Kopciuszek – Italiano Music Show” – prezentacja
Miejskiego Przedszkola nr 15 w Częstochowie*

Sztuka to zabawa, ale i nauka odkrywania siebie, swoich możliwości na miarę własnego potencjału. Podczas otwarcia Forum nauczyciele i uczniowie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 5 w Częstochowie zaprezentowali taniec z szarfami.

NASZE WARSZTATY – CZY WARTO?

Program warsztatów towarzyszących Forum każdego roku jest inny. Zwykle są to cztery warsztaty o różnorodnej tematyce, opartej o działania muzyczne, plastyczne, teatralne, prowadzone przez artystów i nauczycieli. Tegoroczna propozycja obejmowała tematy:

- „Tajniki sztuki współczesnej – Informel. Twórcze działania w technice action-painting” – Agnieszka Malec-Musialska, Zespół Szkół Artystycznych i Akademickich ALA w Częstochowie,
- „Idea zamknięta w przedmiocie antropomorficznym” – Mirosława Truchta-Nowicka, artystka tworząca lalki-rzeźby,
- „Taniec z chustami” – Katarzyna Nowicka, Miejskie Przedszkole nr 16 w Częstochowie,
- „Inspiracje muzyczno-ruchowe w pracy z dziećmi” – Agata Kałużyńska, Angelika Izdorek-Kabzińska, Katarzyna Pikula, Artystyczne Przedszkole Olka Klepacza w Częstochowie.

*„Tajniki sztuki współczesnej – Informel. Twórcze
działania nauczycieli w technice action-painting”*

Agata Kalużyńska, Angelika Izydorek-Kabzińska,
Katarzyna Pikula z Artystycznego Przedszkola
Olka Klepacza w Częstochowie

Warsztaty „Inspiracje muzyczno-ruchowe
w pracy z dziećmi”

DLACZEGO ORGANIZUJEMY FORUM EDUKACJI TWÓRCZEJ?

Forum to potrzeba nas wszystkich, którzy poszukujemy nowych inspiracji w swojej

pracy, to serca, talenty i potencjał coraz większej grupy nauczycieli zaangażowanych, otwartych na pracę twórczą z dziećmi.

Dlaczego edukacja artystyczna jest ważna? Jest to jeden z elementów edukacji kulturowej, postrzeganej jako integracja wiedzy i praktyki, to instrument do działania twórczego, poszerzający horyzonty myślenia i budujący kontakty ze sztuką wyższą.

Nie bez znaczenia jest uwrażliwianie nas wszystkich na piękno otaczającego świata, zwrócenie uwagi na wartości estetyczne różnych działań podejmowanych z dziećmi. Sztuka jest tam, gdzie my. Jeśli tego chcemy, to kształtujemy obraz, budujemy twórcze napięcie, inspirujemy.

Forum jest bazą, na kanwie której rodzą się nowe pomysły. Uczymy się od siebie, wzbogacamy się i ciągle mamy potrzebę tworzenia. A wszystko po to, aby nasze zajęcia artystyczne z uczniami były ciekawe, inspirujące, zachęcające do rozwijania potencjału twórczego drzemącego w dzieciach i młodzieży.

Fot. M. Błoch

Sylwia Kurcab

Małgorzata Wiśniewska-Cabała
Przedszkole Publiczne w Hucie Starej „A”

BIBLIOTERAPIA JAKO FORMA NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Biblioterapia jest terapią, którą można zaliczyć do dużej grupy terapii poprzez sztukę, czyli do arteterapii. Jako terapia resocjalizacyjna biblioterapia jest elementem pedagogiki korekcyjnej oraz profilaktyki społecznej. Jest swoistą formą nauczania i wychowania. Bywa ona na ogół uzupełnieniem terapii ogólnej, wspierając kształtowanie społecznie pożądanego postaw¹.

Termin „biblioterapia (*gr. biblion* – książka, *therapeo* – leczę) po raz pierwszy został użyty w 1916 r. przez S. McChorda Crot-

hersa. Natomiast podstawy biblioterapii stworzył N. A. Rubakin, który od 1919 r. w Instytucie Bibliopsychologii w Lozannie zapoczątkował badania nad reakcjami indywidualnych czytelników. W Polsce biblioterapia pojawiła się dopiero w latach 30. XX wieku.

W roku 1966 Amerykańskie Stowarzyszenie Bibliotekarzy przyjęło oficjalną definicję biblioterapii, która mówiła, że jest to użycie wyselekcjonowanych materiałów czytelniczych jako pomocy terapeutycznej w medycynie oraz psychiatrii, a także poradnictwo w rozwiązywaniu problemów oso-

bistych poprzez ukierunkowane czytanie². Według R. Rubina – biblioterapia to program aktywności oparty na interaktywnych procesach poprzez zastosowanie drukowanych i niedrukowanych materiałów, zarówno o charakterze wyobrażeniowym jak i informacyjnych. Dzięki pomocy bibliotekarza lub odpowiednio przygotowanej osoby materiały takie dokonują wglądu w normalny rozwój lub dokonują zmian w emocjonalnych zaburzeniach zachowania³. Definicję tę uproszcili J.M. Clarke oraz E. Bostle stwierdzając, że biblioterapia to terapeutyczne stosowanie książek i innych materiałów względem pojedynczych osób lub grup⁵. Najbardziej znaną i najczęściej używaną definicję pojęcia biblioterapia przedstawiła E. Tomasik. Według niej biblioterapia jest zamierzonym działaniem przy wykorzystaniu książki lub materiałów niedrukowanych, które prowadzi do realizacji celów rewalidacyjnych, resocjalizacyjnych, profilaktycznych oraz ogólnorozwojowych. Koniecznym elementem tej biblioterapii jest międzyosobowy kontakt indywidualny lub też grupowy z biblioterapeutą⁴.

W resocjalizacji rozumienie pojęcia biblioterapia występuje w dwóch ujęciach:

1. Jest to samodzielna metoda terapeutyczna, która zmierza do resocjalizacji, rewalidacji lub stymulacji ogólnorozwojowej, wykorzystując poznawczą rolę książki, prowadzącej do zmiany sposobu myślenia, odczuwania i działania.
2. Jest to metoda wspierająca proces terapeutyczny, wykorzystująca książkę jako pomoc w rozwiązywaniu osobistych problemów wychowawczych⁶.

Biblioterapię można podzielić na:

1. literaturoterapię (poezjoterapię),
2. literaturoterapię reminiscencyjną (wspomnieniową)⁷.

Materiałami wykorzystywanymi w biblioterapii są:

1. książki sensu stricto (literatura dobrana odpowiednio pod kątem treści),
2. książki sensu largo (zawierają przekaz pozajęzykowy, np. albumy, grafiki),
3. materiały dźwiękowe (płyty, teksty czytane),
4. twórczość uczestników terapii⁸.

Inny podział materiałów biblioterapeutycznych zaproponowała D. Gostyńska:

1. uspokajające, tzw. *sedativa*, zalicza się do nich książki przygodowe, fantastycz-

ne, humorystyczne, literaturę dla młodzieży i baśnie,

2. pobudzające, tzw. *stimulativa*, do nich zaliczamy literaturę podróżniczą, przygodową, wojenną, popularnonaukową,
3. refleksyjne, tzw. *problematica*, do tej grupy zaliczamy książki psychologiczne, socjologiczne, powieści obyczajowe, biografie.

W. Kozakiewicz proponuje dodać jeszcze jedną kategorię: *sacrum*⁹.

Biblioterapia realizuje wiele celów, zależą one od jej kategorii. R.J. Rubin przedstawił trzy podstawowe kategorie biblioterapii:

1. Instytucjonalną (o funkcjach rekreacyjnej i informacyjnej). W tego rodzaju bibliografii stosuje się literaturę dobraną odpowiednio do potrzeb pacjenta. Można przyrównać przepisywaną literaturę do recepty przepisywanej pacjentowi na konkretną chorobę. Ten rodzaj biblioterapii muszą prowadzić lekarze.
2. Kliniczną, w której wykorzystuje się literaturę wyobrażeniową, ma ona na celu doprowadzić do zmiany sytuacji psychologicznej, do rozpoznania własnych problemów emocjonalnych lub behawioralnych. Pacjenci muszą dobrowolnie uczestniczyć w terapii.
3. Wychowawczą, zwaną też rozwojową, która wykorzystuje wątki literackie jako wskazówki do rozwiązywania własnych problemów, kształtowania postaw własnych, systemu wartości i norm społecznych¹⁰.

W pracy biblioterapeutycznej wyróżnia się wiele technik i metod, np.:

- głośne samodzielnie czytanie tekstów,
- czytanie wybranych tekstów w grupie terapeutycznej przez wybraną osobę lub prowadzącego,
- słuchanie tekstów o charakterze odprężającym, relaksacyjnym,
- dyskusja nad czytany utworem,
- metody aktywizujące, np. słoneczko, burza mózgów,
- pisanie listu do bohatera literackiego,
- elementy pedagogiki zabawy,
- techniki twórcze,
- drama,
- arteterapia.

Proces biblioterapeutyczny powinien się składać z następujących etapów:

1. Samodzielne zapoznanie się z materiałami odpowiednio dobranymi przez terapeutę.
2. Identyfikacja z bohaterem literackim.
3. Katharsis, czyli wywołanie takiego stanu psychicznego, który przyniesie ulgę.
4. Wgląd w siebie – czyli analiza własnych problemów.
5. Zmiana postaw i zachowań uczestnika terapii¹¹.

Aby osiągnąć odpowiednie cele i rezultaty biblioterapii należy zadbać o pomieszczenie, w którym terapia się odbywa. Bardzo ważna jest jego estetyka i wyciszenie sali. Uczestnicy terapii muszą czuć się bezpiecznie, komfortowo i nic nie może rozpraszać ich uwagi. Równie ważna jest osobowość i zachowanie terapeuty (spokój, ciepło, poczucie bezpieczeństwa itp.).

Celami biblioterapii w ujęciu szerokim jest wzmocnienie i wzbogacanie osobistych zasobów człowieka lub modyfikacja i korekta oraz obniżenie nieprzyjemnego napięcia emocjonalnego.

Natomiast cele szczegółowe to między innymi:

1. Pokazanie, że kłopoty, problemy i niepowodzenia dotyczą też innych osób.
2. Wskazywanie różnorodnych sposobów rozwiązywania problemów.
3. Pomoc w zrozumieniu motywów postępowania innych ludzi.
4. Urealnianie spojrzenia na własną sytuację.
5. Przygotowanie do pełnienia różnych ról społecznych.
6. Wskazywanie na możliwość wyboru norm i wartości.
7. Neutralizowanie deprywacji potrzeb.
8. Rekreacja i odprężenie¹².

Stosunkowo młodą metodą terapeutyczną jest też bajkoterapia, czyli terapia za pomocą czytania baśni już istniejących lub specjalnie napisanych przez specjalistów na indywidualne zapotrzebowanie. Jest to terapia przeznaczona dla dzieci.

M. Molicka, autorka wielu bajek terapeutycznych, wyróżnia trzy gatunki bajek terapeutycznych:

- Bajki relaksacyjne – ich celem jest wywołanie odprężenia, uspokojenia. Fabuła takiej bajki zawsze dzieje się w miejscu bardzo dobrze znanym dziecku, spokojnym, przyjaznym, bezpiecznym. Bohater

wszystkimi swoimi zmysłami doświadcza miejsca, w którym przebywa, co sprawia, że również dziecko odbiera bajkę swoimi zmysłami. Jej zadaniem jest odprężyć mięśnie dziecka. Im relaks jest głębszy, tym łatwiej dziecku się odprężyć i uspokoić. Nabiera lepszego samopoczucia. Wszystkie zmartwienia oraz lęki są wyciszane, schodzą na dalszy plan. Dziecko, które posiada spokój wewnętrzny, łatwiej upora się z trudnościami.

- Bajki psychoedukacyjne – ich celem jest wprowadzanie pozytywnych zmian w zachowaniu dziecka. Bajkowy bohater zawsze przeżywa problem podobny do tego, który trapi dziecko. Dzięki temu dziecko zdobywa ważne doświadczenie, uczy się wzorów postępowania odpowiednich dla danego momentu jego życia. Bajki te wspomagają trudny proces dorastania, wskazują nowe wzory myślenia o sytuacjach lękotwórczych.
- Bajki psychoterapeutyczne – pokazują zupełnie inny sposób myślenia, który sprawia, że sytuacje lękotwórcze dziecko odczuwa w zupełnie inny, nowy sposób. Zastępczo zaspokajają one potrzeby dziecka, dowartościowują je, dają poczucie zrozumienia poprzez akceptację. Budują pozytywne emocje, nadzieję. Takie bowiem postawy prezentują bajkowi bohaterowie.

Bajki terapeutyczne, zdaniem M. Molickiej, pełnią wiele funkcji, do najważniejszych z nich należą:

- kompensacyjna,
- socjalizacyjna,
- relaksacyjna¹³.

Baśnie dają do zrozumienia, że pomyślnie, pełne satysfakcji życie dostępne jest każdemu, mimo życiowych przeciwności, lecz jedynie wówczas, gdy nie ucieka się przed pełnymi niebezpieczeństwami żywymi zmaganiem¹⁴.

Małgorzata Wiśniewska-Cabała

Przypisy:

- ¹ A. Jaworska, *Terapie w resocjalizacji – biblioterapia*, [w:] *Leksykon resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2012, s. 393.
- ² A. Kotwica, *Biblioterapeutyczna działalność Biblioteki Śląskiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zabrze*, [w:] *Młody odbiorca w kręgu lektur pożytecznych i szkodliwych*, red. K. Hes-

- ka-Kwaśniewicz i S. Gajownik, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2014, s. 221.
- ³ *Biblioterapia, czyli leczenie książką*, [online], [dostęp 15.02.2016], dostępny w Internecie: http://www.zss102.pl/PDF/PUBLIKACJE/Biblioterapia_czyli-leczenie-ksiazka.pdf.
 - ⁴ Tamże.
 - ⁵ E. Tomasik, *Czytelnictwo i biblioterapia w pedagogice specjalnej*, Wydawnictwo WSPS, Warszawa 1994, s. 10–11.
 - ⁶ A. Jaworska, *Terapie w resocjalizacji-biblioterapia*, op. cit. s. 393.
 - ⁷ Tamże, s. 394.
 - ⁸ Tamże.
 - ⁹ E. Tomasik, op. cit., s. 21–22.
 - ¹⁰ Tamże, s. 13.
 - ¹¹ I. Borecka, S. Wontarowska-Roter, *Biblioterapia w edukacji dziecka niepełnosprawnego intelektualnie*, Wydawnictwo UNUS, Wałbrzych 2003, s. 49.
 - ¹² A. Jaworska, *Terapie w resocjalizacji – biblioterapia*, op. cit., s. 394.
 - ¹³ M. Molicka, *Bajkoterapia. O lękach dzieci i nowej metodzie terapii*, Media Rodzina, Poznań 2002, s. 10–15.
 - ¹⁴ B. Bettelheim, *Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni*, Wydawnictwo WAB, Warszawa 2010, s. 50.

Bibliografia i netografia:

- Jaworska A., *Terapie w resocjalizacji – biblioterapia*, [w:] *Leksykon resocjalizacji*, Oficyna Wydawnicza IMPULS, Kraków 2012.
- Kotwica A., *Biblioterapeutyczna działalność Biblioteki Śląskiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Zabrze*, [w:] *Młody odbiorca w kręgu lektur pożytecznych i szkodliwych*, red. K. Heska-Kwaśniewicz i S. Gajownik, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2014.
- Biblioterapia, czyli leczenie książką*, [online], [dostęp 15.02.2016], dostępny w Internecie: http://www.zss102.pl/PDF/PUBLIKACJE/Biblioterapia_czyli-leczenie-ksiazka.pdf.
- Tomasik E., *Czytelnictwo i biblioterapia w pedagogice specjalnej*, Wydawnictwo WSPS, Warszawa 1994.
- Borecka I., Wontarowska-Roter S., *Biblioterapia w edukacji dziecka niepełnosprawnego intelektualnie*, Wydawnictwo UNUS, Wałbrzych 2003.
- Molicka M., *Bajkoterapia. O lękach dzieci i nowej metodzie terapii*, Media Rodzina, Poznań 2002.
- Bettelheim B., *Cudowne i pożyteczne. O znaczeniach i wartościach baśni*, Wydawnictwo WAB, Warszawa 2010.

EDUKACJA HISTORYCZNA I OBYWATELSKA

Elżbieta Straszak

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

UPAMIĘTNIE NIE OFIAR ZBRODNI KATYŃSKIEJ

21 kwietnia 2016 r. w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie zrealizowano przedsięwzięcie edukacyjne upamiętniające ofiary zbrodni katyńskiej. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Instytut Pamięci Narodowej OBEP w Katowicach we współpracy z naszą placówką.

W godzinach popołudniowych nauczyciele wraz z uczniami szkół podstawowych wzięli udział w projekcji filmu „Epitafia Katyńskie”, którą poprzedziła pogadanka wprowadzająca młodych odbiorców w niełatwą tematykę tragicznych wydarzeń 1940 r. Słowo wstępne do uczniów wygłosili: Zbigniew Gołasz i Aleksandra Korol-Chudy, pracownicy IPN OBEP w Katowicach. W krótkich poruszających epitafiach uczniowie

poznali dziewięć portretów ofiar zbrodni katyńskiej, wśród których byli: oficerowie, naukowcy, lekarze, nauczyciele, sportowcy. Po projekcji filmu młodzi uczestnicy skierowali szereg pytań do prowadzących. Dotyczyły one realiów tragicznych wydarzeń, dramatycznych losów bohaterów, pamiątek i wspomnień rodzinnych ukazanych w filmie... O swoim pradziadku śp. ppor. Mikołaju Rudence, zamordowanym w Katyniu, opowiedziała uczniom Beata Bielecka, sekretarz Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Częstochowie.

W godzinach popołudniowych Grażyna Bochenkiewicz, wicedyrektor ds. doskonalenia nauczycieli RODN „WOM” w Częstochowie, otworzyła konferencję upamiętniającą ofiary zbrodni katyńskiej. Wzięli w niej

udział nauczyciele i uczniowie gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Pani wicedyrektor podkreśliła wagę współpracy Ośrodka z IPN OBEP w Katowicach w zakresie wychowania patriotycznego i edukacji historycznej oraz we wspólnym podejmowaniu tematów związanych z pamięcią historyczną, którą należy rozwijać w młodym pokoleniu.

Anna Bielecka, prezes Zarządu Stowarzyszenia Rodzina Katyńska w Częstochowie wygłosiła wykład okolicznościowy „Słów kilka o zbrodni katyńskiej”, w którym przedstawiła historię zbrodni sowieckiej, żmudne dążenia Polaków do ujawnienia prawdy o tych tragicznych wydarzeniach i upamiętnienia ofiar.

Z kolei Zbigniew Gołasz wygłosił referat wzbogacony prezentacją multimedialną – „Franciszek Trąbalski, strażnik prawdy o Katyniu”, prezentujący wybitną postać działacza PPS, członka zbrojnego podziemia w czasach II wojny światowej, niepodległościowego działacza społecznego, obrońcy Górnoślazaków, posła na Sejm, a przede wszystkim autora opracowań demaskujących oblicze systemu komunistycznego, tj. broszury „Barbarzyński mord w Katyniu” – kolportowanej w maszynopisie oraz niepublikowanej historii Polski obejmującej lata 1918–1939 i 1939–1964.

Kolejny prelegent – Grzegorz Grześkowiak, reprezentujący Ogólnopolskie Stowarzyszenie „Rodzina Policyjna 1939” w Katowicach podjął temat „Ślasy policjanci

w dołach śmierci w Miednoje”. Nakreślił tragiczne losy funkcjonariuszy Policji Województwa Śląskiego, wziętych do niewoli po 17 września 1939 r. przez Armię Czerwoną i NKWD na wschodnich rubieżach Rzeczypospolitej, osadzonych w obozach sowieckich, w tym przede wszystkim w Ostaszkowie, następnie bestialsko zgładzonych w Kalininie, gdzie w wygłuszonej celi piwnicznej dokonywano egzekucji strzałem w tył głowy. Przedstawił również fakty związane z odnalezieniem „dołów śmierci” w Miednoje w lipcu 1991 r. oraz wybudowaniem i otwarciem tam w 2000 r. Polskiego Cmentarza Wojennego.

Konferencję zakończył pokaz filmu „Epitafia Katyńskie”.

Uczestnicy konferencji mogli również zwiedzić wystawę upamiętniającą 28 osób pomordowanych przez UB, których szczątki zostały zidentyfikowane, przygotowaną przez IPN pt. „Niech Polska Ziemia utuli ich do spokojnego snu... Ekshumacje i identyfikacje ofiar terroru komunistycznego”. Wystawa prezentowała wyniki prac ekshumacyjnych i identyfikacyjnych prowadzonych przez IPN oraz PUM w Szczecinie w ramach ogólnopolskiego projektu badawczego „Poszukiwania nieznanymi miejsc pochówku ofiar terroru komunistycznego z lat 1944–1956” oraz Polskiej Bazy Genetycznej Ofiar Totalitaryzmów.

Fot. M. Błoch

Elżbieta Straszak

Prelegenci i uczestnicy w trakcie konferencji upamiętniającej ofiary zbrodni katyńskiej

Gabriela Berbesz-Kupiec

Zespół Szkół Ogólnokształcąco-Technicznych w Lublińcu

SPRAWOZDANIE Z POBYTU NAUCZYCIELI W INSTYTUCIE YAD VASHEM W JEROZOLIMIE

W dniach od 19 do 26 października 2015 r. grupa śląskich nauczycieli gościła w Jerozolimie, zaproszona przez Instytut Pamięci Męczenników i Bohaterów Holocaustu Yad Vashem, który zajmuje się upamiętnieniem Holocaustu, ale także kształtowaniem przyszłości, aby akty ludobójstwa już nigdy więcej się nie powtórzyły.

Do uczestnictwa w programie zostali zaproszeni nauczyciele, którzy od wielu lat zajmują się tematyką Holocaustu i szeroko pojętej kultury żydowskiej. Przed zakwalifikowaniem do udziału w przedsięwzięciu przeszli oni dwustopniowe eliminacje – w Katowicach i w Warszawie. Seminarium zorganizował Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie przy współpracy Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Katowicach. Program był realizacją umowy zawartej pomiędzy rządem polskim a rządem izraelskim, więc ranga tego wydarzenia była wysoka. Seminarium sponzorowała strona izraelska. Uczestnicy pokrywali wyłącznie (jednak niemałe) koszty dojazdu, dlatego ORE zwróciła się do szkół i organów prowadzących o pomoc w dofinansowaniu szkolenia.

Grupa osiemnastu nauczycieli bardzo starannie przygotowała się do wyjazdu. Uczestnicy dwa razy spotkali się na szkoleniu w Katowicach, a sam wyjazd poprzedziło dwudniowe szkolenie w Muzeum Historii Żydów Polskich w Warszawie i w ORE w Sulejówku. Podróży towarzyszyły także niemałe emocje, gdyż tuż przed wylotem zaostriżyła się sytuacja polityczna w Izraelu.

Program pobytu w Instytucie był przebogaty: zajęcia trwały codziennie po dwanaście godzin, wypełnione emocjami warsztaty i ćwiczenia nie pozwalały na złapanie oddechu. Izraelscy koordynatorzy projektu: Alex Dancyg i Orit Margaliot przygotowali harmonogram na każdy dzień według określonego hasła:

- Dzień 1. – Wprowadzenie i życie przed wojną.
- Dzień 2. – Aspekty pedagogiczne w nauczaniu o Holokauście.
- Dzień 3. – W cieniu prześladowań.
- Dzień 4. – Ostateczne rozwiązanie – sprawy, świadkowie i ofiary, ratownicy.
- Dzień 5. – Społeczeństwo izraelskie.
- Dzień 6. – Między pamięcią i historią.
- Dzień 7. – W cieniu prześladowań.

Szczególnie zapadły w pamięć spotkania z wyjątkowymi ludźmi: rabinem wyjaśniającym zawilosci judaizmu, współczesnym poetą izraelskim, dziennikarzem opowiadającym o aktualnej scenie politycznej w Izraelu (który okazał się emigrantem z Polski).

Szczególne wzruszenie wywołało spotkanie z Ocalonymi – Chaimem Kuzinickim, który przetrwał łódzkie getto, kilka obozów koncentracyjnych, a po wyzwoleniu ważył 28,5 kg oraz Aloną Frankel, Ocalonym dzieckiem, która wraz z rodzicami ukrywała się po aryjskiej stronie.

Wagon towarowy, którym przewożono Żydów do obozów koncentracyjnych, dar Lecha Wałęsy dla Instytutu Yad Vashem. Symbol Zagłady, ale także symbol życia – urwane tory skierowane są w stronę szpitala Hadassa

Pani Frankel jest światowej sławy pisarką – autorką książeczek dla dzieci, m.in. „Nocnik nad nocnikami. Dziewczynka i Chłopak” i wspomnień z czasów Zagłady „Dziewczynka”.

*Nazwa Częstochowa na terenie Doliny Gmin.
Jest wyodrębniona na osobnym obelisku,
gdyż była to jedna z większych gmin żydowskich*

*Nazwy nieistniejących już gmin żydowskich na
terenie Doliny Gmin, jednego z kampusów Instytutu.
Na zdjęciu nazwa Lubliniec*

Elementem szkolenia było także zwiedzanie kampusu Instytutu: Doliny Gmin (autorka artykułu znalazła tam nazwę swojej miejscowości – Lubliniec – i wyróżnioną nazwę – Częstochowa), synagogi, Nowego Muzeum Historycznego i Sali Naz-

wisk, Muzeum Sztuki i Centrum Nauki. Grupa skorzystała także z zasobów Centrum Wizualnego, gdzie zgromadzone są wszystkie filmy dotyczące Żydów i Holocaustu z całego świata.

Szczególnym zainteresowaniem cieszyły się drzewka Sprawiedliwych Wśród Narodów Świata: Ireny Sendlerowej, Władysława Bartoszewskiego, Oskara Schindlera i wielu innych (od lat dziewięćdziesiątych nie sadi się drzewek, gdyż nie ma już miejsca, nazwiska Sprawiedliwych umieszcza się na specjalnych tablicach).

Przerywnikiem w absorbowaniu wiedzy była nauka tańca i pieśni izraelskich oraz zwiedzanie Starego Miasta ze Ścianą Placzu. Ze względu na napięty program prawie w ogóle nie mieliśmy czasu wolnego – jedynie momenty, kiedy mogliśmy dosłownie „pobiec do miasta”, to chwile wykrojone z nocy i odpoczynku. Jeden dzień zarezerwowano na wycieczkę na północ Izraela, do Galilei. Zwiedziliśmy i zobaczyliśmy kilka symbolicznych miejsc: Nazaret, Tabkę (gdzie Chrystus rozmnożył chleb i ryby), Kafarnaum, jezioro Genezaret i rzekę Jordan.

Wróciliśmy pełni wrażeń i wiedzy, którą będziemy przekazywać dalej.

Gabriela Berbesz-Kupiec

*Drzewko poświęcone Sprawiedliwej Wśród Narodów Świata Irenie Sendlerowej,
umieszczone przy wejściu na teren Instytutu*

EDUKACJA INFORMACYJNA

Ksymena Żurawska

Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kłobucku

PROJEKT LEKCJI Z ZAKRESU EDUKACJI CZYTELNICZEJ I MEDIALNEJ DO PRZEPROWADZENIA W KLASIE III GIMNAZJUM

Temat lekcji:

JAN PAWEŁ II – BIBLIOTECZKA PATRONA.

Realizowane hasło programu:

- Czytanie i słuchanie – uczeń odbiera komunikaty pisane, mówione, porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.
- Samokształcenie i docieranie do informacji – uczeń stosuje zasady korzystania z zasobów bibliotecznych, wyszukuje w bibliotece źródła potrzebnych mu informacji.
- Mówienie i pisanie – uczeń tworzy spójne wypowiedzi ustne oraz pisemne, plan twórczy własnej wypowiedzi, odpowiedzialnie korzysta z elektronicznych środków przekazu informacji – Internetu.

I. CELE LEKCJI:

Cel ogólny:

Przybliżenie uczniom sylwetki Jana Pawła II – jego życia i twórczości.

Cele szczegółowe:

Uczeń wie/zna:

- jakie dzieła Jana Pawła II znajdują się w bibliotece patrona/najważniejsze wydarzenia z życia Jana Pawła II,
- jakie opracowania, związane z życiem Papieża, znajdują się w biblioteczce patrona,
- jakie wydawnictwa albumowe poświęcone Janowi Pawłowi II zawiera biblioteczka patrona,
- jakie prace uczniów o Janie Pawle II znajdują się w biblioteczce patrona,
- co to jest encyklika,
- co to jest recenzja,
- adresy stron internetowych poświęconych Janowi Pawłowi II.

Uczeń potrafi:

- wymienić tytuły dzieł Papieża,
- zaznaczyć na osi czasu najważniejsze wydarzenia związane z życiem Papieża,
- wyliczyć opracowania związane z życiem Papieża,
- podać wydawnictwa albumowe łączące się z Janem Pawłem II,
- określić, czego dotyczyły prace uczniów poświęcone Janowi Pawłowi II,
- korzystać ze stron internetowych poświęconych Janowi Pawłowi II,
- podać tytuły encyklik papieskich,
- zrecenzować książki o życiu Jana Pawła II.

II. FORMY, METODY NAUCZANIA ORAZ ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Formy: indywidualna, grupowa, zbiorowa.

Metody nauczania:

- klasyczne słowne – poszukująca – heureka, metoda oglądowa, praca z tekstem,
- aktywizujące: linia czasu.

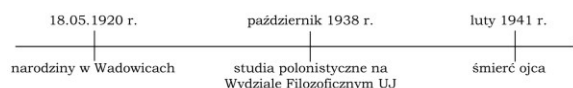
Środki dydaktyczne: pozycje książkowe z biblioteki patrona.

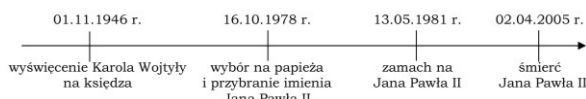
III. PRZEBIEG LEKCJI:

Wprowadzenie

Przypomnienie warsztatu informacyjnego biblioteki szkolnej. Nawiązanie do biblioteczki patrona: z jakich książek jest ona złożona?

Przypomnienie najważniejszych wiadomości łączących się z życiem Jana Pawła II i zaznaczenie ich na osi czasu.

Opracowanie nowego materiału

Podział klasy na 8 grup. Każda grupa dostaje książkę związaną z życiem i działalnością Jana Pawła II.

- Grupa 1: Cz. Ryszka, „Jan Paweł II Wielki”, Częstochowa 2005.
- Grupa 2: D. del Rio, „Karol Wielki. Życie i misja Jana Pawła II”, Częstochowa 2005.
- Grupa 3: S. Dziwisz, „Dotknąłem tej tajemnicy”, Kraków 2001.
- Grupa 4: M. Skwarnicki, „Jan Paweł II”, Wrocław 2002.
- Grupa 5: G.F. Svidercoschi, „Historia Karola Wojtyły”, Kraków 2005.
- Grupa 6: „Tato... mój przewodniku”, pr. zbiorowa, Kraków 2005.
- Grupa 7: „Pożegnanie”, tekst P. i S. Dymek, Częstochowa 2006.
- Grupa 8: P. Zuchniewicz, „Wujek Karol. Kapłańskie lata papieża”, Warszawa 2008.

Uczniowie recenzują książki według schematu:

Cześć sprawozdawcza:

1. Informacje o książce: tytuł, autor, wydawca, okoliczności wydania (jeśli są istotne), geneza utworu.
2. Krótka informacja o treści, czyli „o czym jest ta książka”. Nie streszczamy!

Cześć oceniająca:

1. Temat i podejmowane zagadnienia (czy są interesujące, czy mogą poruszyć czytelnika, czy wywołują emocje – jakie?).
2. Rzeczywistość przedstawiona w utworze (tło historyczne, obyczajowe, społeczne).
3. Akcja.
4. Język i styl.
5. Dodatkowe elementy, np. szata graficzna, ilustracje, okładka.
6. Podsumowanie – opinia końcowa. Czy warto tę książkę polecić innym?

Nauczyciel prezentuje dzieła Jana Pawła II i encykliki:

- „Tryptyk rzymski” (medytacje).
- „Przekroczyć próg nadziei” (odpowiedzi na pytania).
- „Elementarz etyczny”.

- „Przed sklepem jubilera” (dramat).
- „Nie lękajcie się!” (rozmowy z Janem Pawłem II).
- „Pieśń o Bogu ukrytym” (poezje).
- „Słowa, które zmieniły świat” (najsłynniejsze przemówienia).
- „Miłość i odpowiedzialność” (rozmowy na przełomie tysiąclecia).
- Encykliki:
 - „Ewangelium Vitae”
 - „Veritatis splendor”
 - „Redemptoris mater”
 - „Laborem exercens”.

Uczniowie przedstawiają wydawnictwa albumowe, poświęcone Janowi Pawłowi II. Nauczyciel pokazuje wybrane prace uczniów, które znajdują się w bibliotece patrona. O ile starczy czasu, podajemy uczniom adresy stron internetowych, poświęconych Janowi Pawłowi II:

- Jan Paweł II – www.dzielo.pl
- www.janpawel2.pl
- www.papa.frico.pl
- www.jp2w.pl
- www.mojpapiez.pl
- www.serwisy.gazeta.pl/JanPawelII
- www.cytaty.info/autor/ianpawelII

Podsumowanie

Zapis linii czasu i wyników pracy w grupach (w zeszycie). Odnotowanie tytułów dzieł Jana Pawła II.

Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kłobucku dysponuje biblioteczką dzieł Jana Pawła II. Są tutaj także książki jemu poświęcone. W przypadku prowadzenia lekcji w szkole, która nie nosi imienia Jana Pawła II, konieczna jest modyfikacja tematu:

- Kiedy myślę... Jan Paweł II.
- Jan Paweł II – jego dzieła i książki o nim w naszej bibliotece.
- Jan Paweł II – życie i dzieło.

Lekcję tego typu możemy przeprowadzić w gimnazjum oraz szkole ponadgimnazjalnej. Uczniowie z kłobuckiego gimnazjum są przeze mnie zapoznawani z dziełami Jana Pawła II oraz książkami o nim w czasie lekcji bibliotecznych.

Ksymbena Żurawska

EDUKACJA REGIONALNA

Anna Majewska

Katedra Geografii Politycznej i Studiów Regionalnych Wydziału Nauk Geograficznych
Uniwersytet Łódzki

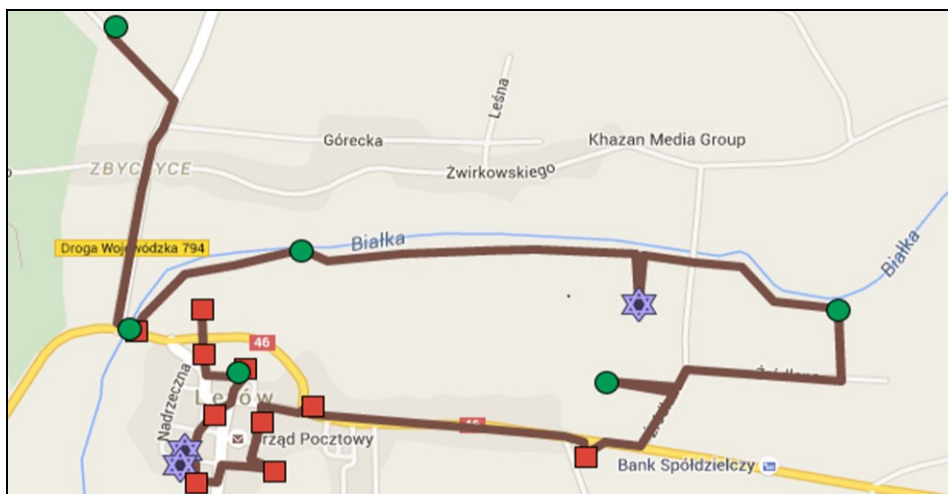
ŚCIEŻKA DYDAKTYCZNA – TEORIA I PRAKTYKA PROJEKT DLA MIEJSCOWOŚCI LEŁÓW

Treść artykułu łączy wybrane, opracowane przez autorkę założenia teoretyczne dla lokalnej ścieżki dydaktycznej z przykładowym projektem ścieżki na terenie miejsko-wiejskim – tutaj studium przypadku dla miejscowości Lełów¹. Propozycja tego typu projektu wypłynęła z potrzeby uwrażliwienia na problematykę lokalną – zwłaszcza kulturową i przyrodniczą, ponieważ dziełem następnych pokoleń będzie dokonywać się m.in. ochrona szeroko rozumianego materialnego i niematerialnego dziedzictwa pochodzenia antropogenicznego i naturalnego. Opracowanie może być narzędziem w prowadzeniu edukacji regionalnej² lub inspiracją do przeprowadzania przez nauczycieli zajęć terenowych oscylujących wokół tematyki historyczno-przyrodniczej na terenie innych, małych miejscowości. Bezpośrednią pomocą dydaktyczną jest opracowana przez autorkę mapa z wyznaczoną trasą i poszczególnymi przystankami terenowymi.

Podstawowymi założeniami projektu są: uzupełnienie w wybranych kwestiach stanu wiedzy na temat środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego Lełowa oraz wskazanie nowych metod w przeprowadzaniu ścieżek dydaktycznych.

Ścieżka dydaktyczna adresowana jest przede wszystkim do młodzieży, ponieważ niezwykle ważnym jest, aby zainteresować młodych ludzi problematyką „małych ojczyzn”, szczególnie w świecie zdominowanym przez procesy globalizacyjne prowadzące do konstytuowania się kultury uniwersalnej, posługującej się wzorcami niegdyś obcymi dla naszego kręgu kulturowego. Nieubłagane dochodzi przy tym, szczególnie w dobie postępującej cyfryzacji, do wytrzebienia kultury rodzimej, czy nawet dezintegracji społeczności lokalnych. Rodzi to nieuniknione konflikty pomiędzy tym co regionalne a globalne. Priorytetem jest zatem, aby rozwój osobowy postępował bez oderwania od historii, szczególnie regionalnej, kształtującej tożsamość młodego człowieka. Ścieżki dydaktyczne służą również podnoszeniu świadomości kulturowej lokalnych społeczności, a w związku z tym kształtowaniu postaw odpowiedzialności za region i uwrażliwieniu na problemy ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, również poprzez promowanie aktywnego włączania się do udziału w życiu społeczne miejscowości. Ponadto stanowią zachętę do odbywania pieszych lub rowerowych wycieczek po okolicy zamieszkania. Zaprojektowana dla Lełowa ścieżka kształtuje ponadto potrzebę tolerancji religijnej oraz pamięci o wspólnym polsko-żydowskim dziedzictwie.

Projekt ścieżki zaproponowany przez autorkę nie zakłada instalacji stałych terenowych tablic informacyjnych na poszczególnych przystankach, ponieważ ich sytuowanie jest często problematyczne³. Dobrą alternatywą wydaje się mapa z zaznaczonymi punktami terenowymi, którą można posługiwać się zarówno w formie elektronicznej jak i drukowanej. Autorka zrealizowała projekt takiej mapy dla ścieżki dydaktycznej w miejscowości Lełów za pomocą platformy Google Maps⁴ (ryc.1). Zastosowanie takiego rozwiązania umożliwia modyfikację ścieżki w przyszłości, w zależności od poszerzenia stanu wiedzy o obiektach (możliwość dodawania nowych informacji, zmiany trasy, dodawania punktów terenowych – wszystko bez generowania dodatkowych kosztów związanych z eksploatacją – ogólnodostępność informacji).

Ryc. 1. Trasa ścieżki dydaktycznej – Lelów (opracowanie własne)

Wprowadzeniem do tematyki ścieżki będzie zarys dziejów miejscowości, którego treść skupia się wokół zagadnień ważnych dla poszczególnych punktów terenowych. Na potrzeby projektu omówione zostaną wybrane przez autorkę elementy dziedzictwa, zarówno łatwe do zidentyfikowania w przestrzeni miasta, jak i te, których obecność jest rudymenarna. Warto więc zaznaczyć, że opracowanie nie wyczerpuje tematyki kulturowego dziedzictwa Lelowa⁵.

Lelów powstał jako osada targowa wraz z położonym na wzgórzu grodem książęcym Konrada Mazowieckiego, aby za panowania Kazimierza Wielkiego przekształcić się w prężnie rozwijające się średniowieczne miasto. Po powstaniu styczniowym pozbawiona praw miejskich zapomniana osada, dzisiaj jest sołectwem predestynującym do rangi ośrodka turystycznego w regionie pogranicza Jury Krakowsko-Częstochowskiej. W początkach swojego istnienia (prawdopodobnie w XIII w.) Lelów tworzył zespół osadniczy, na który składały się dwa elementy: gród i osada targowa. Pierwszy z nich zlokalizowany był w północnej części wzgórza miejskiego, w miejscu nieistniejącego dzisiaj zamku. Pierwsza osada określana mianem Lelów utworzona została w miejscu dzisiejszej wsi Staromieście – gdzie należy upatrywać początków Lelowa jako miejscowości (o tej nazwie). Jeśli jednak sprawa dotyczy pierwszej osady, jaka istniała w centrum dzisiejszego sołectwa, to mowa tu o ośrodku targowym poświadczonym w dokumentach w 1250 roku. Gród położony na wzgórzu udokumentowany został w 1246 roku, kiedy wzniesiono go z inicjatywy książąt: Konrada Mazowieckiego, jego syna Kazimierza i Mieszka Opolskiego⁶. Niedługo po założeniu gród został zburzony przez Bolesława V Wstydlwego. Ponownie obwarował go syn założyciela grodu – książę Kazimierz Kujawski w 1261 roku. To wówczas, już w okresie względnej stabilizacji politycznej ziem, zaczęła rozwijać się nowa osada Lelów⁷. Usytuowana była na płaskowyżu „oddzielonym na północnym zachodzie i północy skarpami terenowymi” jak podaje J. Widawski (1973, s. 237).

Ostateczne ukształtowanie przestrzenne miasta średniowiecznego dokonało się za panowania Kazimierza Wielkiego (prawdopodobnie w drugiej połowie jego panowania w latach 1350–1370), kiedy to otoczono Lelów murami obronnymi długości ok. 1 km⁸, wzniesiono zamek i klasztor franciszkanów⁹, obok istniejącego już prawdopodobnie kościoła farnego. Lelów powstał zatem jako miasto królewskie lokowane na prawie niemieckim. Jego powierzchnia wewnątrz murów wynosiła ok. 11 ha¹⁰. Rozbudowa osady następowała od terenów zlokalizowanych wokół utworzonego w centrum kwadratowego rynku miejskiego. Wytyczone od niego prostopadłe ulice wyznaczyły dziewięć kwartałów zabudowań. Pozostały teren przebiegający pasem wzdłuż muru pozostał wolny od zabudowań do I połowy XIX wieku. Zmiany w zabudowie na przestrzeni wieków można dostrzec przy porównaniu m.in. zdjęć archiwalnych z widokiem obecnym tych samych miejsc (ryc. 2., ryc. 3.). W czasie II wojny światowej większość miejscowości uległa spaleni, dlatego zachowały się tylko nieliczne obiekty drewniane – m.in. zabytkowy zespół stodoł drewnianych położony nieopodal ul. Krakowskiej.

Ryc. 2. Zmiany w zabudowie rynku lelewskiego.

Źródło fotografii archiwalnych:

Galas M., 2006 (artykuł Edyty Gawron),

Białowas A., Nowak M., 2012,

fotografia współczesna: A. Majewska

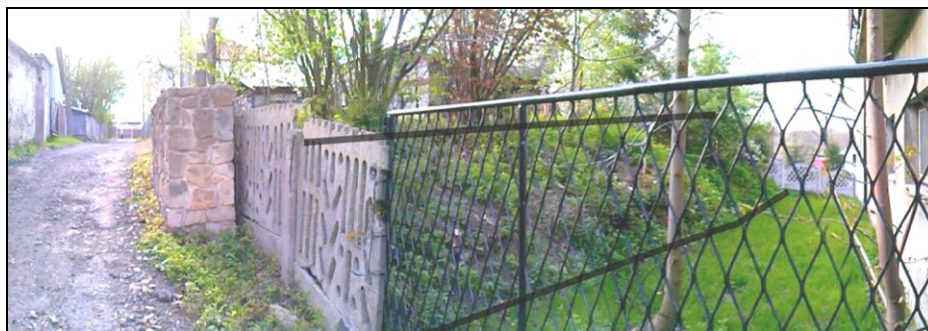
Ryc. 3. Zmiany w fizjonomii zabudowy Lelewa.

Źródło fotografii archiwalnych:

Galas M., 2006 (artykuł Edyty Gawron),

fotografie współczesne: A. Majewska

We współczesnym układzie centrum sołectwa widocznie wyraźny jest zarys przebiegu niezachowanych murów obronnych¹¹ wyznaczony przez drogi i linię drzew. W terenie czytelne są relikty fos – współcześnie o roli rowów melioracyjnych oraz wały ziemne będące pozostałością obwarowań kamiennych (ryc. 4.). Ponadto dróżka prowadząca najpierw z centrum wzgórza zamkowego (cmentarza), potem w kierunku miasta, wyraźnie niewspółkształtna do współczesnej sieci komunikacyjnej, stanowi prawdopodobnie linię przebiegu drewnianego średniowiecznego mostu prowadzącego nad terenami bagnistymi, a łączącego niegdyś zamek z Bramą Częstochowską.

Ryc. 4. Wał ziemny – relikty obwarowań miasta średniowiecznego (fot. A. Majewska)

Trasa ścieżki dydaktycznej obejmuje 19 przystanków terenowych (długość trasy ok. 5 km). Jej przejście jest zaplanowane na ok. 1,5–2 godzin zegarowych. Rozpoczyna się na terenie dawnego **wzgórza zamkowego** (nr 1 na mapie). Usytuowany był tu zamek lelewski wzniesiony z inicjatywy Kazimierza III Wielkiego. Interesujący jest jednak fakt, że nie była to pierwsza budowla obronna, jaka pojawiła się w tym miejscu. To Władysław Łokietek w latach 1289–1290 wybudował na owym wzgórzu drewniany zamek obronny (Laberschek 1991, s. 112–113). Wszakże miejsce to w średniowieczu stanowiło doskonały punkt pod względem geograficznym i strategicznym. Być może dzisiaj można by podziwiać średniowieczne zabudowania, gdyby nie okres zaborów, kiedy to rząd pruski na początku XIX wieku wydał decyzję o rozebraniu obiektu. Na wzgórzu istnieją relikty obwarowań zamkowych, ale ich przebieg jest słabo widoczny w terenie – dostrzegalny najwyraźniej w okresie wiosennym, przy niezbyt bujnej roślinności (ryc. 5.). Obecnie na wzniesieniu znajduje się stary cmentarz parafialny, urządzony w miejscu zamku już w 1831 roku (Laberschek 1991, s. 114), na którego terenie znajdują się m.in. zbiorowy grób żołnierzy poległych we wrześniu 1939 roku oraz mogiła poległych w czasie powstania styczniowego.

Ryc. 5. Relikty zewnętrznych murów zamku (fot. A. Majewska)

Spoglądając ze wzgórza zamkowego w kierunku miasta, jeszcze w XIX wieku ujrzelibyśmy okazały **zespół klasztorny** (nr 2 na mapie), jaki znajdował się w miejscu obecnej plebanii (zbudowanej w latach 30. XX wieku). Klasztor ufundowany został przez Kazimierza III Wielkiego w roku 1357. Władca ten sprowadził do niego z Krakowa zakonników – franciszkanów. Zabudowania ulegały, podobnie jak kościół parafialny, pożarom i dewastacji. Po śmierci ostatniego zakonnika w 1819 roku (Gogola 2004, s. 404, 415) budynki zaczęły niszczyć¹². Niewątpliwie wpływ na to miała polityka zaborcy pruskiego, która dążyła do ograniczenia roli Kościoła katolickiego. Fragment klasztornych fundamentów można obejrzeć przy zabudowaniach plebanii.

Następny posterunek terenowy na trasie to **kościół pw. św. Marcina** (nr 3 na mapie) – jego sylwetka stanowi dominantę krajobrazową wsi. Świątynia wzniesiona została za panowania Kazimierza III Wielkiego, początkowo nosiła znamiona budowli w stylu romańskim. Co najmniej dwukrotnie uległa doszczętnemu zniszczeniu, co wpłynęło na zmiany architektoniczne – wzniesiono m.in. smuklejszą i wyższą wieżę. Brama kościelna wraz z ogrodzeniem powstała w XIX wieku¹³. Na ścianie kościoła znajdują się herby wyciosane w kamieniu: herb Łabędź i herb Doliwa (ok. XIV w.), (ryc. 6.). We wnętrzu znajduje się obraz Matki Boskiej Pocieszenia (Lelowskiej). Ten otoczony czcią wizerunek Maryi pierwotnie umieszczony był w kościele franciszkańskim, następnie przeniesiony został do kościoła parafialnego (ok. roku 1830). Obraz uległ zniszczeniu lub został zgrabiony przez Niemców 4 września 1939 roku. Kopię, którą teraz oglądamy wykonano w 1948 roku. W kościele znajduje się również figura Pana Jezusa Ukrzyżowanego. Jest to otoczona szczególnym pietyzmem figura barokowa z XVIII wieku. Historia kultu sięga września 1939 roku, kiedy wojska niemieckie po wkroczeniu do wsi podpaliły m.in. kościół. Oprawcy zmusili kilku mieszkańców do podpalenia krzyża, ale lelowianie sprzeciwili się temu, w wyniku czego ponieśli bohaterską śmierć z rąk oprawców. Pomimo doszczętnego zniszczenia świątyni figura pozostała nienaruszona, co uznano za cud. Na terenie kościelnym znajduje się również **pomnik przyrody – klon zwyczajny** (nr 4 na mapie). Drzewo ma obwód 310 cm¹⁴.

Ryc. 6. Herby Łabędź i Doliwa umieszczone na murze kościelnym (fot. A. Majewska)

Wartym uwagi jest również **układ urbanistyczny starego miasta** (nr 5 na mapie). Obejmuje rynek wraz z przyległymi ulicami. Przetrwał od średniowiecza do dziś w niemal niezmienionej formie, zdradza więc królewski rodowód osady. Niegdyś targowy, kwadratowy rynek – obecnie nie pełni pierwotnej funkcji, a o przeszłości informuje znajdujący się tu pomnik Kazimierza III Wielkiego. W jego obrębie podczas ostatnio dokonanej zmiany nawierzchni ulic podjęto ratunkowe badania archeologiczne, które ujawniły m.in.: relikty dawnych rynkowych jatek, średniowieczną drewnianą nawierzchnię ulicy oraz pochówki ciałopalne z okresu przed powstaniem osady średniowiecznej. Nie zapominajmy o zabytkowej zabudowie przyrynkowej – domy pod nr 13 i 19 to ponadstuletnie relikty dawnej niskiej zabudowy miasteczka.

Stąd niedaleko do zbiegu ulic Handlowej i Ogrodowej. Kiedyś na pewno mijalibyśmy się właśnie z chasydami spieszącymi na modlitwy do synagogi. Dlaczego? Przed II wojną światową Lelów był miasteczkiem dwóch kultur: polskiej i żydowskiej, miejscem współistnienia dwóch religii: chrześcijaństwa i judaizmu. Po kilku godzinach od zgaszenia szabasowych świec, odbywały się dzwony na pierwszą niedzielą mszę. Dzisiaj chór kościelny słyhać często, podczas gdy pieśni w języku jidysz dźwięczą najczęściej jedynie podczas obchodów jorcaitu (rocznicy śmierci) słynnego cadyka, kiedy ciągną do jego grobu pielgrzymki chasydów odzianych w czerni chałatów. Dawid ben Shlomo Biderman urodził się w Lelowie w 1746 roku. Podczas poszukiwania swojej drogi do Boga zainteresował się chasydyzmem¹⁵ i został uczniem już wówczas uznanego Elimelecha Lippmana – cadyka z Leżajska. Dawid dzięki swoim przepowiedniom i mądrości szybko zyskał uznanie lokalnej społeczności żydowskiej, a później sława o nim dotarła nawet w odległe regiony przedwojennej Polski. Podobno powiedział, że rocznica jego śmierci nigdy nie przypadnie w sobotę i... o dziwo nie przypada. Dzień jego śmierci – 7 sh'vat 5574 roku w kalendarzu gregoriańskim był 28 stycznia 1814 roku. Jednak według kalendarza hebrajskiego ta data wypada w różne dni stycznia lub lutego. Chasydzi przybywając do Lelowa, modlą się u grobu cadyka wierząc, że jego dusza zstępująca wówczas na ziemię zabierze ich prośby spisane na kwiltechach (karteczkach) prosto przed oblicze Boga.

Pierwszy cmentarz żydowski, założony ok. 1566 roku, znajdował się w rejonie ul. Krakowskiej, przy drewnianych stodołach. Miejsce cmentarza potwierdzone zostało przez mieszkańca Lelowa – podczas prac gospodarskich natrafiono na szczątki ludzkie. My znajdujemy się obecnie tuż obok **starego cmentarza żydowskiego** (nr 6 na mapie). Założony został w XVII wieku, a użytkowano go do pierwszych dekad XIX wieku. Zdeastrowany przez Niemców w czasie II wojny światowej. Na terenie cmentarza znajduje się grób cadyka Bidermana, współcześnie w nowo wybudowanym okazałym budynku (ohelu). W wyniku braku danych na temat obszaru cmentarza autorka przeprowadziła jego inwentaryzację terenową. Jej wyniki zaprezentowano w formie graficznej (ryc. 7.). Warto zwrócić uwagę na nieliczne, lecz obecne na cmentarzu macewy. Przywiezione na jego teren z różnych części miasteczka posiadają charakterystyczną i interesującą ornamentykę.

INWENTARYZACJA TERENU STAREGO CMENARZA ŻYDOWSKIEGO	
 motyw roślinny typowy dla grobów kobiet Tu spoczywa, młoda kobieta Rebeka (Ryfka)	Na terenie cmentarza zidentyfikowano 9 fragmentów macew oraz jeden w całości zachowany kamień nagrobny. Wszystkie wykonane zostały z piaskowca i posiadają różnorodną ornamentykę. Obecnie w większości ustawione są pod ogrodzeniem cmentarza (wskazane utworzenie lapidarium), którego teren jest nieuporządkowany (wcześniej teren zajęty przez pawilon handlowy). Poniżej przedstawiono najlepiej zachowane macewy wraz z tłumaczeniem inskrypcji i charakterystyką.
 dłonie zefknięte w geście błogosławieństwa są znakiem, że zmarły należał do kapłanów kohenów Tu jest pochowany mężczyzna stary i sędziwy, szanowany (dalej nieczytelne)	pozostałości niebieskiej polichromii (ze względu na małą trwałość rzadko się zachowuje)
 korona jest symbolem świadczącym tym, że zmarły był głową rodziny ale oznacza również pobożność i mądrość (uczony w księgach judaizmu) nazwiska na nagrobkach pojawiają się bardzo rzadko zwyczaj umieszczania ich stał się powszechniejszy w XX wieku, dlatego nagrobek pochodzi prawdopodobnie z początku ubiegłego stulecia i znajdował się na nowym cmentarzu. Nazwisko Eisenberg (od „żelazo”) ma austriacki rodowód (należane w okresie zabioru) Tu został pochowany, mąż szanowany, uczciwy, prosty nasz nauczyciel (Rabin/uczony) Isaac Asher syn naszego nauczyciela (Rabina/uczonego) Mojżesza Jonasza błogosławionej pamięci Eisenberg	
 Ten dzień pozostanie w naszej pamięci. Tu jest złożona niewiasta sędziwa i niewinna skromna i uczciwa kobieta (zameżna) Bibiana Esther córka reb litościwego (imię-?) błogosławionej pamięci odeszła w chwale, dnia 12 miesiąca Tishri roku 673 wg skróconej daty Niech jej dusza będzie włączona w wieniec życia wiecznego to rok 5673 (środkowa liczba nieczytelna) co oznacza, że nagrobek można datować na przedział lat 1862-1922 (prawdopodobnie pochodzi z nowego cmentarza żydowskiego zlokalizowanego przy rzece Białce	 fotografie, tłumaczenie inskrypcji i opracowanie Anna Marwka

Ryc. 7. Opracowanie prezentujące wyniki przeprowadzonej przez autorkę inwentaryzacji terenu starego cmentarza żydowskiego

Po przeciwnej stronie ulicy (Ogrodowa 3) zobaczymy **budynek synagogi** (nr 7 na mapie). Powstał w XVIII wieku, ale w wyniku przebudowy zatracił swój pierwotny wygląd (front był niegdyś zdobiony gwiazdą Dawida). We wnętrzu znajduje się Aron ha kodesz i prowizoryczna bima – ustawione w kierunku wschodnim. Budynek ponownie pełni swoją pierwotną funkcję domu modlitwy podczas corocznego jorcaitu, a od 2002 roku znajduje się tam również mykwa (którą warto obejrzeć) służąca przyjeżdżającym chasydzkim pielgrzymom.

Następnie zatrzymujemy się przy **zespole stodół drewnianych** (nr 8 na mapie) – tworzą go obiekty z II poł. XIX wieku oraz początku XX wieku, obecnie o charakterze skansenu (ryc.8.). Idąc w kierunku zachodnim natrafimy na **relikt średniowiecznej fosy** (nr 9 na mapie). Trudne do zauważenia, lecz niezwykle interesujące są również **relikty murów obronnych** (nr 10 na mapie).

Ryc. 8. Zespół stodół drewnianych (fot. A. Majewska)

Badania archeologiczne z 1992 roku wykazały obecność fragmentów XIV-wiecznych obwarowań utworzonych z łamanego kamienia wapiennego („Informator Archeologiczny” 1997, s. 104). Zwróćmy również uwagę na **pomnik św. Floriana** (nr 11 na mapie) przy ul. Szczekocińskiej – postument pochodzi z czasów zaborów. Stał na nim pomnik cara Mikołaja II – po I wojnie światowej zatopiony przez ludność w rzece. Później na tym samym postumencie ustawiono obecną figurę świętego. Ciekawymi obiektami są murowane kapliczki. Przemierzając się dalej tą samą ulicą, ujrzymy jedną z nich – **kapliczkę św. Barbary** (nr 12 na mapie), (XVIII/XIX w.), zbudowaną na miejscu po cmentarzu cholerycznym (ryc.9.).

Ryc. 9. Kapliczka św. Barbary (fot. A. Majewska)

Na północ od kapliczki, po przeciwnej stronie ulicy, znajdziemy zarośnięte i podmokłe zagłębienia, częściowo wypełnione wodą – są to **formy krasu reprodukowanego** (nr 13 na mapie). Powstają na skutek powolnego osiadania niekrasowięjących skał (środkowo-

kredowych i plejstocénskich piasków) nad miejscami ubytku ługowanej skały węglanowej. Tworzą się w ten sposób formy o kształcie przeważnie owalnym, głębokie do 7 metrów, o średnicy od 10 do 400 metrów. Wszystkich form jest około 45 na terenie wsi. Znajdują się w większości u podnóża progu kredowego oraz na terasach rzecznych Białki Lelowskiej i Halszki. Idąc do końca ul. Źródlanej, a następnie w kierunku rzeki dojdziemy do **źródła „Zimiąca”** (nr 14 na mapie). Powstanie źródła związane było z przecięciem poziomu wodonośnego w wyniku postępującej erozji rzecznej i odsłaniania kolejnych warstw skalnych. Wody wypływające szczelinami skalnymi są bogate w węglan wapnia, absorbowany przez wodę. Przeciętna mineralizacja tego źródła wynosi 203 mg/l. (Absalon 2007, Matysik 2007, Drzał 1988), a jego wody nadają się do spożycia. Źródło znajduje się na prawym brzegu Białki Lelowskiej w dużej niszy, wciętej w terasę wyższą w pobliżu uskoku. Podłoże budują tutaj margle twarde, opoki i wapienie. Na wycieczkę do źródeł i jaskini warto zabrać kalosze. Idąc drogą polną wzdłuż rzeki, mijamy po prawej stronie założony w XIX wieku w pobliżu Białki **nowy cmentarz żydowski** (nr 15 na mapie), (ryc. 10.).

Ryc. 10. Miejsce po nowym cmentarzu żydowskim (fot. A. Majewska)

Nie pozostał po nim właściwie żaden ślad. Zniszczono go podczas II wojny światowej. Prawdopodobnie kilka pochodzących z niego macew znajduje się teraz na terenie starego kirkutu. Miejsce cmentarza zaznaczone jest niewielkim pagórkiem ziemnym. Nieco dalej, stojąc na brzegu rzeki, możemy dostrzec **źródło (jaskinię) „Szczelinę”** (nr 16 na mapie) – jest to forma fluwiogeniczna, erozyjna, powstała w wyniku sufozji źródła „Szczelina”. Jaskinia utworzyła się na poziomie lustra wód podziemnych (ryc. 11.).

Ryc. 11. Jaskinia Szczelina (fot. A. Majewska)

Ma długość ok. 32 metrów, lecz jej korytarze są wąskie i niskie. Miejscami na ścianach obecne są niewielkie konkracje żelaziste. Jaskinię wypełnia potok stanowiący wypływ wód podziemnych. Niestety nie możemy już oglądać **drewnianego młyna** (nr 17 na mapie) przy ul. Żareckiej 8 (ryc. 12.).

Ryc. 12. Młyn wodny spalony w 2014 roku (fot. A. Majewska)

Wzniesiony został pod koniec XIX wieku, a spalił się w 2014 roku. Młyn w Lelowie pojawił się prawdopodobnie wraz z lokacją miasta w pierwszej połowie XIV wieku (Laberschek 2006, s. 9). Niemniej to właśnie w tym miejscu najokazalej prezentuje się **koryto rzeki Białki Lelowskiej**¹⁶ (nr 18 na mapie). Niewykluczone, iż jej nazwa wywodzi się od jasnych skał budujących podłoże, w którym powstało jej koryto¹⁷. W obrębie Lelowa jest ciekim wąskim – tylko fragmentarycznie jego szerokość przekracza 5 metrów. Białka Lelowska od źródła, do momentu gdy w Lelowie skręca pod kątem 90° w stronę wschodnią, jest uregulowana, a jej dolina zmeliorowana. Do rzeki uchodzą dwa dopływy przebiegające przez miejscowość – są to, w kolejności od źródła, lewobrzeżne: Halszka¹⁸ oraz Dopływ spod Lgoty Błotnej. Aby dojść do ostatniego punktu należy kierować się ul. Koniecpolską na północ, gdzie rozciąga się najlepszy widok na **kredowy Próg Lelowski** (nr 19 na mapie). Jest to kuesta górnokredowa, w okolicach Lelowa jej wysokość dochodzi do 30 metrów (ryc. 13.).

Ryc. 13. Widok na kredowy Próg Lelowski (fot. A. Majewska)

Miejscowość Lelów charakteryzuje bogactwo obiektów przyrodniczych i kulturowych, a stworzony przez autorkę ich swoisty przegląd (w postaci ścieżki dydaktycznej) umożliwia wykorzystanie wiedzy w zajęciach praktycznych z młodzieżą lub może posłużyć indywidualnemu poszerzaniu wiedzy.

Anna Majewska

Przypisy:

- ¹ Kryterium wyboru miejscowości do zaprezentowania przebiegu przykładowej ścieżki dydaktycznej było tutaj subiektywne – wiązało się z poczynionymi przez autorkę szczegółowymi badaniami kameralnymi (głównie literaturowymi) oraz terenowymi w wymienionej miejscowości.
- ² Edukacji regionalnej dla szkół gminy Lelów, jak również całego powiatu częstochowskiego.
- ³ M.in. stosunki własnościowe działek w obrębie miejscowości często kolidują z założeniami ścieżki edukacyjnej.
- ⁴ Ścieżka dostępna jest pod adresem internetowym:
https://www.google.com/maps/d/edit?mid=z1OPtTXez_nM.kTC034Q4b3xc&msa=0.
- ⁵ W przyszłości proponowaną trasę można rozszerzyć w szczególności o miejsca historyczne związane z dziejami miejscowości np. w średniowieczu.
- ⁶ Rozbudowa grodu była następstwem wojen o Małopolskę, toczonych przez Konrada I Mazowieckiego przeciwko Bolesławowi Wstydliwemu oraz Henrykowi Brodatemu.
- ⁷ Lokacja osady nastąpiła z pewnością przed 1341 rokiem (Laberschek 2006), jednak dokładna data nie jest znana, ponieważ źródła nie precyzują, czy dotyczy Lelowa czy Staromieścia. Pewne wnioski wyciągnąć można z bulli papieża Innocentego IV dla klasztoru Kanoników Regularnych na Piasku we Wrocławiu. Jest w niej zapisane, że w 1250 roku klasztor dysponował targiem i kilkoma karczmami w Lelowie. Po tym roku brak jest zapisów o własności kanoników w tej miejscowości. Może to oznaczać, że w tym właśnie czasie nastąpiła ponowna lokacja osady na tym miejscu, a majątek lełowski został tym samym przejęty przez panującego (wpierw przez Konrada I Mazowieckiego i niedługo potem przez Bolesława V Wstydliwego), (Laberschek 1991).
- ⁸ Prawdopodobnie w linii obwarowań znajdowała się wieża zwana „męczarnią” pełniąca funkcję więzienia („Tygodnik Ilustrowany”).
- ⁹ Klasztor jest jedną z 42 budowli sakralnych, natomiast zamek jedną z ok. 50 budowli warownych wzniesionych za panowania tego króla. Według kroniki Janka z Czarnkowa Lelów był jednym z 19 miast otoczonych murami dzięki staraniom monarchy (Widawski 1973).
- ¹⁰ Wg obliczeń autorki. Poprawki naniesione do obliczeń J. Widawskiego, który określił powierzchnię błędnie jako 7,5 ha.
- ¹¹ Mury zaczęły niszczyć od połowy XVIII wieku. W 1789 roku dokonano pierwszej ich rozbiórki – głównie dotyczyło to bramy Nakielskiej. Zrujnowane mury otaczały częściowo miasto (prawdopodobnie, głównie od strony klasztoru i kościoła, ponieważ obwarowania stanowiły jednocześnie ogrodzenie zespołów sakralnych) jeszcze w pierwszej połowie XIX wieku. Dalsze oficjalne prace rozbiórkowe trwały w latach 1848–1870 (Widawski 1973). Kamieni użyto do budowy dróg („Tygodnik Ilustrowany”).
- ¹² Więcej [w:] Z. Gogola, *O istnieniu franciszkańskiego klasztoru w Lelowie w latach 1357–1820*, [w:] *Nasza Przeszość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce*, Kraków 2004.
- ¹³ Więcej o kulcie cudownego obrazu i jego dziejach [w:] Z. Zaborski, *Historia kultu Matki Boskiej Pocieszenia w Lelowie*, „Przegląd Tomistyczny”, Warszawa 1988.
- ¹⁴ Źródło: Gmina Lelów: Pomniki przyrody na terenie gminy Lelów, <http://www.lelow.pl/index.php/inne/pomniki-przyrody.html>, [dostęp: 19.02.2014 r.].
- ¹⁵ Chasydyzm to ruch religijny, odłam judaizmu ortodoksyjnego, którego początki sięgają XVII wieku (Laberschek 2006, s. 41–42). Swój rozkwit przeżywał w wiekach XVIII i XIX. Główne jego cechy to modlitwa wyrażana pieśnią i tańcem, a kontakt ze świętym człowiekiem – cadykiem (ta reguła łamie podstawowe prawo judaizmu, które mówi jedynie o świętości Boga), słuchanie jego rad i naśladowanie go prowadzą ku zbawieniu, ponieważ cadyk jest „łącznikiem” pomiędzy wiernym a Stwórcą (rolę tę wypełnia również po śmierci, dlatego tak ważna jest modlitwa przy ohelu w rocznicę jego śmierci, kiedy dusza schodzi na Ziemię).
- ¹⁶ Na terenie sołectwa długość rzeki wynosi około 4 km, całkowita ok. 19 km.
- ¹⁷ Wśród dopływów Pilicy znajdują się również dwie rzeki „Czarne”, które analogicznie do rzek określanych jako „Białki”, w tym przypadku płyną w krajobrazie lasów i torfowisk. Tak więc z dużym prawdopodobieństwem nazwa „Białka” odnosi się właśnie do charakteru podłoża.
- ¹⁸ Nazwa rzeki nawiązuje do zdrobnienia od dawnej formy imienia Elżbieta – czyli Halżbieta.

Bibliografia:

- Absalon D., *Charakterystyka hydrologiczna i termika wybranych źródeł w zlewni Białki Lełowskiej*, [w:] P. Jokiel, P. Moniewski, M. Ziulkiewicz red., *Źródła Polski. Wybrane problemy krenologiczne*, UŁ 2000.
- Drzał M., *Ochrona przyrody Niecki Nidziańskiej*, [w:] *Studia Ośrodka Dokumentacji Fizjograficznej*, t. XVI, 1988.
- Galas M., *Żydzi lełowscy, obecność i ślady*, 2007.

- Gogola Z., *O istnieniu franciszkańskiego klasztoru w Lelowie w latach 1375–1820*, [w:] *Nasza Przyszłość. Studia z dziejów Kościoła i kultury katolickiej w Polsce*, Kraków 2004.
- „Informator Archeologiczny”. Badania rok 1992, Ośrodek Dokumentacji Zabytków, Warszawa 1997.
- Laberschek J., *Częstochowa i jej okolice w średniowieczu*, Instytut Historii PAN, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego „Societas Vistulana”, Kraków 2006.
- Laberschek J., *Sieć osadnicza okolic Mstowa i Lelowa w I połowie XIII wieku. Problem granic Opola Mstowskiego*, [w:] *Studia Historyczne*, PAN – Oddział w Krakowie, z. 4, Ossolineum, Kraków 1991.
- Matysik M., *Chemizm i jakość wybranych źródeł w zlewni Białki Lelowskiej*, [w:] P. Jokiel, P. Moniewski, M. Ziulkiewicz red., *Źródła Polski. Wybrane problemy krenologiczne*, UŁ 2007.
- „Tygodnik Ilustrowany” 16 grudnia 1876 nr 51 (artykuł B. Olszowskiego z drzeworytem).
- Widawski J., *Miejskie mury obronne w państwie polskim do początku XV wieku*, wyd. MON, Warszawa 1973.

EDUKACJA EUROPEJSKA

Ryszarda Badura

Gminny Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 4 w Więckach

„RUSZAJMY DO EUROPY!” – Z PROGRAMEM ERASMUS+ DO PORTUGALII

Nauczyciele Gminnego Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 4 w Więckach po raz kolejny wzięli udział w projekcie Erasmus+. Trudno opisać radość, jaka nam towarzyszyła, gdy zobaczyliśmy nazwę naszej szkoły na liście wniosków zaakceptowanych przez Agencję Narodową programu Erasmus+ w edycji 2015. Rok wcześniej nasi nauczyciele uczestniczyli w projekcie w Wielkiej Brytanii.

Tym razem pojechaliśmy do Portugalii. Głównym celem mobilności była obserwacja pracy (tzw. Job-shadowing) przedszkoli i szkół podstawowych. Pierwsza grupa nauczycieli była zainteresowana pracą przedszkoli i klas młodszych szkoły podstawowej. Drugi wyjazd był ukierunkowany na obserwację klas starszych. Każda wizyta trwała tydzień, pierwsza miała miejsce we wrześniu, druga w październiku 2015 roku.

Organizacją pobytu zajęło się Mobility Friends z Barcelos. Jest to instytucja przygotowująca dla uczestników projektów europejskich wizyty w placówkach oświatowych i ośrodkach doskonalenia nauczycieli, spotkania z władzami oświatowymi i samorządowymi, organizująca staże dla uczniów szkół średnich, a także opracowująca program kulturalny, mający na celu zapoznanie

uczestników z historią, dorobkiem cywilizacyjnym i życiem codziennym w Portugalii.

Tak nas witano na lotnisku w Porto

W Mobility Friends pracuje kadra międzynarodowa: Portugalczycy, Polacy, Ukraińcy, Włosi, Turcy, Francuzi, Serbowie, Węgrzy, Litwini. Często są to młodzi wolontariusze, którzy w ten sposób poznają współczesną Europę i doskonałą umiejętność komunikacyjną.

Miejscem docelowym obu naszych mobilności było miasto Barcelos w północnej Portugalii w rejonie Bragi i Porto. Bazę noclegową stanowił hotel w Apulii, uroczej wiosce nad brzegiem Atlantyku. Obserwacje prowadziliśmy nie tylko w placówkach w Barcelos, ale również w okolicy.

Przed szkołą w Apulii

Każdy z uczestników przywiózł wiele osobistych wrażeń i spostrzeżeń, którymi dzielimy się z innymi nauczycielami:

– Szkoły i przedszkola portugalskie to placówki kolorowe i czyste, w których dzieci są dobrze strzeżone. Drzwi wejściowe są zamknięte i otwierane przez specjalnie wyznaczone do tego osoby. (...) Kąciki zabaw bardzo przypominały te, które mamy w naszych przedszkolach. Bogato wyposażone były kąciki książki. (...) Posiłki przywożone są do przedszkoli przez firmy cateringowe.

Zdzisława Kwas, nauczyciel przedszkola

– Obejście szkół jest zadbane. Klasy są duże i przestronne. Spodobało mi się, że w każdej klasie jest dostęp do wody bieżącej. Bardzo dobrym rozwiązaniem jest nauczyciel wspomagający, który opiekuje się dziećmi potrzebującymi pomocy. Zaskoczyło mnie (negatywnie), że zajęcia artystyczne, plastyka, muzyka nie są obowiązkowe (...).

Bożena Związek, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej

– (...) Kolejne dni poświęcone były zwiedzaniu i obserwacjom portugalskich szkół. Nauczycielki miały okazję zobaczyć pracę zarówno w niewielkich placówkach oświatowych, jak i bardzo dużych. Zadawały mnóstwo pytań, na które otrzymywały szczere i wyczerpujące odpowiedzi (...).

Paulina Pełka, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej

Barbara Drzazga – zebrała spostrzeżenia nauczycieli klas 4–6, dotyczące m.in. organizacji nauczania:

– (...) szkoła podstawowa obejmuje 3 cykle: klasy 1–4, klasy 5–6 i klasy 7–9 (odpowiednik naszego gimnazjum). Inna jest organizacja dnia: zajęcia od 9⁰⁰ bez przerwy półtorej godziny, następnie 35 minut przer-

wy, dalej zajęcia do godz. 13⁰⁰, potem przerwa na lunch ok. półtorej godziny i dalej zajęcia do godz. 17⁰⁰. Nauczyciele pracują ok. 35 godzin tygodniowo, z tego 27 godzin przy tablicy, całe przygotowanie do pracy dydaktycznej powinno odbywać się w szkole. (...).

W przedszkolu w Barcelos

Z uznaniem obserwowałam profesjonalizm i zaangażowanie portugalskich nauczycieli. Odniosłam wrażenie, że zarówno oni jak i ich uczniowie pracują w spokojnej atmosferze, bez napięcia i stresu. Może to wynikać z obecności asystentów, dobrej bazy dydaktycznej albo z mniejszej ilości zajęć edukacyjnych w planach nauczania, zwłaszcza w klasach 1–4.

Portugalia jest pięknym krajem, ma ciekawą historię i bogaty dorobek kulturalny. Zwiedziliśmy Guimaraes, kolebkę portugalskiej państwowości, Porto ze wspaniałymi zabytkami, zadziwiającymi mostami, tradycyjnymi winiarniami, Bragę o ponaddwutysiącletniej historii. Poznaliśmy legendę Barcelos, związaną z jego położeniem na skrzyżowaniu dwóch szlaków pielgrzymkowych – do Fatimy i do Santiago de Compostela w północnej Hiszpanii. Mielśmy okazję zaznajomić się z muzyką fado i tańcami ludowymi znad brzegu Atlantyku.

Na zakończenie – certyfikaty i Galo, kogut z legendy portugalskiej

A co nas zadziwiło? Atmosfera na ulicach, tempo życia mieszkańców. W Portugalii nie wyczuwa się pośpiechu ani podenerwowania doskonale znanego nam z własnego życia codziennego. Nikt nikogo nie popędza. Mieszkańcy do każdego działania podchodzą z dużym spokojem, dystansem, uważają, że nic złego się nie stanie, jeśli umówione na konkretną godzinę spotkanie zacznie się kwadrans później. Czas między godz. 13 a 15 jest „świętym czasem sjeisty”. Przyjemnie było zatem usiąść przy

stoliku ulicznej kawiarenki, odpocząć, porozmawiać, pomyśleć, a to wszystko ze świadomością, że Ziemia i tak nie przestanie się kręcić!

Nauczyciele uczestniczący w programie: Julita Sieja, dyrektor GZSP nr 4 w Więckach, Ryszarda Badura, Barbara Drzazga, Zdzisława Kwas, Justyna Kiczorowska, Paulina Pelka, Barbara Szajkowska, Bożena Związek.

Ryszarda Badura

Katarzyna Janik
Barbara Kostyra
Jolanta Sierańska
Anita Strózik

Zespół Placówek Oświatowych im. Unii Europejskiej w Boronowie

„IŚĆ, CIĄGLE IŚĆ W STRONĘ SŁOŃCA, CZYLI NA NAUKĘ NIGDY NIE JEST ZA PÓŹNO”

W dniach 10–17 października 2015 r. cztery nauczycielki z Zespołu Placówek Oświatowych w Boronowie wzięły udział w szkoleniu w Bournemouth w Wielkiej Brytanii. Wyjazd odbył się w ramach realizacji programu Erasmus+ „Wielojęzyczność i podniesienie poziomu kształcenia z wykorzystaniem nowoczesnych metod ścieżką rozwoju Zespołu Placówek Oświatowych im. Unii Europejskiej w Boronowie”. Zespół otrzymał dofinansowanie w ramach Programu Erasmus+ „Mobilność kadry edukacji szkolnej”.

*Uczestniczki szkolenia
w Bournemouth w Wielkiej Brytanii*

10 października, w sobotnie południe, wyleciałyśmy samolotem z Pyrzowic do Lon-

dynu-Luton. Lot trwał niecałe 2 godziny. Londyn powitał nas słoneczną pogodą na przekór wszelkim opowieściom. Czekala nas jeszcze 4-godzinna podróż do miasta docelowego – Bournemouth. Dotarliśmy tam późnym wieczorem. Na dworcu czekali na nas gospodarze, u których miałyśmy zamieszkać. Okazali się oni bardzo ciepłymi i pełnymi humoru ludźmi. Następnego rana miałyśmy okazję spróbować tradycyjnego brytyjskiego śniadania, które bardzo nam smakowało.

Cały tydzień naszego pobytu w Bournemouth był bardzo pracowity. Zajęcia w Richard Language College rozpoczynały się o godzinie 9⁰⁰ i trwały do 15³⁰. W przyszłości naszym celem jest nauczanie metodą CLIL, więc ćwiczenia, w których uczestniczyłyśmy rozwijały głównie nasze umiejętności językowe. Koordynator projektu – nauczyciel anglista uczestniczył także w seminariach metodycznych. Atmosfera na zajęciach była wspaniała. Na uwagę zasługuje fakt, że były to grupy międzynarodowe. Taka sytuacja mobilizowała do koncentracji i większego wysiłku wkładanego w naukę języka angielskiego. Podniosła także naszą umiejętność komunikacji i relacji interpersonalnych między uczestnikami kursu.

Zajęcia w szkole były intensywne i wyczerpujące, ale przyniosły oczekiwane przez uczestników efekty. W czasie nauki nabyliśmy nowe umiejętności językowe, a także utrwaliliśmy te, które już posiadałyśmy w zakresie słuchania, mówienia, słownictwa i gramatyki. Wzrosła także nasza motywacja do dalszej nauki języka angielskiego. W związku z tym, iż w grupach pracowałyśmy z osobami z różnych państw – poznałyśmy lepiej różnice kulturowe między krajami Europy i Azji. Zmienił się nasz pogląd na niektóre problemy związane z różnymi aspektami życia w społeczeństwach wielokulturowych. Nabyłyśmy większej tolerancji wobec innych poglądów i religii.

Miałyśmy też okazję uczestniczyć w lekcjach w szkole dla dziewcząt, dzięki czemu dowiedziałyśmy się wiele o tamtejszym systemie szkolnictwa. To czego nauczyłyśmy się podczas zajęć językowych mogłyśmy w praktyce zastosować w godzinach popołudniowych podczas zwiedzania miasta. Było to praktyczne zderzenie naszych umiejętności językowych z żywym językiem angielskim. Czas minął nam wspaniale, każda chwila spędzona w Bournemouth była w pełni wykorzystana.

*Szkola dla dziewcząt
w Bournemouth*

17 października, wczesnym rankiem, ruszyłyśmy w drogę powrotną, podczas której miałyśmy okazję z okien autokaru podziwiać centrum Londynu. Pobyt w Wielkiej Brytanii zaowocował nowymi znajomościami, poznałyśmy tradycje i zwyczaje angielskie, ale przede wszystkim była to doskonała okazja do sprawdzenia własnych umiejętności językowych oraz bezpośredniego kontaktu z ludźmi, dla których język angielski jest językiem ojczystym. Kolejny wyjazd czeka nas w maju 2016 roku. Warto brać udział w programie Erasmus+.

**Katarzyna Janik
Barbara Kostyra
Jolanta Sierańska
Anita Strózik**

RUBRYKA SZKOLNYCH SPECJALISTÓW

Agata Jałowiecka-Frania

Szkoła Podstawowa nr 52 im. Małego Powstańca w Częstochowie

UZYSKANIE PRAWIDŁOWEGO BRZMIENIA GŁOSKI PRZEDNIOJĘZYKOWO-ZĘBOWEJ „S” – IZOLACJA, SYLABY, WYRAZY SCENARIUSZ ZAJĘĆ LOGOPEDYCZNYCH

CELE OGÓLNE:

- usprawnianie narządów artykulacyjnych (język, wargi),
- wypracowanie właściwej artykulacji głoski przedniojęzykowo-zębowej „s”,
- kształcenie umiejętności prawidłowej wymowy głoski szczelinowej „s” w izolacji,
- utrwalanie wywołanego dźwięku w sylabach,
- wdrażanie do poprawnej artykulacji głoski „s” w nagłosie, śródgłosie i wygłosie wyrazów.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dzieci:

- wysuwają z jamy ustnej język wąski i płaski,
- oblizują wargi przy szeroko otwartej buzi,
- układają język na dnie jamy ustnej (za zębami),
- rozciągają wargi do uśmiechu i wyginają je w podkówkę,
- poprawnie artykułują głoskę „s” w izolacji,
- wypowiadają dźwięk w sylabach i w różnych pozycjach w wyrazie,
- określają położenie głoski „s” w wyrazie,
- wyszukują w otoczeniu przedmioty, w nazwach których występuje głoska „s”.

METODY:

Metoda wzrokowa, metoda słuchowa, metoda czucia skórno, metoda przekształceń artykulacyjnych, metoda wyjaśniania, metoda praktycznego działania, pedagogika zabawy.

FORMY:

Praca indywidualna, praca grupowa.

ŚRODKI:

Lustro logopedyczne, spirala logopedyczna, obrazki (H. Rodak, D. Nawrocka, *Od obrazka do słowa*, Warszawa 1993), zagadki, nitka dentystyczna, słone paluszki, słomki.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:**I. Część wstępna:**

Gimnastyka narządów mowy (przy lustrze):

1. Ćwiczenia warg:
 - rozciąganie warg do uśmiechu,
 - wyginanie warg w podkówki (smutne usta),
 - rozciąganie warg do uśmiechu i powrót do pozycji neutralnej (żabka),
 - wymawianie na przemian samogłosek e – o (karetka pogotowia).
2. Ćwiczenia języka:
 - wysuwanie języka wąskiego (szpileczka) i płaskiego (łopata),
 - zabawa w kotka pijącego mleko,
 - oblizywanie warg przy szeroko otwartej buzi,
 - język – naleśniczek,
 - układanie języka na dnie jamy ustnej (język idzie spać).

II. Zajęcia właściwe:

1. Wywołanie prawidłowej artykulacji głoski przedniojęzykowo-zębowej „s”:

Rozpoczynamy od wyjaśnienia dzieciom ułożenia narządów artykulacyjnych: język leży za dolnymi zębami, tworząc „rynienkę”, podobnie jak podczas dmuchania, wargi natomiast rozchylają się, tworząc łagodny uśmiech. Podczas prototypowego wybrzmiewania głoski „s” przykładamy wewnętrzną stronę dłoni ćwiczącego do naszych warg, zwracając uwagę na potrzebę kierowania strumienia wydychanego powietrza środkiem ust. Jeśli wybrzmiewanie „s” sprawia kłopot, to zaczynamy od ćwiczeń w dmuchaniu na wybrany przedmiot, przechodząc do dmuchania z równoczesnym ułożeniem ust do uśmiechu, aż po wybrzmiewanie głoski przy niezmiennym położeniu narządów artykulacyjnych. Usta są spłaszczone, jak podczas delikatnego uśmiechu, język tworzy „rynienkę”, tj. czubek maksymalnie zbliża się do dolnych zębów, a boki lekko unoszą się do górnych zębów i dziąseł. Aby dokładniej określić miejsce prawidłowego ułożenia języka, można użyć nitki dentystycznej, którą zakładamy za dolne siekacze i polecamy dotykać czubkiem języka w czasie wypowiadania głoski „s”. Jeśli dziecko ma problemy z uniesieniem boków języka w tzw. „rynienkę”, rozpoczynamy od ćwiczeń otaczania językiem słomki do napojów lub słonego paluszka. W przypadku dalszych trudności wykorzystujemy metodę przekształceń artykulacyjnych. Polega ona na długiej fonacji „f” z równoczesnym odsuwaniem palcami dolnej wargi od górnych siekaczy lub wybrzmiewaniu głoski „f”, której przedłużenie pozwala uzyskać kolejno głoskę „c”, a następnie „s”. Jeżeli wszyscy uczniowie potrafią prawidłowo wypowiedzieć dźwięk „s” w izolacji, przechodzimy do dalszych ćwiczeń.

2. Zabawa w „syczącego węża” – polecamy dzieciom naśladować odgłosy węża „sss”, wodząc jednocześnie palcami po liniach spirali logopedycznej, której rolę pełni rysunek zwierzątka.

3. Wspólna zabawa w „syczenie”:

Syczę ja: „ssss”.

Syczysz ty: „ssss”.

Szczymy my: „ssss”.

4. Logopeda mówi tekst wiersza pt. „Smok”, uczniowie powtarzają sylaby:
„Szedł po drodze smok do szkoły się uczyć.

I tak wciąż powtarzał:

sa, so, se, su, sy, asa, oso, ese,

ysy, usu, as, os, es, us, ys”.

5. Nazywanie poszczególnych obrazków i grupowanie ich według pozycji głoski „s” w wyrazie, np.:

„s” (na początku wyrazu) – *sałata, sanki, samolot, samochód, sandały, sarna, sok, sople, sowa, ser, seler, sukienka, sól, schody, skakanka, słoik, spodnie, stopa, studnia*;

„s” (w środku wyrazu) – *klasa, kasa, pasek, basen, osa, fasola, kosa, włosy, wąsy, mięso, laska, deska, miska, list, most, usta, pasta*;

„s” (na końcu wyrazu) – *las, nos, kłos, pies, lis*.

6. Wstaw nazwę psa As, aby otrzymać wyrazy – logopeda podaje początek i koniec wyrazu dzieci próbują rozszyfrować, o jakie słowo chodzi:

k _ _ a	mi _ _ to
l _ _ ka	m _ _ ka
m _ _ ło	op _ _ ka
p _ _ ta	kl _ _ a

7. Rozwiąż rebusy – logopeda pokazuje uczniom i nazywa liczbę *sto*, po czym podaje końcówkę słowa, dzieci mają podać pełny wyraz:

100+pa (*stopa*); 100+noga (*stonoga*);
100+ki (*stoki*); 100+doła (*stodoła*); 100+ły

(*stoły*); 100+pień (*stopień*); 100+jak (*stojak*); 100+lówka (*stolówka*); 100+lęk (*stolek*); 100+per (*stoper*); 100+nka (*stonka*).

8. Rozwiązywanie zagadek:

Jaka to głowa,
duża lub mała,
z zielonych liści
składa się cała? (*kapusta*)
Sosnowy, dębowy,
stary lub młody.
Rosną w nim grzyby,
rosną jagody. (*las*)

Jest biała.

Siedzi w tubie.

Zęby czyścić nią lubię. (*pasta*)

W niej gromadzi swe pieniądze
Tomek, Kasia i Kacperek,
kupią sobie za nie dzieci
nową książkę i rowerek.
(*skarbonka*)

III. Część końcowa:

Wyszukiwanie w otoczeniu przedmiotów z głoską „s”. Dzieci podają nazwę przedmiotu, następnie dzielą wyraz na sylaby, określając położenie głoski „s” w wyrazie.

Agata Jałowicka-Frania

Kamila Grochowina

doradca zawodowy

Agencja Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.

Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Częstochowie

PORADNICTWO ZAWODOWE JAKO WSPARCIE DLA PROCESU EDUKACJI

ZAKRES POMOCY ŚWIADCZONEJ W RAMACH PORADNICTWA ZAWODOWEGO

1. Planowanie ścieżki rozwoju zawodowego
Kształtowanie własnej drogi zawodowej wymaga świadomości posiadanego poten-

cjału, na który składają się określone cechy, zainteresowania, wartości, uzdolnienia, umiejętności. Doradca zawodowy pomaga i towarzyszy w procesie odkrywania predyspozycji zawodowych. Osoba dzięki rozmowie oraz

wykorzystanym narzędziom, może uświadomić sobie, które cechy w niej dominują, a które występują w mniejszym stopniu. Pomysły na pracę pojawiają się m.in. dzięki poznaniu siebie.

Samopoznanie i nowa wiedza na temat własnej osobowości jest możliwa dzięki badaniu preferencji zawodowych, opracowanych na podstawie J. Hollanda¹, który wyróżnił sześć typów osobowości zawodowych, określających wartości, cechy, preferencje, co do wykonywanych czynności. Są to następujące typy: realistyczny, badawczy, artystyczny, społeczny, przedsiębiorczy, konwencjonalny². Analogicznie do 6 typów osobowości zawodowych zostało wyróżnionych 6 typów środowisk pracy, w obrębie których dominują określone style zachowania i rozwiązywania problemów.

Można zatem wyodrębnić organizacje preferujące działania i style realistyczne, badawcze, artystyczne, społeczne, przedsiębiorcze i konwencjonalne.

Ludzie w większości nie stanowią czystych typów zawodowych. Każdy człowiek posiada cechy związane ze wszystkimi typami, ale występują one z różnym natężeniem. Człowiek może wykonywać czynności należące do dowolnego typu, ale zapewne nie wszystkich nauczy się tak samo szybko i nie wszystkie będzie wykonywał tak samo dobrze. Zróżnicowany będzie też poziom satysfakcji i zadowolenia, jaki uzyska w wyniku zajmowania się określonym rodzajem zadań.

Holland założył w swojej teorii, że jeśli u osoby dominują pewne cechy i preferencje, wówczas będzie ona dążyć do znalezienia się w takim środowisku pracy, w którym będzie mogła realizować swój potencjał.

Świadomość posiadanych preferencji jest bardzo istotna zarówno na etapie decyzji o wyborze zawodu, branży, miejsca pracy, ale także w pracy przy wykonywaniu codziennych zadań i czynności.

Tylko jedna rzecz może dać człowiekowi szczęście, robienie tego, do czego został stworzony³. Człowiek sukcesu przed wyznaczeniem celów przygląda się swoim talentom i zdolnościom⁴.

2. Pomoc w poszukiwaniu pracy

Szukanie pracy to zajęcie na pełen etat, wymagające dużej inicjatywy, aktywności, zaangażowania. W procesie poszukiwania

zatrudnienia szczególnego znaczenia nabiera planowanie. Doradca zawodowy przekazuje osobie pewną wiedzę, uczy umiejętności poruszania się na otwartym rynku pracy. Osoba poszukująca pracy musi bowiem podjąć szereg działań, takich jak: sporządzenie dokumentów aplikacyjnych, stworzenie swojej sieci kontaktów zawodowych, zebranie informacji o firmach i zakładach pracy, udział w targach pracy, skorzystanie z usług biur pośrednictwa pracy, udział w rozmowach kwalifikacyjnych.

3. Wsparcie w sytuacji podjęcia pracy

Zatrudnienie jest zakończeniem procesu poszukiwania pracy, jednocześnie stanowi początek nowego etapu w życiu zawodowym. Sytuacji tej towarzyszą zwykle uczucia pozytywne, takie jak: satysfakcja, radość, nadzieja, ale także obawy związane z adaptacją do nowego środowiska. Osoba, która długotrwale pozostawała bez pracy będzie musiała jako pracownik poradzić sobie z wieloma nowymi sytuacjami. Zaplanowanie ścieżki rozwoju zawodowego oraz znalezienie pracy to często dopiero początek wyzwań, jakie stawia przed osobą odnalezienie się na otwartym rynku wśród innych ludzi. Trzeba funkcjonować w różnych grupach, w których nie zawsze przestrzegane są wszystkie zasady życia społecznego. Bardzo często, będąc w różnego typu sytuacjach zawodowych, osoby nadal potrzebują wsparcia. Kontynuowanie lub wznowienie spotkań z doradcą zawodowym może przyczynić się do sukcesu w utrzymaniu pracy.

4. Formy poradnictwa zawodowego

Pomoc w ramach poradnictwa zawodowego może być świadczona w formie spotkań indywidualnych, zajęć grupowych, a także coraz częściej zdalnie, tzn. za pośrednictwem Internetu i przez telefon. W ramach korzystania z poradnictwa zawodowego można również uzyskać niezbędne informacje dotyczące świata pracy.

5. Poradnictwo indywidualne

Podstawowym narzędziem w poradnictwie indywidualnym jest rozmowa doradcy. Jest to najbardziej naturalny, a jednocześnie wymagający pewnych specyficznych umiejętności sposób udzielania pomocy. Rezultat porady zależy nie tylko od umiejętności, cech i przygotowania zawodowego doradcy, ale również od zaangażowania klienta.

ETAPY PROCESU DORADCZEGO:

Etap I: Nawiązanie kontaktu i budowanie relacji

- stworzenie atmosfery otwartości i zaufania, aby klient mógł swobodnie mówić o swojej sytuacji i emocjach związanych z aktualną sytuacją zawodową,
- określenie oczekiwań klienta wobec porady.

Etap II: Intensywna eksploracja sytuacji klienta

Dotyczy uzyskania szczegółowych informacji, dokładnego rozpoznania sytuacji zawodowej klienta. Zagadnienia poruszane w trakcie wywiadu zależą głównie od oczekiwań klienta wobec doradcy.

Najczęściej doradca pozyskuje informacje dotyczące edukacji i przebiegu pracy. Pyta zatem o:

- wykształcenie i szkolenia – ważne jest określenie motywacji klienta do wyboru określonego zawodu i kierunku kształcenia (nawet jeśli decyzje podejmowane były w przeszłości, determinują kolejne wybory lub dotyczą planów na przyszłość),
- doświadczenie zawodowe i nabyte umiejętności – w przypadku osób, które nie posiadają udokumentowanego stażu pracy (częste u osób uzależnionych) istotne są wszelkie doświadczenia związane z wykonywaniem pewnych zadań, np. w pracy dodatkowej, wakacyjnej lub pełnieniem określonych funkcji, np. starosty roku, skarbnika, osoby działającej w trójce klasowej „w szkole swojego dziecka”,
- zainteresowania i zajęcia w czasie wolnym – wybierane są przez osobę spontanicznie, dlatego przeanalizowanie ich może dać cenne wskazówki przydatne w procesie podejmowania decyzji zawodowych,
- cechy temperamentalne, osobowościowe, szczególne uzdolnienia – doradca może wnioskować o nich na podstawie zachowania się klienta podczas rozmowy, poprzez szczegółową analizę jego doświadczeń,
- możliwości fizyczne, stan zdrowia – są ważne podczas rozmowy prowadzonej z osobami niepełnosprawnymi, również uzależnionymi od środków psychoaktywnych, gdyż ich stan zdrowia często jest zły, doradca porusza też kwestie związane ze zdrowiem, gdy osoba stara się

o pracę na stanowisko wymagające szczególnych cech fizycznych,

- czynniki społeczno-ekonomiczne – mogą wspierać lub utrudniać osiąganie celów zawodowych, np. osoba samotnie wychowująca dzieci jest w innej sytuacji zawodowej niż ta, która może liczyć na pomoc najbliższej rodziny w wykonywaniu obowiązków domowych, osoby uzależnione często osamotnione, mają skomplikowane sytuacje rodzinne.

Etap III: Ustalenie celów, które mogą być osiągnięte w wyniku porady:

- sprecyzowanie celów porady,
- zaproponowanie możliwych form pomocy, np. konsultacje indywidualne, zajęcia grupowe, kontakt za pomocą poczty elektronicznej lub telefonu,
- ustalenie zasad pracy, zawarcie umowy doradczej.

Cele porady sprecyzowane podczas rozmowy powinny odpowiadać oczekiwaniom klienta, a nie być narzucone przez doradcę, jeśli np. klient chce jedynie uzyskać informacje na temat rynku pracy nie należy proponować mu wykonywania testów badających predyspozycje. Ważne jest też, aby klient wiedział, jaki jest zakres pomocy świadczonej przez danego doradcę oraz przez instytucję, w ramach której prowadzone jest poradnictwo zawodowe.

Na tym etapie istotne jest również określenie zakresu odpowiedzialności za końcowy efekt porady, z czym wiąże się rozpoznanie przez doradcę tego, na ile dana osoba jest gotowa do wprowadzenia zmiany w swoim życiu zawodowym.

Etap IV: Realizacja ustalonych celów

Podczas realizacji ustalonych celów porady doradca powinien przede wszystkim koncentrować się na kliencie, brać pod uwagę jego potrzeby i oczekiwania, które mogą się zmieniać wraz z uzyskiwaniem informacji o sobie i rynku pracy. W czasie indywidualnej pracy z klientem doradca, poza prowadzeniem rozmowy doradczej, wykorzystuje inne metody, takie jak: indywidualne ćwiczenia i zadania, ankiety, materiały informacyjne, np. opisy zawodów, a także metody testowe. Do najczęściej stosowanych testów należą testy badające preferencje zawodowe, uzdolnienia, zainteresowania, wartości, cechy osobowości i temperamentu. Indywidualna praca z klientem

obejmuje kilka spotkań, w zależności od potrzeb danej osoby.

Sposób oraz czas pracy doradcy z daną osobą, wykorzystanie bądź nie metod i narzędzi służących do określania predyspozycji zawodowych, zależy przede wszystkim od tego, na jakim etapie w procesie podejmowania decyzji znajduje się dana osoba: na etapie początkowego zbierania informacji o sobie i rynku pracy, na etapie tworzenia pomysłów, czy już na etapie działania i potrzebuje jedynie konkretnych informacji.

Etap V: Podsumowanie i zakończenie procesu doradzania

Podsumowanie wiąże się z oceną celów osiągniętych podczas procesu doradczego oraz upewnieniem się co do możliwości klienta do dalszego samodzielnego radzenia sobie w sytuacji, w jakiej aktualnie się znajduje. Uczestnik procesu doradczego postępuje wówczas według opracowanego Indywidualnego Planu Rozwoju Zawodowego. Cykl spotkań indywidualnych kończy się wtedy samoistnie.

Ostatni etap poradnictwa indywidualnego zamyka się stworzeniem *Indywidualnego planu rozwoju zawodowego* z wykorzystaniem diagnozy doradcy zawodowego i określeniem pierwszych kroków po wyjściu z placówki.

PORADNICTWO GRUPOWE

Praca z grupą zajmuje w poradnictwie zawodowym szczególne miejsce. Osoby biorące udział w zajęciach grupowych poprzez interakcje z innymi uczestnikami uzyskują wiedzę na temat swoich zachowań w sytuacjach społecznych. Poprzez ćwiczenie pewnych umiejętności zaczynają lepiej funkcjonować na rynku pracy. Atmosfera grupy tworzy środowisko bezpieczne do uzyskiwania konstruktywnych informacji zwrotnych i eksperymentowania z wprowadzaniem zmian w zachowaniu. Udział w zajęciach grupowych może również doprowadzić u poszczególnych osób do rozpoznania potrzeby skorzystania z poradnictwa indywidualnego.

Do najczęściej stosowanych metod wykorzystywanych w poradnictwie grupowym należą m.in.: symulacje, odgrywanie ról, wykłady, dyskusje, burza mózgów, praca w małych grupach.

Zajęcia prowadzone w ramach poradnictwa grupowego mogą obejmować następujące zagadnienia:

- pokonywanie kryzysu/radzenie sobie ze stresem – zwiększenie świadomości własnych emocji i sposobów reagowania na sytuację kryzysową związaną z utratą pracy i pozostawaniem bezrobotnym, sposoby radzenia sobie z trudną sytuacją a także organizowania czasu,
- komunikowanie się z ludźmi w procesie poszukiwania pracy oraz w okresach zatrudnienia – konstruktywna komunikacja, ustanawianie własnych granic w kontaktach z innymi, świadomość ról społecznych przyjmowanych w różnych grupach i zespołach,
- odkrywanie własnego potencjału i planowanie kariery – bilans zawodowy, świadomość własnych atutów i mocnych stron, proces dokonywania wyborów zawodowych,
- poszukiwanie pracy – zasady sporządzania dokumentów aplikacyjnych, życiorysu, listu motywacyjnego, sposoby docierania do wolnych miejsc pracy, autoprezentacja podczas bezpośrednich spotkań z pracodawcami, przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej,
- pierwsze dni w nowej pracy, radzenie sobie z trudnymi sytuacjami w miejscu pracy.

Kamila Grochowina

Przypisy:

- ¹ J.L. Holland, badacz, praktyk doradca oraz nauczyciel akademicki Uniwersytetu Minnesota (USA).
- ² Koncepcja osobowości zawodowej J.L. Hollanda wyróżnia typy: Realistyczny (R) Konwencjonalny (C) Przedsiębiorczy (E) Badawczy (I) Artystyczny (A) Społeczny (S).
- ³ P. Heyse, laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 1910.
- ⁴ V.F. Birkenbihl, trener motywacji.

Marzena Słomian-Żelazny

Szkoła Podstawowa nr 32 im. J. Dudy-Gracza w Częstochowie

KREATYWNOŚĆ W PRACOWNI JĘZYKA ANGIELSKIEGO REFLEKSJE DOTYCZĄCE REALIZACJI PROJEKTU

Realizowany w Szkole Podstawowej nr 32 im. J. Dudy-Gracza w Częstochowie projekt *Kreatywność w pracowni języka angielskiego* był odpowiedzią na potrzeby placówki, jej społeczności, ambicji uczniów oraz pasji i zainteresowań nauczycieli. Przeprowadzony w małej szkole uwzględniał śmiałe i wielkie wyzwania współczesnej Europy, nakreślone w strategii Unii Europejskiej *Europa 2020*. Europejski program szkoły oraz wynikające z niego działania uwzględniały dynamikę życia politycznego, ekonomicznego i społecznego we współczesnym świecie, a także konkretne plany i cele, szczególnie w dobie obecnych przeobrażeń. Ich wspólnym mianownikiem było podniesienie poziomu nauczania, rozwój kompetencji kluczowych, szczególnie w zakresie nauczania języka angielskiego, rozwój sprawnej komunikacji z wykorzystaniem najnowszych technologii, umiejętność życia w zmieniającym swe oblicze społeczeństwie polskim – wielokulturowym i wielojęzycznym. Odniesiony do realiów szkoły, zakładał przygotowanie młodego człowieka do świadomego procesu uczenia się, zaznajomienie go z ideą *long life learning*, rozwinięcie w nim życzliwego nastawienia do innych kultur, ale i poszanowanie dla własnych tradycji. „Przemysłał” wielką misję i ideę ukształtowania w uczniach pozytywnego stosunku do innych języków, przygotowania ich do życia w wielokulturowym społeczeństwie na zasadach otwartości, tolerancji i szacunku, upatrując w takim podejściu ogromną szansę na lepszą przyszłość.

Wszystkim działaniom podjętym w trakcie projektu towarzyszyło konsekwentne przekazywanie jego uczestnikom przekonania, iż wiedza i umiejętności mogą być kluczem zwiększającym szanse na zatrudnienie i aktywność społeczną. I choć dla uczniów szkoły podstawowej taki cel może się wydawać odległy, to często sytuacja rodziców i innych bliskich, nie zawsze zadowolonych ze swojej aktualnej pozycji zawodowej, tę tezę potwierdzała i uwiarygodniała.

Podjęmowane w ramach projektu różnorodne inicjatywy, poczynając od warsztatów psychologicznych, cyfrowych poprzez wydarzenia stricte lingwistyczne i wreszcie metajęzykowe z udziałem uczniów, nauczycieli i rodziców, w swej wielkiej i szlachetnej misji miały na celu wzrost jakości edukacji szkolnej, ale w codzienności szkolnej po prostu odkrywały przed jego uczestnikami świat barwny, kolorowy, pełen kulturowych ciekawostek, w którym szkolną ławkę i tablicę zastąpiły autentyczne spotkania z Afroamerykaninem, uczącym się liczyć w języku suahili, zabawa z Meksykaninem, taniec z Filipinką, rozmowy z Tajką, autograf od Wietnamki czy śpiew hymnu polskiego ze Szkotem. Wielokulturowe kontakty, zarówno wirtualne, jak i realne, burzyły stereotypy, rozciągały horyzonty, dostarczały tematów do rozmów, wiedzy, refleksji o ludziach, krajach, pozwalały konfrontować własne zdanie z sądami innych. Stały się przedmiotem rozmów z rówieśnikami, rodzicami. Były kształcące i wychowujące; własne, nieprzefiltrowane innymi opiniami, poparte obrazem, smakiem (wspomniała kuchnię) i pozytywnymi emocjami.

Język stawał się wtedy tylko, lub aż, narzędziem, środkiem do budowania przyszłości opartej na wiedzy i rozumieniu świata. Pokłósiem takiego sposobu myślenia był chociażby udział uczniów w konkursie *Nastaw się na różnorodność* czy też cykl warsztatów prowadzonych przez ambasadorkę ds. młodzieży z Filipin. Spotkania dostarczyły uczniom wiedzy, odwagi oraz pozytywnych emocji, które w przyszłości przełożyły się na przedsiębiorczość i pewność siebie przy podejmowaniu decyzji małych i relatywnie dużych, zauważalnych nie tylko w realiach szkolnych. Język angielski – *lingua franca* współczesnego świata – przy konsekwentnym jego wykorzystywaniu przez uczestników projektu może w dalszej pozaprojektowej przyszłości stać się kluczem, który pozwoli im w pełni rozwinąć metafizycznie wręcz brzmiące najważniejsze kompetencje, aby mogli odnaleźć satysfakcjonujące miejsce w nieustannie przeobrażającym się polskim społeczeństwie.

Wydarzenia językowe dominowały w projekcie, ale równocześnie torowały one drogę innemu aspektom – pogłębiały wiedzę z dzie-

dzictwa własnego kraju, promowały jego ofertę turystyczną, osiągnięcia i zdobycze cywilizacyjne. Sprzyjały rozwijaniu, odnajdywaniu, analizowaniu i rozumieniu podobieństw i różnic kulturowych, społecznych, które uczniowie wykorzystywali w przeróżnych kontekstach edukacyjnych, uczestnicząc np. w *Wirtualnym Festiwalu Medialnym*, *Nauce bez Granic* czy też *Czytam sobie w bibliotece*.

Szczęśliwie dla uczestników projektu repertuar działań, wydarzeń i zajęć okazał się pokaźny. Ich wpływ na młodych ludzi nie jest łatwy do jednoznacznego ocenienia, ale pierwsze refleksje budzą optymizm i pozwalają myśleć o samej inicjatywie z dużym zadowoleniem. Na kolejne, bardziej racjonalne i zdystansowane przyjdzie nieco poczekać. Jedno jest pewne już teraz – choć czas realizacji był wielkim wyzwaniem dla wszystkich, to jednocześnie stał się czasem radości, nowych doświadczeń i satysfakcji.

Marzena Słomian-Żelazny

Angelika Martalek

Szkoła Podstawowa w Olsztynie

REALIZACJA PROJEKTU „SZEŚCIOŁATEK NA START!” W SZKOLE PODSTAWOWEJ W OLSZTYNIE

Od grudnia 2014 r. do grudnia 2015 r. w Szkole Podstawowej w Olsztynie realizowane było przedsięwzięcie „Sześciolatek na start!” w ramach projektu „Zagraniczna mobilność kadry edukacji szkolnej” Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój PO WER współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecz-

nego nr POWERSE-2014-1-PL01-KA101-0001362.

W ramach projektu „Sześciolatek na start!” w dniach 4–11 lipca 2015 r. dziesięć nauczycielek Szkoły Podstawowej w Olsztynie, z panią dyrektorką Grażyną Bednarek oraz panią wicedyrektorką Elżbietą Kisiel wyjechało do Plymouth w Anglii.

Przed szkołą podstawową Mount Street, która w swojej pracy stawia na technologię, naukę przez doświadczenie i umiejętności praktyczne

Uczestnicy mobilności odbyli pięciodniowe szkolenie zorganizowane przez organizację przyjmującą Europa Training UK Ltd., podczas którego podnosili swoje kompetencje w zakresie metodyki nauczania małych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci sześciolletnich. Odwiedzili oni również angielskie szkoły, gdzie mieli okazję uczestniczyć w zajęciach, poznawać bazę dydaktyczną, rozmawiać z nauczycielami oraz dyrektorami szkół i wymieniać swoje doświadczenia.

Podczas szkolenia w St Peters Primary School dotyczącego użycia nowoczesnych technologii w pracy nauczyciela szkoły podstawowej

Według systemu edukacji w Wielkiej Brytanii dzieci rozpoczynają naukę w szkole w wieku 4 lub 5 lat, a obowiązek szkolny muszą spełniać do 16. roku życia. Programy nauczania ustalone przez rząd dają uczniom możliwość nauki wielu przedmiotów. Etapy nauki podzielone są na: podstawowy (Primary), średni (Secondary) oraz wyższy (Higher Education). Lekcje zazwyczaj zaczynają się o godz. 8³⁰ i trwają do 15³⁰. W południe dzieci mają godzinną przerwę na lunch, który jedzą w szkolnej stołówce. Większość przerw uczniowie spędzają na

boiskach szkolnych, gdzie nieustrasznym im jest nawet chłód czy niepogoda. Na terenie placów szkolnych mają także możliwość założenia swoich „ogródków”, które następnie systematycznie pielęgnują.

Podczas zapoznawania się z bazą dydaktyczną i pomocami naukowymi w szkole St Peters Primary School

Podczas zajęć panuje dyscyplina. Nauczycielowi prowadzącemu, w zależności od potrzeb, towarzyszy jeden lub więcej nauczycieli – asystentów, co jest wielkim atutem i znacznie ułatwia pracę. Zachowanie uczniów oceniane jest za pomocą odpowiednich symboli, a najgrzeczniejsi z nich są wyróżniani podczas apelu. Uczniowie często pracują metodą projektu, dramy, stosowane są ćwiczenia rozwijające zdolność logicznego myślenia, wypowiedzania się, decydowania o sobie i uczenia samodzielności. W czasie lekcji uczniowie często zmieniają aktywności i pracują w grupach. Skład grup jest celowo zróżnicowany, aby uczniowie mogli sobie nawzajem pomagać. W każdej grupie znajdują się zarówno prymusi, jak i uczniowie uzyskujący dobre, średnie a także niezadowolające wyniki w nauce. W szkole uczniowie mają obowiązek noszenia mundurków.

Sale lekcyjne są przestronne, dobrze wyposażone w pomoce naukowe, odpowiednio przystosowane dla dzieci. Ściany zdobią liczne prace uczniów. W klasach znajdują się kąciki tematyczne związane z omawianym blokiem tematycznym. Na korytarzach natomiast dzieci mogą miło spędzić czas w kącikach czytelniczych.

Wspólną cechą wszystkich szkół, które uczestnicy projektu mogli odwiedzić, jest multikulturowość. Obserwacja zajęć w szkołach, gdzie występuje taka mnogość narodowości z pewnością była jednym z ciekawszych doświadczeń.

Podczas oglądania kącików tematycznych i czytelniczych oraz wymiany doświadczeń z angielskimi nauczycielami

Udział w mobilności przyczynił się do pogłębienia wiedzy uczestników z zakresu metodyki nauczania, co pozwoli na wdrożenie

do własnych działań nowych metod i form pracy z dziećmi. Nauczyciele rozwinęli swoje umiejętności interpersonalne, społeczne oraz organizacyjne. Nawiązali współpracę ze szkołami angielskimi, poznali kulturę, tradycje i zwyczaje angielskie. Swoją wiedzę i doświadczeniami będą dzielić się z innymi nauczycielami, uczniami i rodzicami.

Projekt z pewnością przyczynił się do podniesienia kompetencji nauczycieli, zdobycia doświadczeń międzykulturowych oraz otwarcia się szkoły na dalszą współpracę o wymiarze międzynarodowym.

Więcej informacji o programie na stronie internetowej: www.power.frse.org.pl.

Angelika Martalek

dr Edyta Bukowska

Gimnazjum nr 2 im. J. Piłsudskiego w Koniecpolu

SPRAWOZDANIE Z PROJEKTU „MOWA NIENAWIŚCI – JESTEM PRZECIW” REALIZOWANEGO W GIMNAZJUM NR 2 IM. J. PIŁSUDSKIEGO W KONIECPOLU

Naszą szkołę do projektu Centrum Edukacji Obywatelskiej zgłosiliśmy w wakacje 2015 roku. Temat i cele projektu wpisywały się w działania, które planowaliśmy realizować od roku szkolnego 2015/2016, a mianowicie: włączyć całą społeczność szkolną w działania przeciwko mowie nienawiści, zwiększyć świadomość problemu w szkole oraz zamianifestować poprzez różne działania sprzeciw wobec nienawiści i przemocy słownej (hejtowaniu).

Za realizację projektu w szkole odpowiedzialna była klasa IIa gimnazjum. Uczniowie podzielili się na grupy, sami wybrali swoich

opiekunów i przygotowali harmonogram działań.

Opiekunami grup zostali nauczyciele: Edyta Niedbał, Marzena Madej, Iwona Ptak, Magdalena Saternus.

Udział w projekcie uczniowie rozpoczęli od akcji zamalowywania nienawistnych i wulgarnych napisów na przystankach autobusowych w naszej miejscowości. W ramach akcji „HejtStop”, która odbyła się 26 września, młodzież zamalowała napisy na przystankach przy ulicy Kolejowej i Armii Krajowej. Nasz udział w akcji został zauważony przez lokalne media. Na stronie

wyborcza.pl Częstochowa ukazał się artykuł i zdjęcia z tego przedsięwzięcia¹.

Akcja „HejtStop”

Drugim zadaniem w ramach projektu był udział uczniów w warsztatach przeciwko mowie nienawiści, które odbyły się w Centrum Żydowskim w Oświęcimiu. Prowadził je pan Maciej Zabierowski. W czasie warsztatów uczniowie obejrżeli film pt. „Niebieskoocy”, który był punktem wyjścia do dyskusji na temat mowy nienawiści. W czasie rozmowy młodzież zwróciła uwagę na problem dyskryminacji rasowej a także na problem wykluczenia niektórych uczniów ze względu na biedę, słabe wyniki w nauce czy nawet odmienny styl ubierania się. Młodzi ludzie mówili także o stereotypach funkcjonujących w naszym życiu, które krzywdzą różne mniejszości narodowe. Dopełnieniem warsztatów w Centrum Żydowskim była wizyta w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu, która wywarła na uczniach głębokie wrażenie. Zobaczyli, do czego może doprowadzić nietolerancja, brak szacunku do drugiego człowieka, czyli mowa nienawiści. Oto niektóre przemyślenia uczniów wypowiedziane przez nich po warsztatach:

– Na warsztatach o mowie nienawiści dowiedziałem się, jak czują się osoby odróżnia-

jące się od przyjętej normy społecznej. Była to ciekawa lekcja, z której posiadam dużo wiedzy. Wzbudziła we mnie uczucie winy. Wiele osób białych traktuje czarnych jak złych, brudnych.

– Warsztaty z mowy nienawiści były bardzo ciekawe. Po nich przestałam wierzyć w stereotypy. Spojrzałam na ludzi z równością i zobaczyłam, jak łatwo można manipulować nawet dorosłymi i wykształconymi ludźmi. Zrozumiałam, jaki stres dotyka ludzi innego koloru.

– Na warsztatach dowiedziałem się, czym jest wykluczenie i do czego może doprowadzić. Poznałem, jak stereotypy wyniszczają ludzi i że niejednokrotnie pochodzenie może zniszczyć komuś przyszłość. Poznałem sposoby pomocy osobom wykluczonym. Na warsztatach dowiedziałem się, co mogą czuć osoby nękanie, wykluczone lub odstające od przyjętych norm.

– Po warsztatach uświadomiłam sobie, że każdy człowiek jest równy. Film, który oglądaliśmy, pokazywał, że nie można oceniać ludzi po wyglądzie, czy po tym, skąd pochodzą. Nikogo nie wolno obrażać, bo pewnie nikt z nas nie chciałby być tak traktowany. Według mnie nie ma ludzi złych, są tylko ci, którym nikt nie pokazał dobra.

– Po filmie rozmawialiśmy na temat rasizmu, wykluczenia niektórych osób. Nie zdawałem sobie sprawy z tego, jak duży jest to problem. Ludzie kierują się stereotypami, nie wiedząc, jak jest naprawdę. Przykład: zawsze krążył stereotyp, że Romowie kradną. Mówi się np. „ocyganić” kogoś. Również dyskutowaliśmy na temat wykluczenia osób z powodu koloru skóry, wyrażania odmiennych poglądów, innego ubioru, czy stanu majątkowego. Osobiście nie chciałbym być traktowany tak jak te osoby, które oglądaliśmy na filmie.

Następnym działaniem podjętym przez uczniów był ich udział w warsztatach, które odbyły się w naszej szkole, poruszających problem wykluczenia i nienawiści wobec uchodźców. Warsztaty prowadziła prelegentka z Punktu Informacji Europejskiej Europe Direct z Katowic. W czasie zajęć uczniowie tworzyli portret uchodźcy. Starali się opisać emocje, jakie towarzyszą ludziom uciekającym przed wojną i prześladowaniem. Bardzo wartościowym ćwiczeniem było prześledzenie przez uczestników war-

sztatów drogi, jaką musi przebyć uchodźca od momentu opuszczenia swojego kraju aż do czasu otrzymania statusu uchodźcy. Warsztaty pokazały uczniom problem uchodźców od zupełnie innej strony niż ta, jaką znali z różnych przekazów, głównie z mediów. Młodzież dowiedziała się przede wszystkim, co oznacza bycie uchodźcą. Wykazała się także dużą empatią. Stwierdziła, że ludziom uciekającym przed wojną i prześladowaniem należy się wsparcie, a jednym z najprostszych jego przejawów może być np. niewypisywanie obraźliwych treści na ich temat lub zgłaszanie takich wpisów odpowiednim instytucjom.

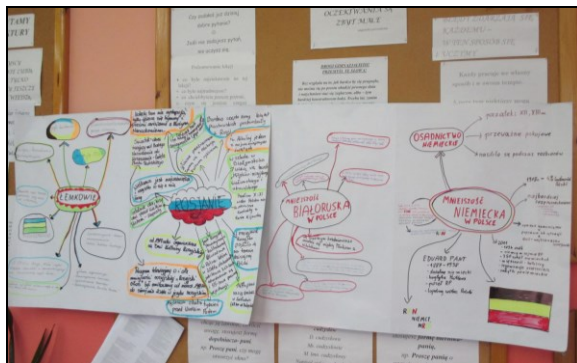
30 listopada uczniowie wzięli udział w spotkaniu z panią dr Anną Andrzejewską. Prelegentka uświadomiła młodzieży, jakie zagrożenia mogą napotkać w cyberprzestrzeni. Pani Andrzejewska w bardzo obrazowy sposób pokazała np. co można zrobić ze zdjęciem, które zamieściliśmy na portalu społecznościowym i jakie to niesie ze sobą konsekwencje. Wskazała na przykłady uczniów, którzy padli ofiarą mowy nienawiści. Zwróciła także uwagę na to, jak trudno jest wyjść z uzależnienia od komputera.

Udział w webinarium „O manipulacji w mediach”, prowadzonym przez panią Justynę Suchecką, wyczulił młodzież na to, aby dokładnie sprawdzać rzetelność informacji pojawiających się na różnych portalach społecznościowych. Pani Suchecka pokazywała uczniom przykłady nieprawdziwych informacji pojawiających się w Internecie i apelowała do nich, aby zawsze sprawdzali źródło pochodzenia każdej informacji. Młodzież przekonała się o tym, że nie wszystkie informacje zamieszczane w Internecie są prawdziwe oraz jakie szkody mogą wyrządzić różnym ludziom fałszywe informacje.

– Po webinarium, w którym uczestniczyłam, będę sprawdzać informacje zamieszczane w Internecie zanim postanowię przesłać link z tą informacją komuś innemu. Powinniśmy ostrożniej udostępniać informacje, ponieważ mogą one okazać się nieprawdziwe.

– Po obejrzeniu webinarium stwierdzam, że niektóre informacje pochodzące z sieci mogą być fałszywe. Każdy z nas może uwierzyć w jakąś plotkę internetową, ale zanim to zrobi i przekaże to innym, najpierw niech sprawdzi rzetelność informacji.

W czasie trwania projektu młodzież wykonała także mapy mentalne dotyczące różnych mniejszości narodowych zamieszkujących nasz kraj. Mapy zostały zawieszone na korytarzu szkolnym, aby cała społeczność uczniowska mogła zapoznać się z ich treścią. Ponadto na korytarzu szkolnym uczniowie zaprezentowali gazetkę promującą działania przeciwko mowie nienawiści.

Mapa mentalna – mniejszości narodowe

Gazetka promująca działania przeciwko mowie nienawiści

10 grudnia w naszej szkole odbył się Dzień Przeciwko Mowie Nienawiści. Uczniowie klasy II a podzieleni na grupy zaprezentowali przed całą społecznością szkolną wyniki swoich działań przeciwko mowie nienawiści. Cała młodzież szkolna otrzymała ulotki **STOP** mowie nienawiści, na których znajdował się również adres strony internetowej Facebooka, gdzie zamieszczano informacje dotyczące działań podejmowanych przez klasę IIa².

Podczas prezentacji młodzież szkolna została zapoznana z pracami podjętymi przez grupy w czasie trwania projektu.

Jedna z grup podsumowała swój udział w projekcie w następujący sposób:

– *Uważamy, że jest to bardzo ciekawy projekt, który rozbudował naszą empatię. Dzięki niemu możemy lepiej zrozumieć sytuację uchodźców oraz innych osób, które często spotykają się z mową nienawiści. Staliśmy się też bardziej skłonni do przeciwdziałania mowie nienawiści.*

Inna grupa przybliżyła historię, obyczaje i kulturę różnych mniejszości narodowych zamieszkujących nasz kraj. Hasło towarzyszące pokazowi brzmiało: *Najpierw poznaj, potem oceniaj*. Ciekawostką dla uczestników prezentacji była informacja na temat świątyni Rothko, w której mogą modlić się wyznawcy różnych religii. W czasie pokazu została także przedstawiona sylwetka Martina Luthera Kinga – działacza przeciwko dyskryminacji Afroamerykanów. Wyjaśniono znaczenie takich słów, jak: szowinizm, rasizm, ksenofobia czy homofobia, a także dlaczego uchodźcami są w większości mężczyźni. Na zakończenie uczniowie podsumowali swoje działania:

– *Uważamy, że każdy z nas bez względu na kolor skóry, wyznawaną religię, orientację seksualną, wiek czy pochodzenie etniczne jest równy.*

Kolejna grupa poruszyła następujące zagadnienia dotyczące mowy nienawiści: konsekwencje prawne jej stosowania, obszary gdzie najczęściej możemy się z nią spotkać, jej elementy składowe, adresaci oraz sposoby zwalczania. Uczniowie pokazali także, w jaki sposób należy reagować na skierowane przeciwko nam przejawy mowy nienawiści. Zapoznali wszystkich z danymi statystycznymi dotyczącymi problemu wyśmiewania, wyszydzania, hejtowania, a także stosowania innych przejawów dyskryminacji przez Polaków. Zadaniem grupy było również namalowanie muralu, który promowałby działania przeciwko mowie nienawiści. Mural powstał na ścianie korytarza naszej szkoły i jest trwałym świadectwem działań podjętych przez młodzież. Swoją prezentację grupa zakończyła następującymi przemyśleniami:

– *Bardzo cieszymy się, że mogliśmy wziąć udział w projekcie na temat mowy nienawiści. Wpłynął on na nas bardzo pozytywnie. Dzięki niemu dowiedzieliśmy się i nauczyliśmy wielu ciekawych rzeczy, m.in. jakie skutki może mieć mowa nienawiści, co się na nią składa i jak można z nią walczyć.*

Nauczyliśmy się wspólnie działać. Dowiedzieliśmy się, że nie należy wierzyć stereotypom, bo biorą się one z ludzkiej niewiedzy. To, że ktoś ma inny kolor skóry albo jest innej orientacji seksualnej, nie znaczy, że można go wyzywać i gnębić. Teraz wiemy, że nie należy bezczynnie patrzeć, gdy ktoś kogoś obraża, tylko należy działać. Gdy widzimy jakieś obraźliwe komentarze w Internecie, to je od razu zgłaszamy. Teraz na pewno będziemy bardziej skłonni, aby zwalczając mowę nienawiści, bo przecież razem stworzymy przyjazny Internet i świat.

Mural promujący działania przeciwko mowie nienawiści

Ostatnia z grup, prezentująca swoje działania, wykonała naklejki oraz bransolety, które są symbolem codziennej walki z mową nienawiści. Gadżety zostały rozdane wszystkim uczniom podczas prezentacji. Młodzież przygotowała również koszulki z napisem *Toleruję nie hejtuję. Bez nienawiści. Stop*. Przeprowadziła także wśród uczniów naszej szkoły ankietę ukierunkowaną na przemoc słowną (hejt). Zapytała o to, czy uczniowie byli obrażani w Internecie, czy oni obrażali innych ludzi, czy spotkali się w Internecie z rasizmem, ksenofobią, czy czują się bezpieczni w Internecie i czy uważają, że są w Internecie bezkarni. Wnioski grupy były następujące:

– *Zgłaszajcie obraźliwe komentarze wszelkiego rodzaju do administratorów stron, jeśli jesteście świadkiem mowy nienawiści, powiedzcie o tym dorosłym, stawajcie w obronie pokrzywdzonych, sami nie obrażajcie innych.*

Po prezentacji działań podjętych przez klasę II a młodzież naszej szkoły obejrzała film pt. „Niebieskoocy”, który także stał się przyczynkiem do dyskusji na temat mowy nienawiści.

Przemyslenia uczniów po Dniu Przeciwno Mowie Nienawiści:

– Film i prezentacje uczniów uświadomiły mi, jak czują się osoby, które odbiegają od pozornej normalności. Nie powinno się stać bezczynnie, gdy innemu dzieje się krzywda, bo nawet w pojedynkę można działać naprawdę wiele, jeśli się tego chce. Ocenianie innych powinno się zaczynać dopiero po głębszym poznaniu sytuacji, w jakiej znajduje się dana osoba, ponieważ w innych wypadkach można kogoś bardzo zranić. Dyskryminacja ze względu na wrodzone cechy jest głupotą. Przez zwykłe żarty możemy zamienić czyjeś życie w piekło. Poprzez nienawiść pokazujemy, jacy jesteśmy słabi.

– Moje refleksje po prezentacji oraz po filmie „Niebieskoocy” są takie, że nie powinniśmy nikogo poniżać za to, jak wygląda, czy jest bogaty, czy biedny oraz jakie ma zdrowie. Każdy człowiek ma takie same prawa i powinno się go dobrze traktować oraz być tolerancyjnym.

– Te prezentacje bardzo mi się podobały. Dowiedziałem się, że nie warto obrażać innych, bo samemu można zostać obrażonym

w taki sam sposób. Każdy człowiek jest równy.

– Hejtowanie w Internecie jest karalne. Nie wolno obrażać innych w sieci. Jeśli obrażamy i dręczymy innych, to jest to dla nich straszne przeżycie do końca życia. Nie wolno używać mowy nienawiści, bo jest to złe. Wobec prawa każdy człowiek jest równy. Należy pomagać pokrzywdzonym, a nie śmiać się z nich.

16 grudnia uczniowie uczestniczyli w Wirtualnym Festiwalu Międzykulturowym, który stanowił podsumowanie podjętych działań.

dr Edyta Bukowska

Przypisy:

- ¹ <http://czestochowa.wyborcza.pl/czestochowa/1,48725,18927926,gimnazjalisci-z-konieczpola-rozprawili-sie-z-ulicznym-hejtem.html>, [dostęp 15.12.2015].
- ² <https://www.facebook.com/NIE-Mowie-Nienawi%C5%9Bci-1492257104412648/?fref=ts>, [dostęp 15.12.2015].

Pamiątkowe zdjęcie uczniów Gimnazjum nr 2 w Koniecpolu realizujących projekt

Bożena Górniak
Agnieszka Gryś
Monika Orszulak

Gimnazjum nr 12 im. J. Matejki w Częstochowie

JUBILEUSZOWY DZIEŃ PATRONA W GIMNAZJUM NR 12 IM. JANA MATEJKI W CZĘSTOCHOWIE „OJCZYSTYCH DZIEJÓW WSKRZESIĆ PAMIĘĆ...” JAN MATEJKO – POLAK, PATRIOTA, PEDAGOG

W roku szkolnym 2015/2016 Gimnazjum nr 12 w Częstochowie obchodzi dwa jubileusze: 10. rocznicę nadania szkole imienia Jana Matejki oraz 50. rocznicę funkcjonowania placówki oświatowej (początkowo jako Szkoła Podstawowa nr 41, obecnie Gimnazjum nr 12). W nawiązaniu do okazji 26 listopada 2015 r. odbyła się uroczystość, na którą zaproszono wielu znamienitych gości. Obchody swą obecnością uświetnili m.in.: Katarzyna Centkowska-Wydmuch, p.o. kierownik Wydziału Edukacji w Urzędzie Miasta Częstochowy, Paulina Wiatr, asystentka senatora Piotra Warzochy, Bożena Szczygieł, która była pierwszym dyrektorem Gimnazjum nr 12, Agnieszka Czajkowska, dziekan Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii im. Jana Długosza, Anna Paleczek-Szumlas, dyrektor Miejskiej Galerii Sztuki, Grzegorz Sikora, prezes Związku Nauczycielstwa Polskiego, Elżbieta Doroszuk, nauczyciel konsultant RODN „WOM” w Częstochowie, Zbigniew Janus, dyrektor Samorządowego Ośrodka Doskonalenia, Ryszard Szczuka, prezes Zarządu Częstochowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej „Nasza Praca”, ks. Kazimierz Najman, proboszcz Parafii Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, porucznik harcmistrz Edward Szostak oraz dyrektorzy zaprzyjaźnionych szkół podstawowych i zes-

połów szkolno-przedszkolnych, emerytowani nauczyciele Gimnazjum nr 12 w Częstochowie i Szkoły Podstawowej nr 41, rodzice i absolwenci szkoły. Dyrektor Joanna Woźniak przypomniała, że przed 10 laty wyboru patrona szkoły dokonali uczniowie. W kilku zdaniach nakreśliła także sylwetkę Jana Matejki jako wyjątkowego Polaka, zagorzałego patrioty, dla którego losy ojczyzny nigdy nie były obojętne, dlatego też stał się on wzorem dla współczesnej młodzieży.

Życzenia wielu sukcesów dla Gimnazjum złożyli na ręce pani dyrektor – Katarzyna Centkowska-Wydmuch, Paulina Wiatr, Grzegorz Sikora, Anna Paleczek-Szumlas oraz Edward Szostak.

Uroczystość prowadzili nauczyciele: Urszula Blachnicka i Mariusz Gomoluch oraz uczniowie: Dominika Karoń i Bartek Sieniawski.

Część artystyczną poprzedziła projekcja filmu z uroczystości nadania szkole imienia Jana Matejki oraz z kolejnych obchodów Dnia Patrona przygotowana przez Tomasza Gorzkowskiego.

Przedstawienie, w którym wystąpili uczniowie inspirowane było życiem i twórczością Jana Matejki. W rolę Mistrza wcielił się Mikołaj Kotusiewicz z klasy IIb, postać Stańczyka odegrał Radosław Reterski z klasy Ib. W inscenizacji wzięli udział uczniowie

z różnych klas: Paweł Poroszewski – kl. Ib, Patrycja Borowska, Natalia Zontek, Jakub Górnicz – kl. IIIb, Patrycja Urbańska – kl. IIe, Agnieszka Strona – kl. Ia oraz Dawid Rutkowski – kl. Ie. Akompaniowały podczas występów: Aniela Szlufik – kl. Ie (na pianoli) i Natalia Zontek – kl. IIIb (na skrzypcach).

Zespół szkolny, prowadzony przez Annę Leszczyńską, wykonał utwór „Quo vadis Domine”. Radek Morel z kl. IIIb zagrał hymn państwowy a Miłosz Kowalski i Maciej Partyka, który zagrał też na gitarze z Dominiką Karoń z kl. IIIb, zaśpiewali okolicznościowe piosenki.

Dyrektor Gimnazjum nr 12 nadała dyrektorom zaprzyjaźnionych szkół podsta-

wowych honorowy tytuł Przyjaciela Szkoły oraz wręczyła zaproszonym gościom jubileuszowe statuetki.

Na gali zostali także nagrodzeni uczniowie szkół podstawowych – laureaci konkursów tematycznie związanych z postacią Jana Matejki.

Zaproszeni goście mogli obejrzeć prace plastyczne uczniów oraz zapoznać się z osiągnięciami gimnazjalistów. Z okazji jubileuszu wydana została broszura, opracowana przez Marcina Grabałowskiego, zawierająca informacje na temat doniosłych wydarzeń z życia Gimnazjum. Uczniowie z koła dziennikarskiego pod opieką Iwony Branowskiej i Jolanty Malasiewicz zredagowali gazetkę szkolną „Cela nr 12” poświęconą postaci Patrona.

W organizację uroczystości zaangażowana była cała społeczność szkolna.

Scenariusz części artystycznej napisały: Monika Orszulak i Bożena Górniak, której należą się również wyrazy uznania za przygotowanie scenografii przedstawiającej zabytki Krakowa.

Nad nagłośnieniem i obsługą techniczną przedstawienia czuwali uczniowie klasy IIa: Samuel Jasik i Kacper Małasiewicz.

Do przedstawienia zostali zaangażowani uczniowie z koła miłośników literatury i teatru prowadzonego przez Agnieszkę Gryś.

Uczniowie naszego gimnazjum, którzy wzięli udział w części artystycznej uroczystości to niezwykle utalentowana młodzież. Ich zaangażowanie, odpowiedzialność i szacunek do wartości pokazały, że to głównie ze względu na nich warto podejmować działania, które pozwalają im rozwijać nie tylko umiejętności, ale także realizują ich potrzeby wyrażania siebie przed publicznością, na scenie.

SCENARIUSZ PRZEDSTAWIENIA

Gasną światła. Słychać pierwsze dźwięki utworu Carla Orffa „O Fortuna” ze zbioru „Carmina Burana”. W tle wyświetlany jest obraz przedstawiający sceny z filmów i zdjęć z nadania szkole imienia przed 10 laty i z późniejszych obchodów Dni Patrona. Całość trwa 10–12 min. Na środku sceny ustawiony jest fotel obrotowy tyłem do widzów z siedzącą na nim postacią. Wchodzi Stańczyk, siada na podwyższeniu na scenie. Wchodzi pierwsza postać, po niej kolejne, które recytując, uzupełniają informacje na temat malarza. Ich wypowiedzi są przerywane wypowiedziami Stańczyka i Matejki oraz piosenkami. Poszczególne kwestie ilustrowane są slajdami obrazów Jana Matejki oraz zdjęciami Krakowa.

Postać 1

Wieczorem blade światło w kamienicy oknie.
Na zewnątrz śpiący Kraków w mżącym deszczu moknie.
I widzę: przy sztalugach ktoś stoi skupiony.
Pokój w jednostajnej ciszy pograżony.
To zaczyna się spektakl na Ojczyzny chwałę,
Za chwilę mistrz tchnie życie w gładkie płótno białe.
Już dostrzegam, jak po nim pędzel linie smaga...
To Jan Matejko z Polski historią się zмага.
Ścienny zegar powoli godziny wydzwania...

Matejko (zwracając się do widzów)

Bardzo kocham Ojczyznę, mam swe przekonania
I tymi się kieruję, służąc bez wytchnienia.
Tak dyktuje mi serce oraz głos sumienia.

Stańczyk (wstając)

Oto człowiek niezwykły, co przykładem świeci.

Uczy, jak być Polakiem w dziejowej zamieci.

Matejko

To moje posłannictwo, to misja malarza!

Postać 2

Wielokrotnie Matejko te słowa powtarza.
Polak to i patriota, pedagog uznany.
Koleje jego życia z dumą przedstawiamy.

Postać 3

Zacznijmy od początku: dorastał w Krakowie...

Stańczyk

Oddajmy głos Matejce, niech nam sam opowie.

Matejko

Liczną miałem rodzinę, choć warunki skromne.

Stańczyk

Dziesięcioro rodzeństwa, to szczęście ogromne.

Matejko

Ojciec mój był muzykiem, matka zmarła wcześniej,
Jej stratę jako dziecko odczułem boleśnie.
Byłem wątłego zdrowia, rzekłbym: słabowity...
Mówiono o mnie także: małomówny, skryty...
Niełatwo było w szkole...

Stańczyk

Gdy zaczął się uczyć,
Niejeden mu kolega potrafił dokuczyć.

Matejko

Dużo też rysowałem, odkryłem swą misję,
Było to niczym balsam na cierpienia wszystkie.

Postać 2

Ojciec jego, Franciszek, nie pochwalał syna,
Sądził, że z malowania on się nie utrzyma.

Postać 3

Niestety, Jan nie czynił postępów w nauce,
Wiedział, gdzie jego miejsce, chciał się oddać sztuce.
Mimo że zmienił szkołę, nie poprawił stopni,
Utwierdził ojca w zdaniu, że nie jest roztropny.

Postać 1

Za to talent artysty godny jest pochwały.
Obserwował wnikliwie, uwiecznił wspaniały
Kraków, jego zabytki, pomniki, ulice...

Matejko (zwracając się do widzów)

Do pracy nad dziełami przydały się szkice.

Postać 2

Brat, wiedząc, jakie Jana są skryte marzenia,
Postanowił przyczynić się do ich spełnienia.
A że był historykiem, uczył go miłości
I szacunku do przodków oraz ich przeszłości.
Ojca wreszcie przekonał, by dłużej nie zwlekał,
Gdyż po Szkole Sztuk Pięknych chłopca
sława czeka.

Postać 3

I tak w wieku młodzieńczym, pokochawszy
sztukę,
Pod okiem profesorów rozpoczął naukę.

Stańczyk

Ach, mówcie, mówcie dalej! Miłe to dla ucha,
Gdy się o takim mistrzu jak Matejko słucha!

Postać 3

Pamiętano go takim: szczupły, niewysoki,
Ze szkiełkiem nieodłącznym młodzian
ciemnooki.
Nos skrzywiony – pamiątka dziecięcej
zabawy...

Stańczyk (z uśmiechem)

Fizjonomia niezwykła, lecz światowej sławy.

Postać 2 (do przedmówcy)

Zbiera młody artysta portrety, ryciny –
To biegleści w rzemiośle Jana podwaliny.
Doskonali swój warsztat, w pękatym
„Skarbczyku”
Pojawia się rysunków, akwarel bez liku.

Postać 1

Już obrazy olejne wieńczą trud niemały,
Jest studentem dopiero, lecz jakim
wspaniałym!
Doceniony Matejko do Monachium rusza,
Jednak tutaj – z narodem pozostaje dusza...

Matejko

Monachium, potem Wiedeń bardzo mnie utrudził,
Tęskniłem za Krakowem. Do bliskich mi ludzi

Spieszno było. Nie dla mnie jest kostur
pielgrzyma.
Dom rodzinny, Ojczyzna – przy życiu mnie
trzyma.

Postać 2

Będąc w Wiedniu, Matejko wydaje swe zbiory –
To na przestrzeni wieków Polaków ubiory.
Tam również *Na Bielanych* Kazimierza tworzy,
Choć mu obraz ten wielkiej sławy nie
przysporzy.

Postać 3

Później *Stańczyk* powstaje. Jak wyrzut
sumienia
Postać jego posępna serca nam odmienia.

Stańczyk

Zechciej, widzu, pochwalić kunsztowność
artysty
Zatrzymaj się, powoli skup na mnie wzrok
bystry
I dostrzeż twarz Matejki w mojej – zadumanej
Nad losami Ojczyzny najdroższej, kochanej....

*Stańczyk recytuje fragment piosenki
Michała Bajora*

„Co ma przeminąć, to przeminie”
(sł. Zbigniew Książek, muz. Piotr Rubik)¹.

Nie pytaj świata dokąd zmierza
Bo nie daj Boże prawdę powie
Miast pytać z paciorków pacierza
ułoż modlitwę za Jej zdrowie
Co ma przeminąć, to przeminie
A co ma zranić do krwi zrani

Następnie chór wykonuje całą piosenkę
„Co ma przeminąć, to przeminie”².

Nie pytaj świata dokąd zmierza
Bo nie daj Boże prawdę powie
Miast pytać z paciorków pacierza
ułoż modlitwę za Jej zdrowie
Co ma przeminąć, to przeminie
A co ma zranić do krwi zrani
Piotr rzekł:

Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Dokąd zmierzasz Panie...

O cel i sens nie pytaj świata
choć wie co będzie i co było
Miast pytać pomódl się za lato
I za pachnącą chlebem miłość

Co ma przeminać, to przeminie
A co ma zranić do krwi zrani
Piotr rzekł:

Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Dokąd zmierzasz Panie...

Nie pytaj świata o recepty,
które ulecą ludzkość całą
Miał pytać raczej poprosz szeptem
by się ta jedna uśmiechała
Co ma przeminać, to przeminie
A co ma zranić do krwi zrani
Piotr rzekł:

Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Quo Vadis Domine
Dokąd zmierzasz Panie...

Wchodzą kolejne postacie.

Postać 4

Tymczasem wiatr historii zmaćcił mistrza
spokój.
Modli się za Ojczyznę, obserwując z boku.
Słabe zdrowie, niestety, do tego go zmusza,
Lecz do walki z zaborcą rwie się jego dusza.

Wstaje uczeń ze sztandarem symbolizującym powstanie styczniowe i recytuje.

Ludwik Mierosławski *Do broni ludy*³

Do broni ludy powstańmy wraz
I bratnią sobie podajmy dłoń,
Zetrzeć tyranów nadszedł już czas,
Wieńcem wolności ozdóbmy skroń!
Hasłem do boju wolność i lud.
Do broni, do broni uderzmy wraz!
Zwalczyć tyranów wszak to nie cud.
Do broni, do broni, już nadszedł czas!
Precz z tytułami! książę i pan,
Zetrzyjmy ślady haniebnych lat:
Jeden Bóg, wiara i jeden stan,
I jedno miano: bliźni i brat,
Niechaj tyranów zaginie ród.
Do broni, do broni powstańmy wraz!
Niech mądre prawa stanowi lud.
Do broni, do broni, już nadszedł czas!

Miliony ludów wołają krwi
Tych, co nam tyle zrzadzili zdrać,
By zedrzeć zemstę, co w sercach tkwi,
Więc trzeba ofiar, więc wyrok padł
Hasłem do boju: wolność i lud,
Do broni, do broni powstańmy wraz!

Zwalczyć tyranów, wszak to nie cud.
Do broni, do broni już nadszedł czas!

Matejko

I gdzie ta wolność błoga, raj zapowiadany!
Polskę nadal krępują niewoli kajdany!

Postać 5

Kłęczy *Polonia* w sukni czarnej, potarganej,
Tak bardzo żał Matejce Ojczyzny kochanej.
Podpatruje zdarzenia mistrz okiem dojrzałym
I unosi swą rękę tuż nad płótnem białym.

Matejko

Nie chcemy już zaborów, dość już mamy męki!

Postać 4

I by naród pokrzepić, nie szczędzi swej ręki.

Matejko

Sztuka jest mym orężem! To miłość do kraju!
Dzisiaj to obowiązek! Dzisiaj to ofiara!

Postać 5

Oto przykłady mistrza bardzo trudnej pracy,
Z takiej chłuby narodu cieszymy się, Polacy!

Slajdy obrazów Jana Matejki (w tle muzyka Comptine d'Un Autre Été-Die fabelhafte Welt der Amélie Piano):

Unia Lubelska

Batory pod Pskowem

Astronom Kopernik, czyli rozmowa z Bogiem

Zawieszenie dzwonu Zygmunta

Bitwa pod Grunwaldem

Hołd pruski

Sobieski pod Wiedniem

Bitwa pod Racławicami

Konstytucja 3 maja

Poczet Królów i Księżąt Polskich

Śluby Jana Kazimierza

Dzieje cywilizacji w Polsce

Stańczyk

Za talent, podnoszenie dumy narodowej
Matejko dostał order Legii Honorowej.
Sprawował także funkcję dyrektora w szkole,
Która wielkich malarzy kształci od pokoleń.

Postać 6

Nauczyciel, tak o nim powiedzieć należy,
Tajniki swojej wiedzy wykladał młodzieży.

Czując się bezgranicznie z historią związany,
Postanowił w obrazów oprawić ją ramy,
A do uczniów rozmyślnie zwracał się słowami:

Matejko

Idźcie nowymi drogami, ja pozostanę ze
swymi królami.
Mieście talent, energię i wolę niezłomną...

Stańczyk

Następne pokolenia tego nie zapomną!

Matejko

Posiadajcie odwagę popełniania błędów,
Gdy żarliwie dążycie do znaczących celów!

Postać 4

A jaką też Matejko był rodziny głową.

Postać 5

Tu (*portret Teodory Matejkowej*) podziwiać
możemy panią Matejkową.
Urodą ukochanej wielce zachwycony,
Paniom z licznych obrazów dał twarz swojej żony.
Jej rysy mają Bona i piękna Barbara.

Stańczyk (z uśmiechem)

Aby była szczęśliwa ogromnie się starał.

Postać 6

Przy ulicy Floriańskiej mieszkał z Teodora,
Mógł być dumny z rodziny, dzieci miał pięcioro.
Jednak niecały miesiąc po jej narodzinach,
Umiera mu najmłodsza córeczka – Regina.
Uwieczniając poetę i zmarłą Urszulę,
Nie sądził, że się zmierzy z takim samym bólem.

Postać 4

Mistrz nie myślał o sobie. W tytanicznej pracy,
Wypełniając swą misję, zdrowie, siły stracił.
Dla Polski się poświęcił! Wzorem bohatera
Z Ojczyzny swej imieniem na ustach umierał.

Postać 5

Rodzina i Ojczyzna – dwie wielkie miłości,
One życiu każdego dodają wartości.
Pójdźmy drogą Matejki, niech dopełni dzieła,
Powtarzajmy w głos za nim: „jeszcze nie
zginęła”!

*Uczennica wykonuje utwór Marka Grechuty
„Ojczyzna”¹⁴.*

Postać 2 (recytuje wiersz)

Jan Lechoń *Matejko*⁵

Ach! nic się nie zmieniło. Wszystko jest tak samo,
Tak samo stoi Wawel wśród śnieżnej zamieci,
I wieczorem tak samo nad Floriańską Bramą
Na niebie granatowym srebrny księżyc świeci.

Ten sam co tyle razy powiew wiatru świeży
Nagle w rynek powionął, wiosnę wróżąc rychłą.
Więc, pełna jeszcze wspomnień, każesz by
ucichło

Sercu, co ciągle kocha i w nic już nie wierzy.
Nie chcesz, by mógł je złudzić jakiś hejnał
chmurny,

Jakiś z brązu bohater, owinięty w bluszcze,
Nie chcesz trąb słuchać hucznych ni wi-
dzieć koturny

Pod którymi jak zawsze spieniona krew
pluszcze.

I tylko czasem nocą trzeszczą stare graty,
I jakieś wielkie płótno blask rzuca złotawy,
I widzisz: mały człowiek, Matejko garbaty,
Maluje „Starzyńskiego na murach Warszawy”.

**Bożena Górniak
Agnieszka Gryś
Monika Orszulak**

Przypisy:

¹ Michał Bajor, Strona oficjalna, [online],
[http://www.michalbajor.pl/index.php/
fonografia/16-teksty-piosenek/
79-co-ma-przeminac-to-przeninie](http://www.michalbajor.pl/index.php/fonografia/16-teksty-piosenek/79-co-ma-przeminac-to-przeninie),
[dostęp 15.12.2015].

² Tamże.

³ L. Mierosławski, *Do broni ludy*, [online],
[https://pl.wikisource.org/wiki/
Do_broni_ludy](https://pl.wikisource.org/wiki/Do_broni_ludy), [dostęp 15.12.2015].

⁴ M. Grechuta, *Ojczyzna*,
[online] <https://teksty.org/marek-grechuta>,
[dostęp 15.12.2015].

⁵ J. Lechoń, *Matejko*, „Ojczyzna Polsczyzna”
1994, nr 1, s. 18.

Rubryka redagowana jest w ramach współpracy z Fundacją Legalna Kultura, realizującą kampanię społeczną pod nazwą Legalna Kultura. Kampania objęta została Honorowym Patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Jej długofalowym celem jest budowanie świadomości odbiorców kultury w cyfrowej rzeczywistości, a dokładniej działania w zakresie: budowania wspólnoty twórców i odbiorców kultury, korzystania z legalnych źródeł kultury i ochrony własności intelektualnej.

Legalna Kultura prowadzi szeroką akcję edukacyjną skierowaną do szkół i nauczycieli (strona internetowa kampanii, zakładka: „Strefa edukacji”). Znaleźć tam można m.in. przykładowe scenariusze lekcji z zakresu prawa autorskiego i własności intelektualnej do wykorzystania w ramach programów realizujących treści dotyczące edukacji medialnej. Z zasobów strony internetowej Legalnej Kultury polecamy także „Strony internetowe pomocne w nauce” (zakładka: „Strefa edukacji”/„Strefa dla uczniów”). Zawierają one sprawdzone materiały, które uczniowie mogą wykorzystać w przygotowaniu prac domowych, referatów, prezentacji multimedialnych itp. Na stronie internetowej Legalnej Kultury można zapoznać się również z odpowiedziami prawnika na pytania internautów, dotyczącymi kwestii korzystania ze źródeł kultury zgodnie z prawem. Jeśli opublikowane dotąd odpowiedzi nie wyjaśniają wątpliwości, można zadać pytanie online i uzyskać na nie fachową, i co ważne, bezpłatną odpowiedź.

Aktywności Legalnej Kultury można śledzić na stronie internetowej – www.legalnakultura.pl oraz oficjalnym profilu kampanii dostępnym na Facebooku – www.facebook.com/legalnakultura. Polecamy korzystanie z bogatej bazy legalnych źródeł.

W niniejszej rubryce naszego czasopisma publikowane będą cyklicznie materiały z zasobów kampanii, szczególnie te, które dotyczą edukacji, prawa autorskiego i ochrony własności intelektualnej.

Redakcja
„Częstochowskiego Biuletynu Oświatowego”

STREFA EDUKACJI

Anna Równy

DOZWOLONY UŻYTEK OSOBISTY I PUBLICZNY, CZYLI CO MOŻESZ WYKORZYSTAĆ ZGODNIE Z PRAWEM

Szkoła ponadgimnazjalna

JĘZYK POLSKI, WOS, INFORMATYKA

Scenariusz z wykorzystaniem nowych mediów i metod aktywizujących (45 min)

Scenariusz zgodny z podstawą programową

(Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2012 r.).

CELE LEKCJI:

Uczeń:

- świadomie, odpowiedzialnie i selektywnie korzysta z Internetu,
- poznaje cechy stylu urzędowego,
- nabywa umiejętności czytania i rozumienia aktów prawnych,

- poznaje terminy z zakresu prawa autorskiego,
- nabywa umiejętności potrzebne do życia w społeczeństwie informacyjnym.

METODY:

- praca z tekstem (akt prawny),
- praca w grupach,
- „burza mózgów”.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karta pracy w domu,
- dostęp do Internetu,
- rzutnik multimedialny/tablica interaktywna.

PRZYGOTOWANIE DO LEKCJI:

Nauczyciel kilka dni przed planowaną lekcją prosi uczniów o zapoznanie się z ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

www.legalnakultura.pl/files/pdf/Ustawa_o_prawie_autorskim_i_prawach_pokrewnych.pdf

Rozdział 3. Dozwolony użytek chronionych utworów. Art. 23–35. Uczniowie otrzymują kartę pracy do wypełnienia w domu.

FRAGMENT Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

Celem kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym jest:

3) kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym należą:

5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi.

Ważnym zadaniem szkoły na III i IV etapie edukacyjnym jest przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym. Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych, na zajęciach z różnych przedmiotów.

Ponieważ środki społecznego przekazu odgrywają coraz większą rolę, zarówno w życiu społecznym, jak i indywidualnym, każdy nauczyciel powinien poświęcić dużo uwagi edukacji medialnej, czyli wychowaniu uczniów do właściwego odbioru i wykorzystania mediów.

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ Z JĘZYKA POLSKIEGO:

Szkoła gimnazjalna

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audio-wizualnych,
- 2) wyszukiuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu,
- 3) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie.

Szkoła ponadgimnazjalna, poziom podstawowy

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

1. Czytanie i słuchanie. Uczeń:

- 1) odczytuje sens całego tekstu (a w nim znaczenia wyrazów, związków frazeologicznych, zdań, grup zdań uporządkowanych w akapicie) oraz wydzielonych przez siebie fragmentów; potrafi wyjaśnić ich sens oraz funkcję na tle całości,
- 3) rozpoznaje typ nadawcy i adresata tekstu,
- 4) wskazuje charakterystyczne cechy stylu danego tekstu, rozpoznaje zastosowane w nim środki językowe i ich funkcję w tekście.

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) przygotowuje wypowiedź (wybiera odpowiedni układ kompozycyjny, analizuje temat, wybiera formę kompozycyjną, sporządza plan wypowiedzi, dobiera właściwe słownictwo).

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE:

Szkoła ponadgimnazjalna, poziom podstawowy

2. Prawo i sądy. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych,
- 2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznanostwo prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania,
- 3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.

POWIĄZANIE Z PODSTAWĄ PROGRAMOWĄ Z INFORMATYKI:

Szkoła gimnazjalna

7. Wykorzystywanie komputera i technologii informacyjno-komunikacyjnych do rozwijania zainteresowań; opisywanie innych zastosowań informatyki; ocena zagrożeń i ograniczeń, aspekty społeczne rozwoju i zastosowań informatyki. Uczeń:

- 3) wymienia zagadnienia etyczne i prawne, związane z ochroną własności intelektualnej i ochroną danych oraz przejawy przestępczości komputerowej.

Szkoła ponadgimnazjalna, poziom podstawowy

1. Bezpieczne posługiwanie się komputerem, jego oprogramowaniem i korzystanie z sieci komputerowej. Uczeń:

- 3) korzysta z podstawowych usług w sieci komputerowej, lokalnej i rozległej, związanych z dostępem do informacji, wymianą informacji i komunikacją, przestrzega przy tym zasad netykiety i norm prawnych, dotyczących bezpiecznego korzystania i ochrony informacji oraz danych w komputerach w sieciach komputerowych.

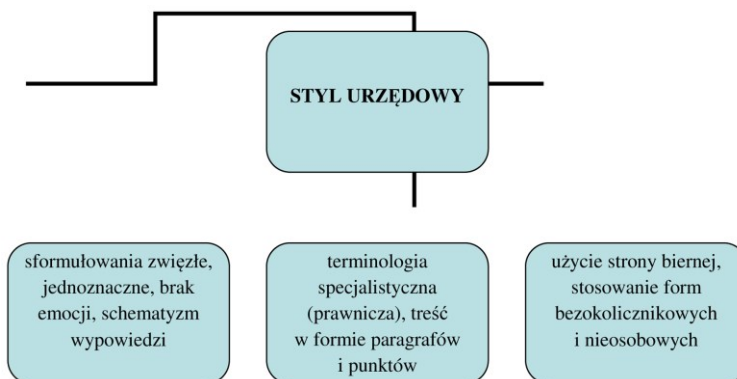
PRZEBIEG LEKCJI:

• Faza wstępna

Lekcję należy przeprowadzić w pracowni z dostępem do Internetu i rzutnika/tablicy multimedialnej.

Nauczyciel rozpoczyna od sprawdzenia pracy domowej i omówienia tych odpowiedzi uczniów, które wywołały ewentualne wątpliwości. Zwraca uwagę na specyfikę stylu urzędowego. Prosi uczniów o wymienienie cech takiego stylu. Uczniowie – ochotnicy podchodzą do tablicy i zapisują propozycje skonsultowaną wcześniej z nauczycielem.

Propozycje zapisu:

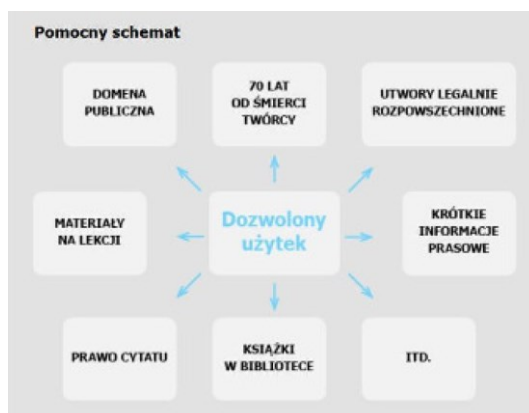

• Faza realizacyjna

Nauczyciel włącza uczniom film *Co to jest dozwolony użytek?* / *CYKL PRAWO I MEDIA odc. 2* umieszczony na oficjalnym kanale Gazety Prawnej i Infor.pl na YouTube:

www.infor.tv <https://www.youtube.com/watch?v=1B44NEte2sk> (06:22 min.)

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela tworzą graf obrazujący, w jakich sytuacjach można korzystać z dzieła, powołując się na prawo dozwolonego użytku. Można posłużyć się schematem ze strony internetowej Legalnej Kultury www.legalnakultura.pl

Nauczyciel dzieli uczniów na 5 grup, kierując się poniższym schematem graficznym:

Prosi, aby grupy, reprezentujące poszczególnych odbiorców, przygotowały przykłady zastosowania prawa dozwolonego użytku, biorąc pod uwagę obowiązujące prawo (ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) i specyfikę działania powyższych reprezentantów. Po 5 minutach pracy liderzy grup przedstawiają wypracowane wnioski.

Przykładowe odpowiedzi:

Grupa I – kopiowanie muzyki i filmów, pożyczanie książek itp.

Grupa II – projekcje filmów na lekcjach, odtwarzanie utworów muzycznych w celach edukacyjnych itp.

Grupa III – prawo cytatu: cytat powinien być dokładnie opisany (informacje o źródle), cytaty nie powinny zdominować pracy studenta i doktoranta.

Grupa IV – wytwór pracy informatyka podlega ochronie prawnej wynikającej z przepisów prawa autorskiego, ochronie podlega twórczy wkład, a nie ogólne czy techniczne zasady działania programu.

Grupa V – autorskie prawa majątkowe do zdjęcia będą należeć do osoby, która fotografię wykonała, czyli faktycznie nacisnęła przycisk w aparacie – nawet niebędącym jej własnością.

● Faza podsumowująca

Burza mózgów: Co dzięki dozwolonemu użytkowi możesz wykorzystać zgodnie z prawem w celach edukacyjnych i rozrywkowych? Nauczyciel ustala wnioski z uczniami i zapisuje na tablicy.

ZADANIE DOMOWE:

Wypisz w zeszytcie, kto zajmuje się kontrolą legalnego korzystania ze źródeł kultury w Polsce? Wymień organizacje zbiorowego zarządzania funkcjonujące w naszym kraju.

W swojej pracy możesz posłużyć się informacjami zaczerpniętymi ze strony internetowej www.legalnakultura.pl.

KARTA PRACY W DOMU:

Po zapoznaniu się z Roz. 3. ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych, odpowiedz na poniższe pytania:

1. Wymień, kto może korzystać z utworu w ramach dozwolonego użytku osobistego?
2. Zastanów się, czy dozwolony użytek osobisty dotyczy również programów komputerowych?
3. Zastanów się, czy w ramach dozwolonego użytku osobistego można nagrać program telewizyjny, czy ulubioną piosenkę ze stacji radiowej?
4. Wypisz sytuacje, kiedy w szkole można udostępniać płyty CD, DVD w ramach dozwolonego użytku publicznego.
5. Kiedy użytkownik może powołać się na prawo cytatu?
6. Jakie informacje należy podać, korzystając z prawa dozwolonego użytku?

PROPONOWANA BIBLIOGRAFIA:

- Strona internetowa fundacji Legalna Kultura, na której można znaleźć słowniczek dotyczący pojęć związanych z prawem autorskim, tu: dozwolony użytek; www.legalnakultura.pl/pl/prawo-w-kulturze/b-przewodnik-b-po-prawie-autorskim/dozwolony-uzytek.
- Strona internetowej encyklopedii Wikipedia, tu definicja pojęcia: dozwolony użytek www.pl.wikipedia.org/wiki/Dozwolony_u%C5%BCytek.

Anna Równy

Link do źródła:

- A. Równy, *Dozwolony użytek osobisty i publiczny, czyli co możesz wykorzystać zgodnie z prawem*, [online], [dostęp 4.03.2016], dostępny w Word Wide Web:
http://legalnakultura.pl/files/se/pdf/prawo_autorskie/dozwolony_uzytek_anna_rowny1.pdf.

FILHARMONIA CZĘSTOCHOWSKA

IM. BRONISŁAWA HUBERMANA

42-200 Częstochowa, ul. T.W. Wilsona 16, tel. 34 324 42 30, 34 324 18 54
filharmonia.com.pl, filharmonia@filharmonia.com.pl

Filharmonia Częstochowska im. B. Hubermana w roku 2016 kontynuuje trzy podstawowe projekty skierowane do młodych i najmłodszych melomanów:

- **FILHARMONIA DZIECIOM** – audycje umuzykalniające dla najmłodszych w siedzibie Filharmonii.

Dzieci zapraszamy do sali kameralnej na 45-minutowe koncerty, których przygotowaniem i prowadzeniem zajmuje się Małgorzata Starczewska-Owczarek. W czasie tych spotkań najmłodszy melomani mają kontakt z profesjonalną muzyką wykonywaną przez muzyków Filharmonii Częstochowskiej, a także wielu zaproszonych gości. W atmosferze pełnej zabawy, wspólnego śpiewu i muzykowania dzieci stawiają pierwsze kroki w fascynującym świecie muzyki.

Na audycje przeznaczamy tydzień każdego miesiąca, począwszy od września.

Do wyboru są godziny: 8³⁰, 9³⁰, 10³⁰, 11³⁰.

Cena biletów: do 50 osób cena za 1 bilet – 5,00 zł, od 51 do 100 osób cena za 1 bilet – 4,50 zł, od 101 do 150 osób cena za 1 bilet – 3,50 zł, powyżej 150 osób cena za 1 bilet – 2,50 zł, bilet dla opiekuna – 1,00 zł.

W celu rezerwacji miejsc na audycje prosimy o kontakt z Impresariatem Filharmonii, tel. 34 324 18 54.

- 18–22 stycznia 2016

MUZYCZNE HOCKI-KLOCKI

Temat: *Rodzaje muzyki tanecznej*

- 8–12 lutego 2016

TROPY BEETHOVENA W POLSCE

Temat: *V Symfonia z Głogówka*

- 7–11 marca 2016

KRÓLOWA MUZYKA SWÓJ PAŁAC BUDUJE. O RANY! ZE ZNAKÓW MUZYCZNYCH TEN PAŁAC MA ŚCIANY!

Temat: *Znaki muzyczne*

Audycje umuzykalniające. Fot. Z. Burda

- **AUDYCJE UMUZYKALNIAJĄCE POZA SIEDZIBĄ** – 45-minutowe koncerty edukacyjne odbywające się w szkołach, przedszkolach oraz ośrodkach kultury. Program audycji dla dwóch grup wiekowych przygotowała i prowadzi Magdalena Mirowska.

Kontakt w celu rezerwacji audycji wyjazdowej – Magdalena Mirowska, tel. 668 197 360.

- Styczeń 2016

Raz nóżka lewa, raz nóżka prawa (klasy młodsze)

Tańców nawał – to karnawał (klasy starsze)

Temat: Tańce charakterystyczne dla różnych narodów

- Luty 2016

Nutolina – muzyczna plastelina (klasy młodsze)

Muzyka w dobrej formie (klasy starsze)

Temat: Budowa utworów muzycznych, czyli ich forma – kanon, rondo, wariacje itp.

- Marzec 2016

Czy już wiesz, co to jest za zwierzę? (klasy młodsze i starsze)

Temat: Muzyczna wycieczka do ogrodu zoologicznego, w którym usłyszeć można różne zwierzęta. Prezentacja utworów o tytułach wywodzących się ze zwierzęcego świata, np.: *Kura, Kukulka, Koty* itp.

- **FEEL HARMONY – POCZUJ KLIMAT!**

Projekt edukacyjny Filharmonii Częstochowskiej skierowany do licealistów, gimnazjalistów i uczniów starszych klas szkół podstawowych. Główną rolę podczas koncertów szkolnych sprawuje oczywiście muzyka. Uzmysławiamy młodym słuchaczom jej wszechstronność, uniwersalność i różnorodność. Nie zabraknie odniesień do innych sztuk, zwłaszcza wizualnych, gdy wymagać tego będzie poruszana w danym spotkaniu tematyka. Koncerty odbywają się w sali koncertowej Filharmonii przy ul. Wilsona 16 w czwartki:

o godz. 9⁰⁰ dla klas IV–VI szkoły podstawowej, o godz. 10⁴⁵ dla młodzieży z gimnazjum i liceum. Cena biletów: 11 zł dla ucznia, 1 zł dla opiekuna.

- 4 lutego 2016

INVERNO, WINTER, ZIMA...

Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Częstochowskiej

Dorota Wróblewska – vocal

Łukasz Tomaszewski – vocal

Lechosław Nowak – dyrygent

Zima to ulubiona pora roku poetów, pisarzy, malarzy a także kompozytorów. Niezależnie od miejsca na Ziemi, w którym tworzą oraz narzędzi, którymi się posługują: słowo, pędzel, farba, dźwięki opisują jej piękno oraz rozmaite oblicza, trafiając do wyobraźni odbiorców i pozostawiając w ich sercach emocjonalny ślad. Muzyczne zimowe pejzaże proponowane w koncercie to fragmenty muzyki klasycznej (koncert solowy, poemat symfoniczny i miniatury ilustracyjne), filmowej (suitey orkiestrowe) i piosenki.

Uczestnicy koncertu usłyszą przykłady muzyki ilustracyjnej i programowej, czyli wprost opisującej piękno zimowej aury oraz tej, która powstawała do literackiego programu (wiersza, sonetu, baśni czy powieści). Zaprezentujemy także niezwykle połączenie dźwięków i słów – czyli piosenkę, która ze zdwojoną siłą działa na wyobraźnię słuchacza, przenosząc go w świat zimowych opowieści.

Feel Harmony. Fot. Z. Burda

– 31 marca 2016

MUZYKA ZE SCENY I Z EKRANU

Orkiestra Zespołu Szkół Muzycznych im. M. J. Żebrowskiego w Częstochowie

Zygmunt Nitkiewicz – dyrygent

Udział orkiestry w międzynarodowych konkursach, festiwalach i projektach jest okazją do prezentacji bardzo różnorodnego repertuaru – od klasyki po muzykę filmową. Koncert będzie dla młodzieży okazją do obserwacji, jak znane im utwory interpretują ich rówieśnicy.

*W razie wszelkich pytań związanych z ofertami edukacyjnymi
Filharmonii Częstochowskiej prosimy o kontakt z Impresariatem Filharmonii
tel. 34 324 18 54.*

*Serwis internetowy Filharmonii Częstochowskiej
www.filharmonia.com.pl*

MUZEUM CZĘSTOCHOWSKIE

ALEJA NAJŚWIETSZEJ MARYI PANNY 45 A, 42-200 CZĘSTOCHOWA, tel. 34 360 56 31
tel./faks 34 360 54 55, muzeumczestochowa.pl, muzeum@muzeumczestochowa.pl

OFERTA TEMATYCZNA LEKCJI MUZEALNYCH NA STYCZEŃ – KWIECIEŃ 2016

Oferowane przez Muzeum Częstochowskie lekcje obejmują tematykę historyczną, archeologiczną, etnograficzną, przyrodniczą oraz z zakresu sztuki.

Lekcje historyczne realizowane m.in. w oparciu o wystawy stałe w Ratuszu, Muzeum Górnictwa Rud Żelaza w Parku Staszica zabiorą uczestników w świat rycerzy i ich herbów, opowiedzą *dzieje miasta Częstochowy, 100 lat historii Częstochowy na pocztówce, historię górnictwa rud żelaza*.

Lekcje archeologiczne realizowane w Rezerwacie Archeologicznym (ul. Łukasieńskiego 20) w oparciu o stałą wystawę *Z mroku dziejów* oraz zachowane „in situ” cmentarzysko kultury łużyckiej wprowadzą w tajniki pracy archeologa, przybliżą wierzenia i praktyki kultowe kultury łużyckiej, odpowiedzą na pytanie, jak wyglądało życie w pradawnym Biskupinie. Warsztaty archeologiczne pozwolą na lepienie naczyń z gliny czy wykonywanie biżuterii z modeliny na wzór szklanych paciorków mozaikowych, zaproszą do udziału w „wykopaliskach archeologicznych”.

Dotknij przeszłości to propozycja edukacyjna przygotowana z myślą o osobach niewidomych i słabowidzących.

Zajęcia z przyrody dotyczą zagadnień z życia fauny i flory już od czasów pradawnych, a prowadzone są w oparciu o kolekcje: herpetologiczną, paleontologiczną, ornitologiczną, botaniczną czy chiropterologiczną, a także prezentacje multimedialne. Muzealne lekcje przyrody odbywają się w budynku przy ul. Katedralnej 8 (dawna Galeria Malarstwa i Rzeźby XIX i 1. poł. XX wieku) i są wzbogacone o warsztaty plastyczne.

Do **Gabinetu Wybitnych Częstochowian** w Ratuszu zapraszamy na wystawę *Dziełnictwo kulturowe farmaceuty Ferdynanda Karo na tle inwentaryzacji świata*. Na wystawie

zaprezentowane będą m.in. oryginalne archiwalia, karty zielnikowe, repliki roślin w technice 3D (edukacja dla niewidomych) a także stół multimedialny i filmy. Dla dzieci zostanie przygotowana oferta Mini Klubiku Filmowego – pokazy filmów z cyklu *Byli sobie podróżnicy* i wiele innych atrakcji o charakterze edukacyjnym.

Na lekcje z zakresu sztuki zapraszamy do Galerii Dobrej Sztuki (Al. NMP 47) na wystawę stałą *Sztuka Polska XIX i XX w.*

Moja pierwsza wizyta w Muzeum, Poznajemy sztukę... to tematy lekcji dla najmłodszych gości muzeum. Uczniowie klas IV–VI szkoły podstawowej mogą uczestniczyć w lekcjach: *Temat w sztuce, Malarskie puzzle, Lustrzane odbicie*. Jak wygląda *Obraz pod mikroskopem* i wiele innych interesujących zagadnień poznają uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

Nowe propozycje etnograficzne:

- *Na szkle malowane... Sztuka ludowa i nieprofesjonalna* – lekcja połączona z warsztatami plastycznymi, prowadzona w oparciu o prezentację multimedialną oraz wybrane eksponaty z różnych dziedzin sztuki ludowej: rzeźby, malarstwa, malarstwa na szkle.
- *Cacka, leluje, klapki...* *Wycinanki ludowe dawniej i dziś* – lekcja połączona z warsztatami plastycznymi, w czasie której każdy uczestnik wykona zakładkę do książki ozdobioną własnoręcznie wyciętą, kolorową wycinanką.
- *Tajemnice malowanej skrzyni, czyli jak dawniej mieszkało* – lekcja prowadzona na wystawie *W domu tkaczki...* w Zagrodzie Włościańskiej wprowadzi uczestników w klimat dawnego wnętrza mieszkalnego i pozwoli bliżej przyjrzeć się wyposażeniu chłopskiej izby.

Miłośników **poezji** Muzeum Częstochowskie zaprasza do Domu Poezji – Muzeum Haliny Poświatowskiej (ul. Jasnogórska 23), gdzie wśród pamiątek pochodzących ze zbiorów rodzinnych, o życiu i twórczości poetki opowiada jej brat, Zbigniew Myga.

Koszt lekcji muzealnej wynosi:

- 4 zł od uczestnika lekcji teoretycznej (60 min),
- 5 zł od uczestnika lekcji warsztatowej (90 min),
- opiekunowie grup – nieodpłatnie.

Multicentrum „ZODIAK” to nowoczesna placówka edukacyjna, w której prowadzone są zajęcia z zakresu takich dziedzin jak: Multisztuka, Multijęzyk, Multimuzyka oraz Multinauka i Multitechnika.

Wszystkie lekcje prowadzone są z użyciem dostępnych w „ZODIAKU” pomocy edukacyjnych i multimedialnych. Zapisy na zajęcia przyjmuje Justyna Cocyk pod nr telefonu 504 757 598. Pełna oferta tematyczna z podziałem na grupy dostępna jest pod adresem strony internetowej: <http://www.multicentrum.muzeumczestochowa.pl>.

Koszt uczestnictwa w zajęciach prowadzonych w Multicentrum „ZODIAK” wynosi:

- grupa (max 18-osobowa) 5 zł od osoby (lekcja 1,5 godz.),
- uczestnik indywidualny – 5 zł (lekcja 1 godz.)

W środy mamy możliwość przyjęcia większej grupy (max do 32 osób). Udział w zajęciach połączony jest wtedy ze zwiedzaniem nieodpłatnie wystaw stałych Muzeum Częstochowskiego (Muzeum Górnictwa Rud Żelaza, Zagroda Włościańska).

Szczegóły na temat lekcji muzealnych dostępne są pod adresem:
www.muzeumczestochowa.pl w zakładce: *edukacja – oferta edukacyjna*,
lub pod nr telefonu 504-757-502.

Zachęcamy do zapoznania się i zapraszamy!

Połącz nas na FACEBOOKU!

OŚRODEK SZKOLENIOWY W ŻŁOTYM POTOKU

42-253 Janów, Żłoty Potok, ul. Kościuszki 99
tel./faks: 34 327 82 62; kierownik: 34 327 81 24
zlotypotok@womczest.edu.pl
womczest.edu.pl

SZKOLENIA I WYPOCZYNEK ZAPRASZAMY PAŃSTWA DO KORZYSTANIA

BAZA HOTELOWO-SZKOLENIOWA

- 24 pokoje hotelowe dla 49 osób
- 2 sale konferencyjne dla 45 i 30 osób
- nowoczesna przestronna jadalnia
- sala bankietowa z kominkiem dla 50 osób

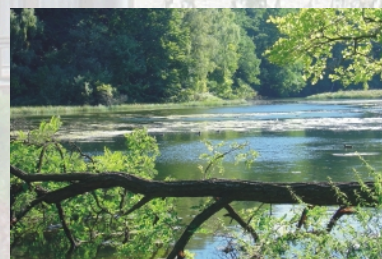
OFERTA REKREACYJNO-WYPOCZYNKOWA

- organizacja szkoleń, konferencji, rad pedagogicznych
- zielone szkoły, kolonie, obozy, wycieczki
- imprezy firmowe, bankiety, przyjęcia okolicznościowe

Istnieje możliwość wzbogacenia oferty o dodatkowe atrakcje, np. pikniki plenerowe, biesiady przy ognisku/grillu, dyskoteki, rozbudowane menu.

ATRAKcje TURYSTYCZNO-KRAJOBRAZOWE

- Jura Krakowsko-Częstochowska
- muzeum dworek Krasińskich
- pałac Raczyńskich
- ruiny zamku Ostrężnik
- rezerваты przyrody
- ostańce skalne
- źródła
- jaskinie
- stawy

Zapraszamy do zapoznania się szerzej z naszą ofertą na stronie
womczest.edu.pl

Zdjęcia z VIII Forum Edukacji Twórczej „Sztuka w sztuce”, połączonego z warsztatami kreatywności artystycznej, które odbyło się 18.05.2016 r. w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie.

Fot. Marcin Błoch